वऱ्हाडसमाचार.

THE VARAD SAMACHAR OR NEWS OF BERAR.

VOL. IV AKOLA:—SATURDAY EVENING, JULY 3, 1869 NO. 26

पुस्तक ४ अकोला, शनिवार सायंकाळ तारीख ३ माहे जुलाई सन १८६९ इ० अंक २६

मोठी दिलगिरीची गोष्ट.

सुखाचा कोठें वारा दिसला कीं मनुष्य कावळ्याप्रमाणें टपून तें साधण्याची उमेद धरितें, परंतु जगांतील कांहीं दुःखरूप गोष्टी अशा आहेत कीं त्या मनुष्याची नाउमेद करितात व तेणें करून त्याच्या सर्व सुमनोवृत्ती जागच्या जागीं वीरघळून जातात या विषयीं पुष्कळ उदाहरणें सांगतां येतील परंतु तसें करण्याचें हें स्थल नव्हे.

हल्लींच्या सिविल सर्विसच्या परीक्षेचे स्थितीवरून ही कल्पना लोकांपुढें ठेवण्याचें आमचे मनांत आलें. व सरकार आम्हां गरीब हिंदु लोकांवर नव्या नव्या प्रकारच्या अडचणी आणते हें पाहून फार वाईटही वाटलें. शाहण्या व नामांकित सरकारानें अनाथ प्रजेच्या मोठ्या सुखावर नजर देऊन कायद्यास अनुलक्षिलें पाहिजे व दयेचा बहुतसा अंश त्याच्या ठायीं पाहिजेच. चंदन आपल्यास झिजवून घेतो तेव्हांच लोकाची प्रशंसा संपादन करितो; तेव्हां ही गोष्ट राजादिकांनीं त्यांतून इंग्लिश सारख्यानीं मनांत आणू नये असें नाहीं; व त्यांच्या मनांत येत नसेल असेंही वाटत नाहीं, परंतु त्याप्रमाणें घडून येण्यास जरा जात्यभिमान व नेटिवांचें पुरें दुर्दैव हीं आड येत असावीं असें आम्हास वाटतें. अस्तु.

हिंदुस्थानांत मोठाल्या जागा सिविल सर्विसच्या आहेत. व त्या उत्तम प्रकारें चालविण्यास फार अक्कल लागते हें खरें आहे, परंतु नेटिवां मध्यें ती नाहीं असें बिलकुल नाहीं, ती अक्कल दाखविण्यास युरोपियन लोकांस ज्या सवडी आहेत त्या सर्व नेटिवांस असूं दिल्या तर नेटिव लोक युरोपियनांची बरोबरी करण्यास तिलमात्र कमी करणार नाहींत हें यथार्थ आहे, म्हणून सरकारांत कितीक जणांस वैषम्य वाटतें व या करितांच ते नेटिव लोकांस विशेष योग्यतेस येण्याचे कामीं, आणावयास शक्य आहेत तितक्या, अडचणी पुढें आणितात; परंतु कृपाळु परमेश्वर त्यांचे हृदयांतील ही दुर्बुद्धी घालवून त्यांस समदृष्टी करील तरच फार चांगलें होईल व असें होईल तरच हिंदुस्थान देशाचें चांगलें नशीब उघडलें असें म्हणतां येईल.

हिंदुस्थानच्या रयतेनें बहुत खऱ्या अडचणी सरकारास दाखवून सिविल सर्विसची परीक्षा हिंदुस्थानांत घेत जावी असें मागितलें, परंतु सरकारानें एकच आग्रह धरून तें मागणें कबूल केलें नाहीं. पुढें नेटिवांनीं विलायतेस जाण्याचा थोडा थोडा पायरव घातला व सिविल सर्विसची परीक्षा देऊं लागले आणि यंदाचे वर्षीं तिकडे गेल्यापैकीं च्यार असामी परीक्षेत ही पसंत ठरले; त्यामुळें वर्षास नेटिव लोक अशी पुढें धाव घेऊन युरोपियनांस मागें टाकतील कीं काय? अशी काळजी उपस्थित झाली असावी व तिच्या योगानें परीक्षक कमिशनरांची बुद्धी कांहीं फिरली असावी असें वाटतें.

आरंभीं आम्ही मोठ्या दिलगिरीची गोष्ट असें सदर घातलें आहे ती दिलगिरी सांगण्याचा ओघ आतांच हा एथें आलाआहे. तो असा— आमचे प्रिय वाचकांस ठाऊक असेल कीं नुकतीच बिलायतेस सिविल सर्विसची परीक्षा झाली व तींत आमचे हिंदुस्थानचे च्यार गृहस्थ पसंत ठरले. आणि या गोष्टीबद्दल हिंदुस्थानांतील सर्व नेटिव वर्तमान पत्रकर्त्यांस व इतर लोकांस अतिशय आनंद झाला होता व उत्तरोत्तर या कार्याची वृद्धी होत जाईल अशी मोठी उमेद आली होती परंतु हल्लीं जें दुष्ट वर्तमान समजलें आहे त्यावरून त्या उमेदीचे अंकुर कोमेजताहेत. तें वर्तमान असें कीं सदरहु पसंत झालेल्या च्यार नेटिव उमेदवारांपैकीं दोघांस सिविल सर्विसच्या जागा न देण्याचा परीक्षक कमिशनरांनीं ठराव केला. व त्यास कारण असें क्षुल्लक लाविलें आहे कीं त्यांचीं वयें थोड्या महिन्यांनीं यत्तेपेक्षां अधिक आहेत. अहाहा! किती योग्य कारण हें! आणि एवढ्याकरितां हिंदुलोकांच्या ईर्षेची एकदम मान कापावी हें इंग्लिश सारख्या दयाळु व नीतिमान लोकांस योग्य आहे काय? एवढ्या मोठ्या हिंदुस्थान राष्ट्रांचें राज्य केवळ अल्पायासानें सरकारास मिळालेलें आहे आणि त्यांतील दोन गरीब मुलें पदरीं शिदोरी बांधून ३००० कोस दर्यां ओलांडून आलीं, विद्या शिकलीं, परीक्षेंत पसंत झालीं आणि सिविल सर्विसच्या हक्कास पावलीं याबद्दल दयाळु सरकारास समाधान वाटून त्यांचा गौरव व्हावा, व कोट्यावधि रुपये खर्चून आपण हिंदुस्थानांत शाळा घातल्या आहेत त्यांतील विद्यार्थी असे उत्तम निपजूं लागले व खर्चाचें चीज झालें असें मानून सरकारानें हर्षानें फुगावें अशी कल्पना केल्यास साजण्याजोगी होती परंतु दुर्दैवापुढें उपाय नाहीं. तें जर मध्यंतरींजामीन नसतें तर इंग्लिश सरकारास निर्दय किंवा पाषाण हृदय म्हणण्यास कोणी न सोडिते. अस्तु. सरकारानें अजून तरी पोटीं ममता वागवून या गोष्टीचा विचार करावा आणि त्या गृहस्थांस जागा द्याव्या यांत सरकारचि मोठी कीर्ती आणि हिंदु विद्यार्थ्यांची ईर्षा जागृत राहील, व असें करण्यास गरिबांचा कनवाळू व अनाथाचा नाथ परमेश्वर त्यांस सद्बुध्दी देवो असें आम्ही त्यापाशीं कृपादान मागतों.

जे दोन गृहस्थ चाकऱ्या न दे[illegible] काढिले त्यांत मुंबई इलाख्यापैकीं रा[illegible] श्रीपाद बाबाजी ठाकूर हे आहेत [illegible] बंगालचे एक बाबू [illegible] आशीर्वाद देतो.

वऱ्हाडांत असोसिएशन पाहिजे.

ईश्वरी नियमास अनुसरून चालणें हें एक मानवी प्राण्यास मोठें साधनच आहे. जरी कोणी मोठे संकटांत पडला आहे तरी त्यास कांहींना कांहीं तरी उपाय व आश्रय मिळून त्यांतून तो पार पडतो यांत कांहीं संशय नाहीं हें खचित आहे.

आज कित्येक दिवसपर्यंत वर्तमानपत्रे द्वारें ईस्टइंडिया असोसिएशनबद्दलच्या बारंबार सभा होऊन तीस आश्रय मिळविण्या बद्दल आमचे प्रख्यात प्रोफेसर दादाभाई नवरोजी हे झटत असल्याचें कळतें व त्यांस आश्रयही चांगले प्रकारें मिळत आहे. हें ऐकून आनंद झाल्यावाचून राहणार नाहीं. यांचा उद्देश इतकाच आहे कीं, देशकल्याण व्हावें- आपला हिंदुस्थान देश हा इतक्या निकृष्ट अवस्थेत जरी आला आहे तरी या सभेपुढें आपलीं सर्व दुःखें ठेऊन जितके रीतीनें हिंदुस्थानचें बरें होईल तितके रीतीनें झटून करावें हें एक होय व आजपर्यंत आपली दाद विलायत सरकाराकडे लागण्यास कांहीं एक साधन नव्हतें त्यामुळें आपल्या हिंदुस्थानास बरींच दुःखें भोगावीं लागलीं. आतां जरी यदाकदाचित आपल्यास इकडील अधिकाऱ्यापासून अम्मळ दुःख झालें तर या असोसिएशनचे मार्फतीनें कळविण्यास फार चांगली सोय झाली असें म्हणण्यास कांहीं हरकत नाहीं.

आतां या असोसिएशनच्या सोईकरितां पैशाचा पुरवठा होऊन ही चिरकाळ राहण्याची तजवीज अनेक तऱ्हेनें चालली आहे. यांस सर्वांकडून चांगले प्रकारें शक्तीनुसार मदतीची अवश्यकता फार आहे. ती जर दूर होईल तर आमचे दादा भाईंनीं लोककल्याणाचा विडा उचलल्याचें सार्थक होऊन त्यांचे श्रमाचेंही साफल्य होईल.

वऱ्हाड हा प्रांत इंग्रज सरकारचे आश्रयाखालीं असल्यास बरिंच वर्षें झालीं. ते व्हांपासून हा वऱ्हाड प्रांत फार चांगले रीतीनें सुधारत चालल्यानें त्याचे पहिले पोकळ ग्रहांचा ऱ्हास होऊन त्यांनीं आपले बेडे वाकडे वि[illegible] चालवून सुधारणुकेचे मार्गास लाग[illegible] इंग्रजी शाळा हव्यातें [illegible] न्यायाचीं कोर्टें असार्व[illegible] त्यांचा ग्रह झाला. लोक उ[illegible]लें. अशा लोकांचे मन व [illegible] कठीण आहे असें नाहीं. [illegible]गाचेही मनांत ईस्टइंडिया [illegible]ला मदत देण्याचें कां बरें येऊं नये? आम्हीं इकडील सर्व विद्वान अ[illegible] शेट सावकारआदि करून लोकांस [illegible] सुचवितों कीं, लोक कल्याणाचि का[illegible]ठीमागें राहाणें हें खरोखरीच अशा ध[illegible] वऱ्हाडास निंदास्पद आहे. तुम्ही- [illegible] मुंबईचे अगदीं अल्प पगारावर [illegible] करणारे छापखान्यांतील कंपाझिट[illegible] यांनीं त्याकडे नजर फेकली तर त्यांनीं सभा भरवून जी रकम जमा करून ईस्टइंडिया असोसिएशनला दिली त्याचा विचार केला असतां त्यांची तारीफच केल्याविना राहवणार नाहीं.

आम्ही सर्व वऱ्हाडवासी लोकांस, व अधिकाऱ्यांस अशी प्रार्थना करितों कीं त्यांनीं आपल्या देशाचे लोईकारितां झटणाऱ्यांस मदत केली असतां यांचेंही काम होऊन आपण आपला त्याचे जवळून नफा करून घेऊं. यांत केवळ एकासच संकट पाडतें असें नाहीं “ एकाकी लकडी भाणि एका बोजा ” हा म्हणीप्रमाणें सर्वांनीं झटून या प्रीत्यर्थ एक सभा भरवून पैशाची याद चालून जो पैसा उत्पन्न होईल तो मुंबईस त्या सभेकडेस पाठवून देऊन त्या सभेचें चिरकाल राहण्याचें श्रेय तुम्हीं सर्वांनीं घ्यावें म्हणजे इहजन्मीं कृतकृत्यच केल्यासारखें होईल.

विलायती भाडेकरी.

उंट, बैल, घोडे, गाडी वगैरे वाहन बाळगून त्यांजवर दोन पैसे कमावून निर्वाह करणारे यांस भाडेकरी म्हणतात. भाडेकरी म्हणजे साधारणपणें चाकरासारखा मानिला जातो. आतां जरी त्याचें काम येका मुकामाहून स्वारी अथवा कांहीं माल दुसरे मुकामास नेऊन पोचविण्याचें असतें तरी वाटेनें त्याचां सांभाळ त्यास फार काळजीनें करावा लागतो. आमचे या हिंदुस्थान देशचे भाडेकरी म्हटले म्हणजे यजमानास किंवा त्याच्या मालास निभापणें कडे जपणारे असतात. रात्रीं वस्तीला मुकामास उतरले असतां त्यांस स्वस्थ झोंप येणें सुचत नाहीं. तसेंच रस्त्यानें जंगल किंवा दरी, खोरी घांट वगैरेंतून निभावून जाण्याचे वेळीं ते फार सावधगिरीनें वागतात. प्रसंगीं स्वतःशिरावरही ओझें वाहतात. वाटेनें यजमानास कांहीं दुखणें भाणें झाल्यास घरचे माणसाहून ज्यास्ती काळजीनें शुश्रूषा ठेवितात. सरांश यजमानास तिळप्राय दुःख न व्हावें याविषयीं ते फार झटत असतात. याप्रकारें मालकास सुखानें नेमल्या ठिकाणीं नेऊन पोंचविणें आपलें काम आहे असें समजून वागत असतात. ही आमचे हिंदुस्थानचे भाडेकऱ्याची चाल झाली. आतां विलायती म्हणजे इंग्रजी भाडेकऱ्यांची तऱ्हा पाहाः—ते राहणार विलायतेस आणि त्यांचे नोकर येथें राहून कामें करणार तेव्हां अर्थांत त्यांची आणि यजमानाची भेटच होणें नाहीं. मग चाकराचे चाकर म्हणजे जे पडचाकर त्यांस यजमानाचे यजमानाची (पासिंजर किंवा उतारू यांची) काळजी किती? उदाहरणार्थ आगगाडी व आगबोटी यांच्या कारखान्यांकडे दृष्टी पोंचविली म्हणजे खात्री होईल व त्यांतून जाणारास येकदां मुकामीं निभावून जाऊन सुरक्षित पणें पोंचलों कीं पु-

नर्जन्म झालासें होतें. आरंभीं स्टेशनावर जावें तों गाडी येण्यास अवकाश असला तर बसण्यास जागाही नाहीं. वेटिंग रूम असते, परंतु ती विलायती माणसांकरितां. इकडे तिकडे फिरावें, आणि कांहीं पाहावें तों संकासुरी पोषागाचे शिपाई "इधर किधर जाताहै हटो पीछे" याप्रमाणें ओरडून कुत्र्यासारखे वसकन आंगावर येतात तें निमुटपणें सहन करून टिकिटीकरितां देणें काय पडेल तें रुमालीपैकीं कोणास विचारावें तर कोणी जबाब देत नाहीं; तेव्हा तिकीट मास्तरच काय घेईल तें देऊन टिकीट काढुन ठेवावें म्हणुन मास्तर, मास्तर, अशा हाका माराव्या परंतु जबाब नाहीं. कारण टिकीट मास्तरास मुळींच सावकाशपणें टिकिटा देणें नाहींत तशा दिल्या असतां गडबड करून दोन पैसे कसे मिळतील? पुढें गाडी अगदीं जवळ आली म्हणजे ठिकीट देण्यास सुरवात करितात मग काय पुसतां? सरासरी टिकीट कसें मिळेल हीच पंचाईत पडते तरी त्यांतच चेंगराचेंगर सोसून दोन धक्या बुक्या खाऊन टिकीट मास्तराचें दर्शन झालें म्हणजे तो सांगेल तितके पैसे देऊन टिकीट घ्यावी वं दा[illegible]पया दिला असतां बाकीचे पैसे हिशोब करून त्या महाराजापाशीं मागण्यास सवड कोठची? कदाचित कोणी धिटाई करून बोलल्यास "सिपाय निकाल देव इसकु हकालदेव" अशीं मुखावाटें वाणी निघते. मग काय पुसतां? पिशाच रूपी शिपायानीं त्यास ओढून त्याची दुर्दशा करावी ती सोसून त्यांचीं आर्जवें करून गाडींत बसावयास जावें तों चिरगुटा पांघरुणाचें गाठोडें जरासें मोठें नजरेस पडलें कीं धावले "वजन किय्याहै, नहीं किया होय तो ठरो. मत ले" ओरडत गाठोड्यास हात घालतात त्यांचीं आर्जवें करून तेथून निभाऊन गाडींत शिरावें तों मेंढरांप्रमाणें दाटी. नाहीं नाहीं. मेंढरें देखील बेतानें भरतात परंतु माणसें दगडाप्रमाणें भरतात म्हणणें भाग येतें. कदाचित ओरडा ओरड केल्यास गार्ड म्हणजे पाहारेकरी वगैरे कोणी येऊन हटो, हटो, म्हणोन दोन चार बुटाचे ठोसे देतांच लागलीच जिकडे तिकडे चुपाचुप होत्ये नंतर गाडी चालू झाल्यावर जाग जागीं स्टेशन मास्तरचे आप्त स्नेही वगैरे पाणी पाजण्या करितां वाटरमास्तर (पाणके) ठेवलेले असतात ते वगीवगीच्यास प्रथम पाणी देऊन मोठ्यानें पाणी पाणि असें ओरडत एक खेप इकडुन तिकडे घालतात. आणि कृष्ण करितात. याप्रमाणें कोणास पाणी मिळालें कोणांस न मिळालें तों गाडी चालु होते. लघवीस वगैरे कोणास जाणें झाल्यास स्टेशनावरील मास्तरास (रुमाल बांधलेले सर्वच मास्तर) मोठे नम्रतेनें विनय पूर्वक विचारावें कीं मास्तर साहेब वेळ असेल तर कृपा करून दरवाजा उघडा हो, लघवी करून लवकर येतों. याचा कोणीं जबाब देतो, कोणी देतच नाहीं, जो जबाब मिळतो तो असा. बस, बस, ओव्हर टाइम, पास टाइम, नो टाइम, याप्रमाणें लघवीसही जाण्यास सुटी मिळत नाहीं. असें जातां जातां घाट अडवा येतो. तेथें तर निमे डबे रिकामे करून निमेतच सर्व माणसें खचावयाची मग अर्थातच दुप्पट दाटी होऊन लोकांची जीवां दल होते ती काय सांगावी! बगलेंत गाठोडीं घेउन लगबगीनें धावतां धावतां पुरे होतें. शेवटीं दरवाजा सांपडून गाडींत शिरले कीं लागलेच घाटाची प्रार्थना करायास; देवा निभावणार तूं आहेस. घाटांतून सुरक्षितपणें पार पडले कीं गंडांतरच चुकलेसें होऊन स्वस्थ व्हावें तों भुसावळ अथवा कल्याण या जागीं जी मजा होते ती फारच चमत्कारीक; म्हणजे शुद्ध लग्नघटकेप्रमाणें गडबड आणि तेथें दोन विभाग होतात त्या संधींत संधि चुकते आणि वऱ्हाणपुराकडे जाणारांस नागपूर व नागपुराकडे जाणारांस वऱ्हाणपूरचे डब्यांत चुकभूल होऊन गर्दीमुळें व रात्री झोंपेचे तारेंत सरासरी बसण्याचा प्रसंग येतो. बायकांस तर असे प्रसंग अनेकवेळा येऊन फसगफलती झाल्या आहेत मग त्यांचे हाल काय पुसावे? त्यांजपाशीं पैसा नसतो, त्यांस चांगली माहिती नसते, त्यांची कोणाशी ओळख नसते असें संकट त्यांस पडून घरचे माणसांची भेट होईपर्यंत हाल व दुर्दशा भोगणें नशिबीं येते. कदाचित कोणी दुष्ट दुष्टकर्मेंही साधितात. शिव. शिव.

याप्रमाणें आगगाडी वरील नौकर म्हणजे उतारूचे चाकराचे चाकर अथवा पडचाकर यांस आपले यजमानांची सेवा कशी करावी व त्यांची प्रीती संपादून व त्यांस सांभाळून न्यावें त्यांची चाकरी हुषारिनें बजावावी हें अगदी कळतच नाहीं इतके हे शहाणे अथवा "गरजवंतास अक्कल नाहीं" या म्हणीप्रमाणें म्हणा अथवा सौजन्यपणामुळें ते या आपले पडचाकराच्या अपराधाकडे व चाकरींत केलेल हयगईकडे पाहात नाहींत असें म्हटलें पाहिजे. सारांश विलायती भाडें म्हणजे तोंड धरून बुक्यांचा मार व दादना फिर्याद. पैसा देऊन तुरुंगांत कोंडून घ्यावें व हाल भोगावे लागतात याची चौकशी बारकाईनें जी, आय, पी, रेलवे कंपनीचे व्यवस्थापक करितील तर त्यांस वर लिहिलेलें हें कांहींच नाहीं यापेक्षांही अधिक आश्चर्यकारक व दुःखकारक गोष्टी आढळतील आणि त्यांचा बंदोबस्त होईल तर कंपनीचा दुर्लौकिक जाईल. व लोकांस सुख होईल.

पुनर्विवाह.

पुनर्विवाहाचे संबंधानें देशांत प्रस्तुत मोठी वाटाघाट चालली आहे. विरुध्ध पक्षाचे लोकांस एकत्र जमून सभा करण्यास व पुनर्विवाह पक्षाचे लोकांशीं अन्नव्यवहार वर्ज करण्याचा ठराव करण्यास अधिकार नाहीं व तसें त्यांनीं केल्यास पिनलकोडप्रमाणें त्यांस शासन होईल अशा थाकाचा मि० शांताराम नारायण यांचा अभिप्राय इंदुप्रकाशांत प्रसिध्ध झाला होता परंतु तो लोकांत मानवला नाहीं व बहुत वर्तमान पत्रांतून त्यावर टीका झाल्या या वरून तो खरा नसावा असाही बहुतेकांचा ग्रह झाला असावा असें दिसतें. व याचा परिणाम असा झाला कीं मुंबईच्या ठाकुरद्वारांत भरत असलेल्या पुनर्विवाहाविरुध्ध सभेनें [illegible] एक छापिल सरकुलर पाठविलें की [illegible] त सामिल असलेल्या रा० ब० [illegible] जी देशमुख प्रभृति ७८ मंडळी [illegible] व्यवहार करूंनये. आतां याविषयीं ती मंडळी काय विच्यार करते तें पाहू.

हा विरुध्ध पक्षाचा प्रकार झाला या वरून अनुकूल पक्षास वाईट वाटेल तर तसाही प्रकार नाहीं. त्यांचाही एक दोन गोष्टींत जय दिसून आला. ठाकुरद्वाराच्या सभेपैकीं रा० गणेश बापुजी नावाच्या एका गृहस्थांनीं रा० रा० बाळ मंगेश वागळे वारिस्टर, रा० ब० विष्णु परशराम रानडे, पंडित महादेव गोवींद इत्यादी पुनर्विवाह पक्षाच्या मंडळीवर फौजदारीत फिर्याद केली होती कीं या मंडळीनीं आमच्या सभेंत येऊन दांडगाई व गडबड केली. दोही पक्षांस वारिस्टर होते परंतु माजिस्त्रेट साहेबांनीं या खटल्यांत कांहीं हाशिल नाहीं असें म्हणून खटला सोडून दिला व दोन्ही पक्षांनीं अशी उचल न करितां शांत रहावें अशी सूचना केली ही गोष्ट पु०वि० पक्षास अनुकूल अशी झाली. दुसरी गोष्ट, रा० ब० गोपाळराव हरी देशमुख लग्नसमयास आले नव्हते म्हणून त्यापक्षीच्या सर्व मंडळीस फार वाईट वाटले होते परंतु गोपाळ रावजीनीं गल्या आठवड्यांत मुंबईस जाऊन तो वाईटपणा काढून टाकिला. तशीच तिसरी एक गोष्ट अशी कीं श्री० रा० आपासाहिब जमखडीकर यांनीं या कार्याकरितां १००० रुपये रोख पाठविले चवथी गोष्ट तात्या छत्रे यानीं आपल्या हिंदुपंच नामें पत्रांत पु०वि० पक्षाच्या विरुद्ध कांहीं लिहिलें होतें त्यावरून रा० विष्णुशास्त्री पंडित पु०वि० सभेचे चिटणिस यांनीं त्यावर फिर्याद केली आहे व तिची चौकशी ७ वे तारखेस होणार आहे.

हा असा कायद्यासंबंधी धांगडधिंगा आतां नको आहे असें अम्हास वाटतें. व तसली पोकळ जरब घालून हिंदुस्थानचे ब्राम्हण प्रजेस गुपचुप बसविच्याचा हा हल्लींचा काळही नव्हे. तर आम्हांस इतकेंच वाटतें कीं पुनर्विवाहाची सशास्त्रता व नीतिदृष्ट्या तें चालू होण्याची आवश्यकता याचेंच घोषण जेवढें होईल तेवढें पु० वि० सभेनें व इतर देशहितेच्छु लोकांनीं करावें. व विरुध्ध पक्षाच्या लोकांसही आमची विनंती आहे कीं त्यांनीं या लोकांचा दुष्टपणा करूंनये. देशाचे बऱ्यासाठीं हें काम झालें आहे, व ईश्वराचे मनांतच ही गोष्ट घडून यावी असें पक्कें वागेल आहे असें समजावें, कारण मार्गे असे २–३ पुनर्विवाह झाले पण ते चांगले नादले नाहींत आणि हा हल्लींचा मोठ्या थाटमाटाचा विधिपूर्वक असा झाला व कित्येक नामांकित विद्वानांनीं त्याची धुरी घेतली होती व आहे यावरूनच यांत ईश्वराचा वरद हस्त आहे अशी साफ निशाणी दिसते.

आम्ही आशा करितों कीं येत्या मार्गशीर्षांत आणखीं एक दोन तरी पुनर्विवाह व्हावेत.

WIDOW MAREIAGE.]

As the excitement caused in the Brahminical community by the first regular remarriage of a widow passes away, the importance of the event, and the new [illegible]ch it has necessari[illegible]e parties concerned [illegible] understood. The [illegible]ed orthodox party [illegible]o contend against [illegible]ive opposition to an old established custom, advocated by a body of professed reformers whose tardiness to act out their principles laid them open to the charge of insincerity, and of being mere idle declaimers. They have now to contemplate the thing they dreaded, as an accomplished fact, carried out moreover and approved and sustained by the most powerful section, as far as knowledge is power, of their own caste. They may struggle against the advancing tide; but now that it has fairly surmounted the barrier against which it long seemed to foam and fret in vain, it will sooner or later carry all before it.

The position of the reformers has also undergone a great change. They have at length mustered courage to storm the stronghold of opposition. "Reformers" is however too large a word to use in speaking of this event. It was not achieved by the body called by that name. The battle was fought and the victory gained by a small but resolute section who mere looked upon by their compeers as a "forlorn hope" doomed to defeat and disgrace. We are far from wishing to utter a word of reproach against those who shrunk back when the hour of conflict came. None will do so except those who are ignorant of the risks incurred, and of the all powerful domestic and social influences bearing upon them to keep them back. Up to the last moment none not even the parties themselves could be certain that something would not occur to hinder the marriage; and, had it so happened, all the evils of social ostracism would have come upon them, not only without any compensating gain, but with shame and disgrace instead. Now that the victory is gained, they will no doubt join the victors; and they and theirs will reap all the benefits of the victory; but the opportunity of sharing in the glory of it, they have lost for ever.

It would not be easy to overestimate the importance of this event. The abolition of the cruel, murderous rite of suttee was an act of mercy and justice for which the name of Lord William Bentink will ever be remembered. But it is no exaggeration to say, that the life long endurance of grinding tyranny, disgrace, and worse than Helot slavery, to which the abolition of suttee consigned the poor widow, was a more cruel fate than the horrible, but brief agony of the funeral pile. None know this better than the old orthodox party. The reformers have in many instances, as far as their power in their houses went, much to mitigate the hard lot of the widows in their families. But in the houses of the old party there has been no mitigation of the evil. All that misled men under British rule, dared to do, has been persistently done, to add to the misery of those who in the providence of God have been rendered deso-

[st]ate, bereaved of their only protectors. Treated worse than their cattle made to feel as if they were without the pale of humanity, their own children have been trained to believe that it would be a crime in them to render to their widowed mothers, the honour due to parents. Surely if honour be due to Sir William Bentink for the abolition of Suttee, far greater honour is due to Mr Waman Prabhaker, who, as the head of his house, led the van in the assault against this monstrous progeny of superstition; and, in spite of the opposition of some of his own nearest of kin, and that if all the family of his sisters' first husband, and that of the whole of the so called orthodox party of the Brahmins, has persevered until he has freed from degradation and misery, his own sister, the first Hindoo widow for two thousand years whose misfortune is not imputed as her crime, and from whose life the hand of the black demon of superstition has been removed, to let the light of human feeling and sympathy and love dawn upon it. She is the first who has been liberated, but she will not be the last. Thousands of Brahmin widows will rejoice in the same freedom, and will bless Mr. Waman Prubhaker as their deliverer.

Local
वऱ्हाड.

ले० आर थांपसन मद्रासचे रायल तोफखान्या पैकीं यांस मि० नौलिसाहेबाचे रजेंत वऱ्हाडांत आफिशियेटिंग थर्ड क्लास असिस्टंट कामिशनर नेमिलें असें हिंदुस्थांन सरकारचे ग्याझेटावरून समजतें. तसेंच मि० एलियट यांस ग्रांट साहेबाचे रजेत अफिशियेटिंग थर्ड असिस्टंट कमिशनर नेमिलें आहे असें रेसिडेन्सी आर्डर वरून समजतें

उमरावतीस राठी भाषेच्या परीक्षेकारितां कामिटी नेमिली होती तिनपुढें मि० एच अश्वी साहेब परीक्षा देऊन पसंत वरले

एकस्ट्रा असिस्टंट कामिशनर मि० बापूजी रंगनाथ उमरावतीचे व मि० दिनशाजी सोराबजी, इलिचपुरचे यांस एकेक हजार रुपये पावेतो दिवाणी दावे पाहण्याचा अधिकार दिला.

मि० जानी अल्लो यांस पूर्व वऱ्हाडांत ४थे प्रतीचे अकौटंट नेमिलें.

सन१८६९ चा आकठ ८नवा क्रिमिनल प्रोसिजर म्हणजे फौजदारी कामाचे वहिवाटीचा कायदा वऱ्हाडास लागू केला.

विद्याखातें—जळगावचे स्कुलमास्तर रा० रा० वामनगणश पराजपे यांस इलिचपुरास रा० रा० बाळकृष्ण शास्त्री यांचे जाग्यावर आफिशियेटिंग डिपुटि इन्स्पेक्टर नेमिलें.

बारशी टाकळीचे चीफ कानस्टेबल मि० करीमखां यांनीं कथलाचे रुपये नवे करणारा मनुष्य त्याच्या साधना सहित व हत्यारासहित पकडून हुजुर पाठविला आहे. त्याचा मुकदमा सेशन कमिट झाला आहे. खोटे रुपये तूं कसे पाडतोस असें ए[...]थील अधिकाऱ्यानीं त्यांस विच्यारतांच त्यानें प्रत्यक्ष एकरुपया पाडून दाखविला.

उमरावतीस गेल्या आठवड्यांत पाऊस चांगला पडला.

अकोला.

नार्मल स्कूल अकोल्यास स्थापन होणार त्याकरितां या आठवड्यांत एथें पुष्कळ विद्यार्थी आले होते. त्यांपैकीं थोड्यांची निवड केली आहे त्यांची परीक्षा झाल्यावर निकाल येत्या आठवड्यांत समजेल.

नार्मल स्कुलावर मि० नूरखां नावाचे गृहस्थ पुण्याहून १०० रुपयांवर बोलाविले आहेत. व त्यांचे हाताखालीं रा० नारो रघुनाथ मोहोळकर यांस ६०, रुपयांवर आणिले आहे.

मे० लायल साहेब कमिशनर यांची स्वारी खामगावास गेली आहे.

मे० मेकंजी साहेब डिपुटिकमिशनर चिखलद्ऱ्याकडे वगैरे जाऊन एथें आले.

अकोल्याचा बाजार रविवारीं भरणिार आहेत अशी अफवा उठली होती ती खोटी आहे असें कळतें.

गेल्या सोमवारीं च्यार वाजल्यापासून रात्रभर बराच पाऊस पडला. परंतु त्या पुढें अगदीं नाहीं. दोन दिवस वारा मनस्वी सुटत आहे.

एथील नदीस थोड्याही पावसानें पाणी येतें व लोकांस त्यापासून त्रास होतो म्हणून सरकारानें या आठवड्यांत दोन बोटी आणविल्या आहेत. व नाड्या विषयीं मुंबईस लिहिलें आहे.

एथील स्टेशनमास्तर मि० फरदुनजी माणिकजी यांजवर रिटर्न टिकिटाचे खटल्याचा आरोप होता त्याची शाबिदी तर झाली नाहींपरंतु रेलवे अधिकाऱ्यानीं त्यांस चाकरीवरून दूर केलें. व त्यांचे जाग्यावर हल्लीं रा० रामचंद्र धोंडदेव यांस नेमिलें आहे.

Epitome of News.
वर्तमानसार.

पुण्याचे कलेक्टरानीं तेथील डिपुटीकलेक्टरचे अफिसांतील क्लार्क वगैरेचा पगार एकेक पायरी कमी केला. याचें कारण खोटा चेक पटल्याचें काम त्यांचे आफिसांत झालें.

धुळ्याचे मि० शामराव रामचंद्र गरुड यांनीं कापसाचे गठ्ठे दाबण्याची (हाफप्रेसाची)नवीन युक्ती काढिली याबद्दल हिंदुस्थान सरकारचे ग्याझेटांत त्यांचें नाव आलें आहे.

पर्जन्य—मुंबई, नागपूर, उमरावती, जमखंडी येथें गेल्या आठवड्यांत पाऊस चांगले व पुष्कळ पडले—धुळें, ठाणें, व ईलीचपुर इकडे मध्यम असे दोनतीन पाऊस पडले व कारवार, अहमदनगर आणि अकोला येथें थोडा एकेक पाऊस पडला असें समजतें

जबलपुर क्रानिकल वरून असें समजतें कीं ऐक मनुष्यानें पाच अ[...] सामीस सरबतामधें धो[...] त्यांपैकीं च्यार असामी म[...] लगा वाचला गुन्हेगार म[...] मीट केलें आहे.

पांहिल्या जानेवारी पासून १९ जून पर्यंत वायव्यप्रांतामध्यें तळीं व विहिरी बांधण्याकरितां, तगाई म्हाणजे अगाऊ पैसा कुळास देण्याचें सरकारांतून सांगशन मिळालें आहे त्याचा आकार रुपये ३,१३..७८५–८–६ झाला आहे.

जाहिरखबरा.

नोटिस— देविदास गणेश [...] राहणार मूर्तिजापूर यास रतनलाल भवानी लाल मारवाडी दुकान कुरणखेड तालुके अकोलें याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं तुम्हांकडे ६५८॥ मुदल व व्याज १४।≈ यावयाचे त्याबद्दल पाच च्यार वेळां मागणें केले असतां उलगडा झाला नाहीं सबब मुद्दाम ही नोटिस दिली आहे तर पावल्यापासून १० दिवसांत नोटिशीचे खर्चासुद्धां सर्व रुपये आमचे दुकानीं पाठवून द्यावे. तसें न झाल्यास तुम्हांवर कायद्या प्रमाणें दिवाणी कोर्टांत फिर्याद करून खर्च सुद्धां सर्व रुपये भरून घेतले जातील कळावें तारीख १ जुलै सन १८६९ इसवी.

(सही) रतनलाल भवानी लाल मारवाडी दस्तुर राघजी कृष्ण गुमास्ते.

नोटिस—अन्याजी वलद सखाराम देशमुख राहणार कुरणखेड तालुके अकोलें यांस रतनलाल भवानी लाल मारवाडी दुकान कुरणखेड याजकडून नोटिस देण्यात येते कीं तुम्हाकडे मुद्दल रुपये ६५[...] व व्याज ११८४ एकुण [...] यावयाचे ते पाच च्यार वेळां मागितले असतां दिले नाहींत म्हणून मुदाम हीनोटिस दिली आहे तर पोचल्यापासून नोटिशीच्या खर्चासुध्धां सर्व रुपये १० दिवसांत आमचे दुकानीं आणून द्यावे तसें न कराल तर कायद्या प्रमाणें तुम्हावर फिर्याद करून खर्चसुध्धा सर्व रुपये भरून घेऊ कळावें ता० १ माहे जुलई सन१८६९.

रतनलाल भवानी लाल मारवाडी दस्तूर राघजी कृष्ण गुमास्ते

नोटिस— खालीं सही करणार यांजकडून तमाम लोकांस कळविण्यांत येतेकीं अकोलें येथलि सरकारी बगिच्यांत एक म्हैस व वगार१ असें येऊन बगीच्यांतील झाडें वगैरे खाऊन सुमारें १० रुपयाचे नुकसान केलें आहे करितां म्हैस वंवगार बांधुन ठेविली आहे ज्याची असेल त्याणीं आठादिवसांचे मुदतीत आकोले जेल येथें येउन अर्ज करावा नाहीतर मुदत सरताच हरास होऊन नुकसानीचा पैसा वजा घेऊन बाकीं राहीलेला पैसा सरकारात जमा होईल कळावे ता० १ माहे जुलैइ सन १८६९ इसवी.

नोटिस—कुकाजी वलद जानजी माळी राहणार मंगळवार पेठ अकोला यास राघोजी वलद कुकाजी माळी यानकडून नोटिशीचें उत्तर देण्यांत येतेकीं शेतीचे नंबराचे बाबदीत तहशिलदार यांनीं पाटिल व पांडे यांचे समक्ष हुकुम दिला आहे कीं मामुल प्रमाणें वहिवाट करावी. त्या प्रमाणें आम्हीं वहिवाट करित आहों [...] कारण आम्हांस नोटिस केली [...] उत्तराचा खर्च पाठवून द्यावा. [...] ३ माहे जुलइ सन १८६९ई [...]वी रेघ, राघोजी वलद कुका[जी ...]तची.

नोटिस केशवराव आबाजी मौजे भुइकुंड यांस नोटिस देणार पोपटलाल परशराम साहू दुकान बाळापूर यांजकडून देण्यांत येतकीं तुमची नोटिस तारीख १९ जून सन१८६९ रसवीची तारिख२९ जून मिनहू रोजीं आम्हास पावली त्याचें उतर देतोकीं—तुम्ही नोटिशीबद्दल बहुतसकूर निरुपयोगी लिहिला आहे त्याबद्दल आम्हांस प्रती उतराचें कारण नाही. तुम्ही जी दस्तऐवज कर्जाऊ पैशाचा सन१८६४ [...] तारण लाऊन लिहुन दिला त्याप्रमाणें अर्थे पैशाची जबाबदारी तुम्हांकडे असून करारप्रमाणें तुम्ही न वागल्यामुळें अम्ही दिवाणीत दावा करीत होतों इतक्यांत तुमची नोटिस आली तेंव्हा त्याचे प्रती उतरांत तुम्हास एक मर्यादा द्यावी न जर ती मर्यादा उलंघन केली तर मग अदालत पहावी या हेतूनें तुम्हास कळवितो कीं आज तारखे पासून आठादिवसांचे मुदतींत आमचे कर्जाउ पैशाचे अदाइ विषयीं तुम्हांसे मुदत दिली आहे हे तुम्ही ध्यानांत ठेवावें— हत्यारा विषयीं तुम्ही मजकूर लिहिला त्यास आम्ही किंवा मास्तीने तुम्हास या विषयीं कांहींच म्हटलें नसून तुम्ही आपले मतानें हत्यारें पाठविलीं आणि ज्या आधारावरून पैशाची आदाई करण्याचा तुम्हीं हेतू ठेवित होता तें काम तुम्ही हाटकून बंद केले आणि करारा प्रमाणें कर्जाऊ आमचे पैशाचाही मार्ग काढला नाहीं तथापी जबाबदारी रकमेची तुमचे माथा तेंव्हा आम्हांस यविषयीं बोध करणें नको. आम्हास तें खाणीचे काम चालविलेंच पाहिजे कारण फतर ताहेनांस देण्याविषयीं आमची कबुलायत आहे त्याजबद्दल आम्हास दुसरा मार्गच नाहीं आणि खाणीत माल तुम्ही उ[...] केला नाहीं व पाठविला नाहीं [...] वर्तणूक तुम्हीं केली तीही प्रकार बेभरवशाची आम्हांस दिसली यास्तव आतां आमची रकम दस्त ऐवजा प्रमाणें निघलतीमदरहु मर्यादेचे आंत आम्हास द्यावा न दिल्यास आम्ही या नोटिशीचे खर्चा सुद्धां तुम्हांवर दावा करू ही नोटिस लिहून दिली सही कळावें तारीख २ माहे जुलई सन १८६९ इसवी.

(सही) पोपटलाल परशराम साहू दस्तुर कन्हया लाल गुमास्ते.

नोटिस यमुनी अर्दं दाम [...] हल्लीं वस्ती मौजे बडसिंगी तालुके जळगांव जिल्हा आकोला इजला नोटिस खालीं सही करणार याजकडून असी देण्यांत येतेंकीं, तू मजला सत्यप्रकाश पत्रद्वारें नोटिस दिल्यांत इच्छस वाटल्या प्रामणें बेशरमी पणाचा खोटेपणा करून मजकूर लिहीलास याजवरून असें दिसतें कीं शिरस्त्याप्रमाणें तुजला नांदणें नाहीं पण असें खोटे कृत्यानें तुझा निरवाह लागत नसून शिरस्त्याप्रमाणें तूं माझे घरीं येउन रहावें हेच नीट असून यातच तुझा निर्वाह व जन शिरस्त्या प्रमाणें प्रपंच आहें तो असे न करितां तुजला चार वर्षां पासून अणण्यास बहुत वेळां मी पाटविले तत्रापि तु अपले मायबापाचे घरीं राहून येत नसून हल्लीं फैलबाजी करून दरमहा मागंम्रेस पण तू अपखुषीनें राहिल्यानें इकडून तुला कांहीं मिळणें नाहीं. याप्रमाणेंच इकडून कोणते ही प्रकारें तुजला परवानगी दिली जात नसून जर तू गैर वर्तणूक किंवा गंधर्व करशील तर कायद्याप्रमाणें अम्हांकडून तजवीज केली जाइल याजकरितां या नोटिशीची समज घेउन ही पावल्या पासून १५ दिवसाचे आंत तू माझे घरीं येउन जन शिरस्त्या प्रमाणें प्रपंच करावा हे चार्[...]

हक्कांत योग्य आहे कळावें तारीख २ माहे जुलई सन १८६९ इसवी.

सही दामा वल्लद रामजी सातव रहाणार मौजे सावर गाव तालुके जळगाव निशाणी खुद हातची.

नाटिस—सुजायत खां वलद नयेखां मुसलमान राहणार कसबे कुरणखेड तालुके अकोलें यास रतनलाल भवानीलाल मारवाडी दुकान कुरणखेड यांजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं तुम्हांकडे ११० रुपये मुद्दल बाकी व व्याज दरमाहा दर शेकडा दीड रुपया प्रमाणें सहामहिन्याचें ९८१३८३ व याशिवाय जबारी १८३॥१॥ खंडी यावयाची तिची किंमत दर २७ रुपये प्रमाणें रुपये ३२ व कापूस मण ४ किंमत दर खंडीस ५० रुपये प्रमाणे रुपये१०व रुई कापसाचे धडे ४ किंमत दर ८९ प्रमाणें ९८९ व बारदान ओझें एकची किंमत दीड रुपया एकुण १७२८१४८३. यांत तुमचे भाड्या बद्दल रुपये २८१२. बजा जातां बाकी १७०८२८३. यावयाचे त्याज बद्दल पुष्कळवेळां मागणें केलें असतां दिले नाहींत सबब ही नोटिस दिली आहे तर नोटिस पोचल्या पासूनें १० दिवसांत नोटिसीचे खर्चासुद्धां रुपये न आले तर तुम्हावर फिर्याद होईल व तिचा खर्च तुम्हांस द्यावा लागेल. कळावें तारीख १ जुलइ सन १८६९ इसवी.

(सही) रतनलाल भवानीलाल मारवाडी दस्तुर रावजी कृष्ण.

नाटिस—टिकाराम वल्लद सखाराम तुपकरी राहणार कसबे कुरणखेड तालुके आकोलें यांस रतनलाल भवानीलाल मारवाडी दुकान कुरणखेड याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं तुम्हांकडे तुपा बद्दल आमचा ऐवज येणें आहे त्या विषयीं पाचच्यार वेळां मागणें केलें असतां रुपयें दिले नाहींत म्हणून ही मुद्दाम नोटिस दिली आहे तर १२॥. ॥ साडेबारामण अर्धाशेर तुपाचा दर मणी साडेसात रुपये प्रमाणें अकार होईल त्यारुपयांत तुमचे रुपये २५८४ आम्ही देणें आहेत ते वजा करून बाकी रुपये नोटिस पोचल्यापासून नोठिशीच्या खर्चा सुध्धां १० दिवसांत आमचे दुकानीं आणून द्यावे न दिल्यास कायद्या प्रमाणें फिर्याद करून सर्व खर्चा सुद्धा रुपये भरून घेतले जातील कळावि. ता० १ जुलई सन१८६९ इसवी.

(सही) रतनलाल भवानीलाल दस्तुर रावजी कृष्ण गुमास्ते

नाटिस—रोदान वल्लद करिम भाई मुसलमान रहाणार मौजे सस्ती परगणें बाळापूर जिल्हा आकोला यांस गोविंद गंगाराम भट राहणार मौजे मजकूर तुम्हांस कळविण्यांत येतेंकीं, मौजे मजकुरीं अमचे शेत माजी नंबर- अकार रुपये १७ तें शेत तुम्ही अम्हांस न विचारतां त्या शेतांत पेरता व हरकती करितां मानीत नाहीं सबब यानोटिशीनें कळविण्यांत येतेकीं ही नोटिस पावल्यापासून आठादिवसांत आमचे शेत आम्हांस खालीं करून द्यावे नाहींतर त्या साक्षी पुराव्यानिशी अम्ही दिवाणीं कोडतात फिर्याद करून या दिलेले नोटिशीच्या खर्चा सुद्धां व शेताचे नुकसानी सुद्धां भरून घेऊ व तुम्ही लागवड केल्या बद्दल आम्ही कांही मानणार नाहीं व तुम्ही हरकत केल्याबद्दल साक्षीदार लिहून देउन तहशिलदार साहेबांकडें ही अर्ज केला आहे परंतु त्या हुकुमास कदाचित उशीर लागेल व उदमाचे दिवस नजीक चालले याकरितां ही तुम्हास लेखी समज देतो हे लिहिले कळावें तारिख २८ माहे जून सन१८६९ इसवी.

सही गोविंद गंगाराम भट जोशी दस्तुर खुद्द.

नाटिस—मि० स्मिथ साहेब रेलवे कडील कंत्राटदार मुकाम अकोलें नजिक रेलवे स्टेशन यांस जगूलाल झबूलाल साहु दुकान बाळापूर यांजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं, तुम्ही चुन्याच खडीबद्दल काशिनाथ भिकाजी यांस ६०८२चा एक चेक शेट हरदयाळ गोविंदराम साहु दुकान बाळापूर यांजवर दिला होता तो त्यानीं आमच्या देण्यांबद्दल आम्हांस दिला त्या बरहुकूम आम्ही सदर साहूचे दुकानीं चेक वटाविण्यांस गेलो असतां त्यांनीं रुपये दिले नाहींत व पुढें तुम्हांकडे काशिनाथ पंतास समक्ष घेऊन येऊन रुजुवात केली तेव्हां तुम्हीं असें सांगितलें कीं सदर दुकानचे मुनिमांनीं हे रुपये आमचे कडून मे महिन्यांत मजुरा घेतले आहेत तुम्ही तिकडे जाऊनघ्यावे. त्यावरूनआम्हीं पुन्हा त्यांस रुपये मागितलें तेव्हां त्यांनीं एकच सांगितलें आम्हीं साहेबांकडून रुपये घेतले असल्यास त्यांस परत करू परंतु तुम्हांस आम्हांकडून रुपये मिळणार नाहींत त्यावरून हल्ली ही तुम्हांस नोटिस केली आहे तर आमचे रुपये ६०८२ व आम्हांस बिनाकारण हेलपाटे व तसदी पडून नोटिशी पर्यंत पल्ला आला सबब या नोटिशीचा खर्च असें नोटिस पोचल्या पासून आठ दिवसांत आम्हांस पटतील असें करावे नाहीं पेक्षां कायदेशीर रितीनें तुम्हांपासून रुपये फिर्यादीचे खर्चा सुद्धां भरून घेतले जातील कळावें ता० २९ माहे जून सन १८६९ इसवी.

(सही) जगुलाल झबुलाल साहु दस्तुर खुद्द

नाटिस—रा० जयराम वल्लद रंभाजी राहणारसिरव तालुके चिखली यांस खालीं सही करणार यांजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं आमचे वडीलानी म्हणजे चिंतामण यार्णी तुमचे वडीलांस म्हणजे रंभाजी यांस पाटिलकीचे काम करण्या बद्दल कांहीं दिवस नेमले होते, पुढें रंभाजी हा वारल्या नंतर तुम्हीच आपले मुखत्यारीने आम्हांस न विचारतां सरकारांत अर्ज देऊन आपलें नांव कामकरण्यांस दाखल करून घेतले याजकरीतां तें काम करण्याचा माझा हक्क आहे तर तुम्हांस ही नोटिस दिली आहे तर तुमचे जवळ वंशपरंपरा मुखत्यारीनें आमचे पाटीलकीचे काम करण्या बद्दल काय कागद पत्रे असतील ते दाखवावे व तुमचे वडिलानीं आमचे वडिलास जो कागद लिहून [illegible] तआम्ही जो पर्यंत खुषीनें तु[illegible] पर्यंत तुम्ही काम करावे असें [illegible] र तुम्ही कागद दाखवावें [illegible] हीं जबाब द्यावयाचा असेल तो [illegible] सांत द्यावा नाहीं तर तुमचे वर दिवाणी कोर्टांत फिर्याद करून आपला हक्क शाबीद करून घेऊं मग फिर्यादिचा व नोटिशीचा असा एकंदर सर्व खर्च तुम्हापासून भरून घेऊ कळावि तारीख १ माहे जुलई सन १८६९ इसवी-

(सही) नारायण वल्लद चिंतामण राजगुरे राहणार माटरगांव याचे हातची निशाणी रेघ—

जाहिरात.

ईस्टइंडिया असोशिएशनच्या निबंधाचें भाषांतर करणारि मंडळी.

ईस्ट इंडिया असोशिएशन (हिंदुस्थान संबंधी राज्यकारभाराचा विचार करणारी मंडळी) ही सभा इंग्लंडांत स्थापन झाल्यास तीन वर्षें झालीं. इतक्या वेळांत या सभेनें हिंदुस्थानांतील लोक कल्याणाचीं कामें बरींच केलीं; परंतु ह्या सभेची सर्व हकीकत व त्या सभेंत जे महत्वाचे निबंध वाचले जातात ते इंग्रजीमध्यें छापले जात-असल्यामुळें केवळ मराठी व गुजराथी वाचणारांस ती इत्थंभूत समजण्याचा कांहीं मार्ग नाहीं असें कित्येक नवीन विद्वान मंडळीच्या मनांत आल्यावरून त्यांनीं मि० दादाभाई नवरोजी यांचे सम्मतीनें हें काम करण्याचें माथीं घेतलें आहे. गुजराथी भाषांतरें छापून प्रसिद्ध करण्याकरितां एका गुजराथी राजाकडून दरसाल एक हजार (१०००) रुपयांची मदत मिळाली आहे मराठी भाषांतरास अद्याप मिळाली नाहीं; तथापि वरील मंडळीनें देशहितेच्छु लोकांच्या मदतीवर भरवसा ठेवून हातीं घेतलेलें काम मोठ्या धैर्यानें सुरू करण्याचा निश्चय केला आहे ही मंडळी गुजराथींत व मराठींत (३२) बत्तिस बत्तिस पृष्ठांचें पुस्तक प्रत्येक महिन्याच्या पाहिले तारखेस छापून प्रसिद्ध करणार आहे. पाहिला अंक पुढील आगस्ट महिन्याचे पाहिले तारखेस छापून प्रसिद्ध होईल- या मंडळीनें आपल्या श्रमा विषयीं कांहीं विचार मनांत न आणतां फक्त छापण्याचा मात्र खर्च सुटावा व वाचकांस फार स्वल्प पडावें या करितां पुर्वी वर्गणी भरणारास टपाल हशील सुद्धां वर्षाची (३) तीन रु० वर्गणी ठेविली आहे व मागाहून देणारास (४) चार रु० ठेवीली आहे. फुटकळ दर एक अंकास ०।= सहा आणे पडतील; हा स्तुत्य उद्देश मनांत आणून स्वदेशकल्याणेच्छु लोक यांस चांगली मदत करतील अशी मंडळीची पूर्ण आशा आहे. वर्गणीदार होऊं इच्छिणारांनीं आपल्या पत्त्यासहित स्पष्ट लिहिलेलीं पत्रें खालीं सही करणाराचे नांवें इंदुप्रकाश आफिसांत पाठवावीं.

आनंदराव सखाराम,

चिटणीस.

[illegible] करणाऱ्या मंडळी-

[illegible]री ६ जून सन

वऱ्हाडसमाचार वर्तमानपत्र घेण्याचे बंदकरून ज्या लोकांनीं त्याजबद्दलची बाकी येणें असलेली पाठविली नाहीं त्यांस कळावें कीं, दरमहा दररुपयास अर्धआणा प्रमाणे व्याज द्यावें लागेल. ता० १० माहे आक्टोबर सन १८६८

वऱ्हाडसमाचाराचे

मालक.

वर्गणीदारांस विनंती.

गेल्या वर्षांचे आक्टोबर महिन्यांत आम्ही आकोल्यास वऱ्हाडसमाचार पत्र सुरूकेलें त्यास वर्ष होऊन गेलें तर आगाऊ वसूल न दिलेल्या आमच्या प्रिय वर्गणीदारांनीं आपला वसूल या महिन्यांत सत्वर पाठवून आम्हांस मदत करावी. उशीर लावून त्या योगें वारंवार पत्रें-लिहविण्याची तसदी त्यांनीं आम्हांस देऊं नये व आपणास घेऊं नये, याकरितां नम्रतेनें आमची त्यांस हो विनंती आहे. व हिला मान्य करणारांचे आम्ही उपकार मानूं-

वऱ्हाडसमाचाराचे

मालक.

आक्ट.

सन १८६८चा ९वा

पेशे व धंदे यांवरील कराविषयीं

किंमत च्यार आणे.

नादारी प्रकरणीं नियम.

हें पुस्तक आमचे छापखान्यांत नुकतेंच छापून तयार झालें आहे. वऱ्हाडांतील न्यायाच्या कोर्टांत हे नियम चालतात. किंमत ०६ सहा आणे व डाक हाशिल एक आणा पडेल. व. स. म्यानेजर

TO OUR SUBSCRIBERS.

We beg to remind our subscribers that their Subscriptions, for the present year, should be remitted as early as possible, otherwise, we would, however reluctantly, be under the necessity of ceasing to transmit the paper to their addresses. We believe that this reminder will not fail to arouse the sympathies of our Constituents in the country and bring about speedy remittances from defaulting Subscribers.

Proprietors of Berar Samachar

किमतीचे ठराव.	रु.	अ
वर्षाची अगाऊ देणारास··· ···	६	०
साल अखेर ··· ··· ···	७	०
सहा महिन्याची अगाऊ ··· ···	३	८
सहामाही अखेर ··· ···	४	०
फुटकळ एक अंकास ··· ··· ···	०	६

या शहरा बाहेरील लोकांस वर्षांचे ५२ आठवड्यांबद्दल टपाल खर्च अगाऊ पडेल तो ३ रु. ४ आणे व सालअखेर ३ रु० ८ आणे.

☞ आगाऊ पैसा देण्याची मुदत पत्र घेण्याचे सुरू तारखेपासून २ महिनेपर्यंत समजावी. व जुने वर्गणीदारांसही त्यांचा मागील हिशेब सरून नवें साल चालू होईल तेयून २ महिन्यांची मुदत समजावी.

नोटिसा वगैरे छापण्याचे दर.

१० ओळी पर्यंत··· ··· ··· १ रुपया

१० ओळींवर प्रत्येक ओळीस ०१०६

एकच मजकूर वारंवार छापणें झाल्यास दर ओळीस एक आण्याप्रमाणें किंमत पडेल.

हें पत्र अकोला येथें वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत मालकांकरितां छापून प्र० केलें.

वऱ्हाडसमाचार.

THE VARAD SAMACHAR OR NEWS OF BERAR.

VOL. IV AKOLA:—SATURDAY EVENING, JULY 10, 1869 NO. 27

पुस्तक ४ अकोला, शनिवार सायंकाल तारीख १० माहे जुलाई सन १८६९ इ० अंक २७

हल्लींच्या काळांत दुसरे दामाजीपंत.

इंग्लिश सरकारच्या कृपेनें आपल्या देशांत हल्लीं चहोंकडे विद्याशाळा झाल्या आहेत व त्यायोगें लोकांच्या विच्यारशक्ती वाढल्या आहेत व वाढत आहेत. भलती गोष्ट हल्लींचे मन्मंतरांत विच्यारी लोकांपुढें टाकिली तर ती निमुटपणें कबुल होईल असें नाहीं; प्रत्येक गोष्टीचें कार्य, कारण, हेतु, योजना समजावी असा आतां लोकांचा स्वाभाविक कल झाला आहे. व बहुत गोष्टींत ही चिकित्सा मोठी शहाणपणाची आहे असें आम्हांस वाटतें. सारांश भोळसरपणाचा काळ आतां दिवसानुदिवस संपत चालला आहे. भोळसरपणा म्हणजे नुसता धर्मभोळेपणा नव्हे, ज्यांत मूर्खपणाचें थोडें बीज असतें तशा भोळसरपणावर सांप्रत लोकांचा कटाक्ष आहे.

एका बाईचे मनांत पंढरीस विठोबाचे दर्शनास जावें असें आलें व ती निघून गेली पण सासरच्या माणसांची तिला परमाणगी नव्हती सबब तीं तिला रागें भरतील यासाठीं श्री विठोबानीं तिचें रूप घेऊन तिच्या सासरीं दळिलें, पाणी भरिलें, व मवऱ्याजवळ स्त्रीप्रमाणें कृत्यें देखील केलीं व ती बाई परत आल्यावर विठोबा गुप्त झाले अशी संतलिलामृतांत एक कथा आहे.

याच प्रमाणें दामाजी पंताची रसद म्हणून एक चोपडी आहे तींत अशी काहणी आहे कीं अवर्षण पडून फार महागाई झाली होती व लोक उपाशी मरत होते तेव्हां दामाजीपंताचे ताब्यांत सरकारचीं धान्यांचीं पेवें होतीं तीं त्यानें ब्राम्हणाकडून लुटविलीं. ही गोष्ट बादशाहास कळल्यावर दामाजीनें आपलें फार नुकसान केल्याबद्दल त्यास राग आला व त्यानें पंतास पकडून आणण्याकरितां एक करडा मुसलमान सरदार पाठविला; तेव्हां दामाजी पंताचे हाल न व्हावे म्हणून देवानें महाराचें रूप घेऊन जाऊन बादशाहाकडे त्याजकडील धान्याचा सर्व पैसा चुकविला व पावती आणून दामाजीचे गीतेचे पुस्तकांत ठेविली व त्याचें संकट निवारण केलें अशी कथा हरदास लोक सांगत असतात.

याच्या तोडीचे एक गृहस्थ आमच्या खानदेशवैभव बंधूनें जगापुढें नवीन आणिले आहेत व दैवीक चमत्काराची त्याची गोष्ट लिहिली आहे ती वाचून आम्हांस त्यास दुसरे दामाजीपंत म्हणणें भाग झालें. ते ग्रहस्थ कोण म्हणाल तर बागलाणचे मामलेदार रा० रा० यशवंतराव महादेव हे होत. यानीं सिंदखेड तालुक्यांतिल एके पाटलापासून ५०० रुपये कर्ज घेतलें होतें व त्याबद्दल पाटलाकडून त्यांस तगादा गेला तेव्हां त्यांस न कळत कोणी परदेशानें मध्येंच जाऊन पाटलास [illegible] दिले व तो परदेशी [illegible] असें वर्तमान [illegible] कडे खानदेशवैभवांत प्रसिद्ध झालें आहे. व त्यावरून दामाजीपंतासाठीं विठोबानें महाराचें रूप घेतलें तसें यशवंतराव आपासाठीं देवानें परदेशाचें रूप घेतलें असा अर्थ निघतो.

याविषयीं बहुत लोकांस शंका आहे, व चार आठवडे होत आले आमचा धुळेकर बंधू त्याविषयीं अधिक खुलाशाची वार्ता कांहीं लिहित नाहीं, सबब आम्ही त्यालगत्याचे आमचे मित्र मंडळीस शिफारस करितों कीं याचा खरेपणा कसा काय आहे तो मेहेरबानीनें आम्हांस कळवावा. यांत कांहीं बनावट आहे असा बहुत लोकांचा तर्क धावतो व ती बनावट कोणी काय हेतूनें केली आहे हें समजलें पाहिजे. यशवंतराव आपास नवस येत असतात असें प्रसिद्ध झालें आहे व ईश्वरानें हा आतां त्यांसाठीं परदेशाचा नवा अवतार धारण केला होता असें प्रसिद्ध झालें म्हणजे ठिकाठिकाणीं दगडाचे यशवंतराव आपा होऊन त्यांस शेंदूर लागेल व त्यांचीं देवळें व जत्रा जिवंतपणींच होतील असा रंग दिसतो.

नवसांविषयीं आम्हांस मोठी मौज वाटते. व अशाप्रकारचे नवस बडोद्यास श्री० खंडेराव महाराज यांस कार्यसाधक लोकांकडून हमेषा येत असतात व कधीं कधीं काकतालि न्यायाप्रमाणें नवस करण्यास व गुण येण्यास गाठ पडली म्हणजे भोळसर लोकांची त्या ठिकाणीं दैविक भावना होते व मग तेथें मोठे देव्हारे माजतात. अपमतलबी मनुष्यें आपल्या हुन्नरानें व अज्ञान मनुष्यें आपल्या भोळेभावानें एखाद्यास माणसाचा देव करितात व देवाचा दगड करितात तेव्हां त्यांस काय म्हणावें;

रा० रा० यशवंतराव महादेव मामलेदार यांजविषयीं कित्येक वर्षें ऐकून आम्हांस जें माहित आहे, त्यावरून आम्ही म्हणतों कीं ते चांगले दानशूर आहेत; तथापि ज्या गोष्टी आमचे ऐकण्यांत आहेत त्यावरून त्यांचें औदार्यांत विच्यार जरा कमी आहे असें दिसतें. रस्त्यांत आंगावरील वस्त्र देणें, किंवा उदारतेच्या बाण्यासाठीं मामलेदारीसारखी प्राप्ती असतां हजारों रुपये कर्ज करणें, व ज्या कर्जाकरितां सरकारानें एकवार त्यांस चाकरीवरूनही काढिलें होतें असा परिणाम होणें, हें औदार्य भिक्षुक व उथळविच्यारी लोकांस मात्र अत्यंत प्रशंसनीय असावें व त्या व्यतिरिक्त कोणास नसावें असा आमचा अभिप्राय आहे. तरी या लिहिण्यानें सदरहु मामलेदारांची आम्ही निंदा करितों असें बिलकूल नाहीं; इतकेंच कीं त्यांचा स्तोत्रपाठ आम्हीं करित नाहीं. तथापि याउलट कोणा विश्वसनीय गृहस्थांकडून मा[illegible] ती आम्ही खरी समजण्य[illegible] नाहीं.

थोडया महिन्यांमागें खानदेशवैभवांत एक पत्र आलें होतें तें कोणी [illegible] म्हणानें लिहिलेलें असावें; हल्लीं तें पत्र आमच्या टेबलावर नाहीं म्हणून त्यांतील केवळ शब्द आम्हांस लिहितां येणार नाहीत तरीं अर्थीं दृष्टी ठेवून आम्ही सांगतों कीं ते फारच कंटाळवाणें पाल्हाळाचें होतें, व त्यानें त्या पत्राचे ७–८कालम व्यापिले होतें, व त्यांत भावार्थ इतकाच दिसत होता कीं त्या मनुष्यांस रा० रा० यशवंतराव महादेव मामलेदारानीं आपल्या गाडींत बसवून नेलें होतें व त्यांच्या बायकोनें त्यास रुप्याच्या तीन मोठाल्या वाटयांतून तूप, दूध, दही वाढिलें यावरून ते बुवा फारच खुशी झाले व त्यांनीं सदरहु स्तोत्रपाठ केला; पण आम्हांस वाटतें कीं ती गोष्ट त्याची खासगीसारखी होती आणि फारच विस्तृत व मजकूर पोकळ म्हणून वर्तमान पत्रांत येण्याजोगी नव्हती. अस्तु. या मागल्या लांबलचक गोष्टीवरून हल्लींच्या त्यांच्या अद्भुत चमत्काराविषयीं लोकस संशय झाला आहे तर त्याचें कोणी निरसन करावें व खरा प्रकार बाहेर पडावा अशी आमची इच्छा आहे. हा विषय बराच लांबला सबब एथेंच तो आटपण्याविषयीं आम्ही आतां वाचकांची रजा घेतो.

राजा शिवाजी.

पुस्तकाचीपोंच—कोलापुरच्या हायस्कुलाचे हेडमास्तर रा० रा० महादेव मोरेश्वर कुंटे बी० ए० यानीं "राजाशिवाजी" या नावाचे कवितेचें एक नवीन पुस्तक करून इंदुप्रकाश छापखान्यांत छापिलें आहे त्याची एक प्रत त्यांनीं अम्हांस पाठविली ती स्वीकारून आम्हीं त्यांचे आभार मानितों. ही कविता वीररस प्रधान आहे. या गृहस्थानीं या कवितेचे एकंदर बारा भाग केले आहेत त्यांपैकीं पहिल्या तीन भागांचें हें पुस्तक आहे. व मुक्तमालेच्या साच्याचीं याचीं १३६ पृष्ठें आहेत. यांच्या कवितेचा हा नवा मासला लोकांचे दृष्टीस पडला आहे. यांत संस्कृत गूढ शब्द किंवा अलंकार बहुधा नाहींतच. बाळबोध छापिल बाराखडयाप्रमाणें ही कविता खुली व साधी आहे व वृत्तही रामदासी मनाच्या श्लोकाच्या चालीचें द्वादशाक्षरी चरणाचें भुजंग प्रयात हेंच एकंदर सर्व ग्रंथास आहे. मधून मधून कोठें तितक्याच अक्षराचे वैश्वदेवी वृत्ताचे कांहीं, श्लोक आहेत. एकंदरींत आम्हांस वाटतें कीं जुन्या कवितांचे दर्दीलोक या पुस्तकास फारसे पसंत करितील असें नाहीं तथापि कवितेच्या अलंकाराकरिता व माधुर्याकरितां केवळ यांनीं पदरमोड करून अतिशयोक्तीचें खोटें भारूड रचिलें नाहीं हा प्रकार यांनी लोकांत नवीन आ[illegible]रखा आहे व त्याकरितां त्यांचा [illegible] रास्त आहे.

[illegible] वृत्ते [illegible] असलें तर [illegible] कांहीं अधिक होते खरें; कारण सर्व ग्रंथास एक सारखाच वृत्त असावें म्हणले म्हणजे [illegible] वाचून कोणास हें वाचण्या विषयीं तितकी अभिरुची राहत नाहीं. बाकी कविता आधुनिक कवींच्या ज्या आहेत तशा गबाळ्यांपैकीं नव्हत व त्यांच्या ठायीं [illegible] बरें आहे.

या ग्रंथाचा खप होऊन कर्त्याचें श्रमाचा परिहार व्हावा असें आम्ही इच्छितों.

पुनर्विवाह प्रकरण.

(या आठवड्यांतील हालचाल)

पुनर्विवाह पक्षाच्या लोकांवर फिर्याद झाली होती व ३० वे तारखेस माजिस्त्रेटानीं तो खटला काढून टाकिला हें मागील आठवड्यातच आमचे वाचकांस ठाउक झालें आहे. दुसरा खटला रा० तात्या छत्रे यांजवर रा० विष्णुशास्त्री पंडित यांजकडून झाला होता व त्याच्या चौकशीस ७ वी तारीख नेमिली होती परंतु त्याची आपसांत समजूत झाली. तात्या छत्रे यांनीं विष्णुशास्त्री यांस लेखानें क्षमा मागितली. तीतील तात्पर्य असें कीं "माझ्या पत्रांत आपण व आपले मित्र नीच व अनीतिमान आहां असें अज्ञानी व अशिक्षित लोकांस वाटून आपली प्रतिष्ठा कमी होऊन लोकांचे द्वेष वाढतील अशा अर्थाचे मजकूर प्रसिद्ध झाले त्याबद्दल मला खेद वाटून पश्चात्ताप झाला आहे. माझी ती वर्तणूक अनर्थ करणारी होती अशी आतां खात्री झाली आहे. व मी आपणास अशी प्रार्थना करितों कीं माझ्या अपराधाची आपण क्षमा करावी व फिर्याद काढून घ्यावी. तथापि आपण स्वीकारिलेलें कार्य शास्त्राविरुद्ध [illegible] अद्यापि माझें मत आहे."

ही प्रार्थना विष्णुशास्त्री यांनीं मान्य केली हें फार चांगलें केलें. अशा कामाचे कोर्टांतून वाद चालावे व दोन्ही बाजूस वर्तमानपत्रकर्ते असून त्यांनीं पैशानें व श्रमानें खराब व्हावें व लोकांनीं मौजा पहाव्या हा प्रकार चांगला नव्हे. अस्तु. छत्रे यांनीं या गोष्टीपासून बोध घ्यावा. ते आजकालच्या सर्व वर्तमानपत्रकर्त्यांत जुने व आजोबाप्रमाणें वृध्द आहेत. तेव्हां त्यांस लोकांनीं सांगावयास पाहिजे असें नाहीं. दोन डझनाहून अधिक वर्तमानपत्राचा त्यांच्या हातून आजपर्यंत जन्म झाला आहे व ते आमचे चांगले मित्रही आहेत. सबब ते याउपर असें कुत्सित लिहून अशा परिणामावर वेतों आणणार नाहींत अशी आम्ही उमेद बाळगतो.

या प्रमाणें कोर्टांतील दोन्ही वाद समाप्त झाले आतां सातान्यास शास्त्रार्थ संबंधानें वादप्रकरण उपस्थित झालें आहे तें असें.

पुनर्विवाह करणारांस शास्त्रानें कांहीं दोष आहे कीं काय याचा विचार करण्याकरितां सातान्यास गृहस्थ व भिक्षुक मिळून ४००

लोकांची सभा जमली होती तींत वेदशास्त्रसंपन्न रा० रा० नारायणाचार्य गजेंद्रगडकर यांनीं ब्राम्हस्मृति, मदन पारिजातक, व अपरार्क प्रभृति ग्रंथाधारें असें सांगितलें कीं विधवा स्त्री ज्याची भार्या आहे त्यास सर्व कार्याविषयीं सर्वकाल अशौच म्हणजे सुतक आहे. व यावर विरुद्ध पक्षी कांहीं शंका निघाली नाहीं व सभाविसर्जन झालि

याच शास्त्री बावांनीं सातारच्या शुभसूचक पत्रांत असें प्रसिद्ध केलें आहे कीं, पुनर्विवाहसंबंधी छापलेल्या बुकांत धर्मशास्त्राचे ग्रंथासारखा बहाणा करुन कल्पित वाक्यें श्लोकरूप लिहिलीं आहेत सबब साधारण लोकांनीं त्यांच्या जालामध्यें गुंतून फसूं नये. त्या लोकांनीं पुनर्विवाहाचें बाह्यरूप दाखवून वर्णसंकराचा प्रकार मांडला आहे. त्यांनीं पराशराचें एक वचन सर्वांचे मनांत भरण्याकरितां प्रथमत: दाखविलें आहे. तेणेंकरून प्रसिद्ध पराशर ऋषी कलियुगांत मोठा अग्रगणी त्याचें वचन ज्यापेक्षां पुनर्विवाहास आहे त्यापेक्षां हेंच मत खरें अशी शांबरी माया त्यांनीं पसरली आहे. परंतु पराशराच्या वचनाची खरी योग्यता एकीकडे राहून त्यांतील एक अंशही न समजतां वर्णसंकराचे आग्रहाचे अंदाधुंदींत पुनर्विवाहपर अर्थ लाविला आहे. तसाच नारदवचनाचाही अर्थ समजून मन:पूत आचरण करण्यास प्रवृत्त होताहेत. याप्रमाणें लिहून त्याच पत्रांत पुनर्विवाहोत्तेजक मंडळीस त्यांनीं जाहिर नोटिस दिली आहे कीं तुम्ही करविलेला पुनर्विवाह शास्त्रसिद्ध झालासें होत नाहीं सबब त्याचे सशास्त्रतेविषयीं प्रतिपादन करणें असेल तर एकादा सर्वमान्य विद्वानास एथें पाठवून द्यावें म्हणजे पुनर्विवाह अशास्त्र आहे असें सिद्ध करुन देऊं.

हे गजेंद्रगडकर शास्त्री बावांचें धारिष्ट पाहून लोकांस आश्चर्य वाटेल. व हा वाद कसा चालेल तो ऐकण्या विषयीं लोक आर्त होतील यांत संशय नाहीं. पुनर्विवाहोत्तेजक सभेचे चिटणीस रा० रा० विष्णुशास्त्री पंडित पुनर्विवाहाची सशास्त्रता दाखविण्याकरितां रत्नागिरीच्या शास्त्री लोकांकडे गेले होते त्याच प्रमाणें साताऱ्यासही गेले होते असें आमचे ऐकण्यांत आहे. तर त्यावेळेस वे० रा० नारायणाचार्य यांचा त्यांचा कांहीं सामना झाला किंवा नाहीं व झाला असल्यास काय निकाल झाला होता हें पंडितानीं सर्वांस कळवावें. व आम्हास असें वाटतें कीं शत्रू सज्ज होत्साता रणभूमीवर येऊन हाक मारितो आहे तर विष्णुशास्त्री पंडित यानीं त्याशी लढायी मारावी हें वीराचें काम आहे. व या कामाचा विडा आजपर्यंत पंडित हेच उचलित आले आहेत- सबब आतांही यांनीं साताऱ्यास जाऊन पु० वि० च्या सशास्त्रतेची तरवार गाजवावी. परंतु गेल्या आठवड्याच्या इंदुप्रकाशांत नारायणाचार्य यांस त्यांनीं जें उत्तर दिलें आहे त्यावरुन त्यांचा साताऱ्यास जाण्याचा मानस दिसत नाहीं. विवाह कार्य होऊन गेलेंच आहे सबब आतां विशेष दगदगीचें प्रयोजन काय? कागदाचे घोडे चालवून धिमें धिमेंच कारभार चालवावा आणि होईल तो परिणाम पाहावा असें त्यांनीं मनांत आणिलें असेल तर या समयास तें बरें नाहीं. चोहोंकडे लोक विचार करिताहेत अशा प्रसंगींच आपली तयारी व निर्दोषीपणा त्यांस दाखवावा हें उचित आहे-

Local

वऱ्हाड.

हिंदुस्थानचे गवरनर जनरल यानीं वऱ्हाडांतील सर्व तहशिलदारांस मुंबईचा आक्ट सन १८४६ चा ३ रा कलम १ बरहुकुम शेतांच्या हद्दीचे संरक्षणाचे अधिकार दिले.

काटन कमिशर यानीं गुदस्त सालचा रिपोर्ट केला त्यावरुन समजतें कीं आमचे वऱ्हाडांतून कापसाचे २,३२,३१८ बोजे बाहेर देशीं गेले व मध्यप्रांतांतून सारे ४०८२३ गेले.

निजाम सरकारचे राज्यांत दक्षिण भागीं पर्जन्य विपुल पडला, परंतु उत्तरभागीं आणि वऱ्हाडांत अजून पर्जन्य चांगला झाला नाहीं. निजाम सरकारांत काटन इन्स्पेक्टर पुष्कळ ठेवणार असल्याची वार्ता होती परंतु ती खरी नाहीं. तसेंच रोगरायी व हवापाणी पाहणारे स्यानिटरी कामदार ठेवणार होते त्याचेंही कांहीं चिन्ह दिसत नाहीं- महामारीचा उपद्रव हैदराबादेस थोडा बहुत आहे.

बदनेऱ्याहून उमरावतीस रेलवे करण्याकरितां नागपुराकडून इंजनेर रवाना झाल्या बिषयीं इंग्लिशम्यांन पत्राच्या हैदराबादच्या बातमीदारानें लिहिलें आहे परंतु इकडे त्याचा अनुभव अजून कांही दिसत नाहीं.

उमरावतीहून एक पत्र आलें आहे तें आम्ही एथें घेतों——येथें कांहीं दिवसांपसून शंकराचार्य आळे आहेत व जितका पैसा येथील ब्राम्हणांपासून व आसपास जीं जीं खेडीं आहेत तेथील ब्राम्हणांपासून काढवेल तितका काढण्याचा त्यांनीं झपाटा चालविला आहे. असें ऐकण्यांत आहे कीं खेड्यांतील गरीब भोळसर ब्राम्हणांस जाती बाहेर टाकण्याची भीति घालून देखील पैसा घेतात. व सर्व सरकारी नोकरां पैकीं कांहीं लोकांस आपल्या पगाराचा चौथा किंवा पांचवा हिस्सा परस्परें मागण्याचा त्यांच्याकडून घेवविण्याचा सपाटा चाललाआहे. नायब तहशिलदार यानीं शंकराचार्य बावाचा गुरुमंत्र घेतला आहे व त्यांच्या माहितीच्या योगानें आसपासचे गावांतील ब्राम्हण व ज्यांस जानवीं आहेत त्यांस बराच त्रास उत्पन्न जाहला आहे असें ऐकण्यांत आहे. येथें बरेच दिवसांपासून शंकराचार्य बावाची बिदागी व्हावी म्हणून घाटाघाट चालली आहे. कालरोजीं कित्येक सरकारी मंडळीस व वकिलांस बोवाचा लेखी हुकूम झाला कीं सर्वांनीं दर्शनास यावें. त्यावरुन जिकडे तिकडे मंडळी मोठ्या विचारांत आहे. बावा हर एकास आपल्या महिन्याचा निदान चतुर्थांश किंवा पंचमांश मागतात यावरुन कित्येक लोक थोडी दक्षणा दिल्यास मर्जी जात राहील याकरितां कांहींच न देण्याच्या विचारांत आहेत, व कोणी दक्षणा न दिल्यास बावा त्यांस जातीबाहेर टाकतील कीं काय हें लवकरच दिसून येईल.

असें ऐकण्यांत आहे कीं बावा वास्तवीक शंकराचार्य नाहींत. यांनीं वऱ्हाडचा मक्ता मुख्य शंकराचार्यापासून घेतला [illegible] आम्ही अमुक हजार रुपये या प्र[illegible] ऊ व बाकी उत्पन्न आम्ही घे[illegible] रोज सुमारें १५–१६ रुपये [illegible] व यांचें मुख्य काम केवळ पैसा [illegible]ण्याचें आहेसें दिसतें व लोक खरें असल्यास बावाची चैन व यज्ञोपवीत धारण करणारांचा चुराडा आहे.

हेच बावा बाळापुरास आले होते. आतां महाराज माझें असें म्हणणें आहे कीं आपल्या हिंदुधर्माची व्यवस्था पाहिले जे कोणी शंकराचार्य होते त्यांणीं केली तर त्यांच्या गादीवर बसणाऱ्यानीं जसा ब्रम्हवृंदापासून दक्षणा घेण्याचा क्रम ठेविला आहे तसा धर्म संबंधीं विचार करुनये काय? व जे जे शास्त्र आधारें फेरफार करणें व सांप्रतचा स्थितीस अनुसरुन फेरफार करणें अवश्यक आहे तें करण्यास झटूं नये काय? कंत्राटदार बोवाचा विच्यार सरासरी असा आहे कीं ब्राम्हणानीं मनास वाटेल तसें धर्मसंबंधीं आचरावें व त्यांस मात्र मोठी दक्षणा द्यावी म्हणजे झालें. आम्ही हिंदुधर्माचे मुख्य असें म्हणून हजारो रुपये वसूल करुन बावा आहेत परतु जिकडे तिकडे हिंदु लोकांत स्त्रियांचा पुनर्विवाह करावा अशी चर्चा पुष्कळ होऊन शेवटीं मुंबईस एक विवाहही सशास्त्र झाला व बंगाल्यांत तर शेपन्नास झाले असें असतां शंकराचार्य स्वस्थ बसून आहेत व पुनर्विवाह करुं नये असें प्रतिपादन करीत नाहींत किंवा करावा असेंही बोलत नाहींत. धर्मांतील अशा मोठ्या हुद्देवाल्यानीं जर अशा मोठ्या विषयाविषयीं विचार करुंनये तर मग यांनीं करावें तरी काय? हे वास्तविक आपलें काम करणारे शंकराचार्य असते तर पुनर्विवाह मुंबईस झाला हें ऐकून लागलेंच आगगाडींतून तेथें जाऊन सदरहु बाबदीचा निकाल न करते काय? अस्तु. आतां पुरे करितों.

तुमच्या अकोल्याचे वयानें छोटे परंतु बुध्धीनें मोठे रिविन्यु शिरस्तेदार रा०रा० माधवराव हरी सहस्त्रबुध्धे हे शंकराचार्याचे महाभक्त दिसतात. यानीं बावाचा गुरुमंत्र घेतला आहे. व बावानीं अकोला सोडिला तरी सहस्त्रबुध्यानीं भेटीची इच्छा सोडिली नाहीं; बुवा लांब आले तरी आठवड्या दोन आठवड्यांनीं ते दर्शनास येतच गेले व या आठवड्यांत त्यांनीं आपले कुटुंबास चरणवंदनास पाठविलें आहे मडम साहेबांच्या स्वारीबरोबर रावसाहेबांच्या मातुश्री, बंधु, आश्रित वगैरे खटला आहे. याचें नाव स्वामिभक्ती! नाहीं तर दुसरे लोक गेले आपले एकटे दर्शनास. तसा प्रकार यांचा नाहीं. हे स्वतां जातात व घरच्या मनुष्यांसही पाठवितात.

उमरावती तारीख ४ जुलई सन १८६९ } एक उमरातीवासी

To,

The Editor of the Berar Samachar

Sir,

I have been in Berar districts for a pretty long time and have travelled over many of its parts. I therefore think myself in a position to say something about the state of its towns, as far as cleanliness is concerned.

Since the introduction of the system of municipality in Berar, there seems improvement on every side and the towns present a more decent and respectable aspect now than before. In almost every large town there is a municipal Committee appointed by Go-[illegible]o manage the affairs [illegible]cipality. In a Talook [illegible] member of the Com-[illegible]he Tehesildar of the [illegible] the municip l funds, [illegible]atter of course, in [illegible]on and at his dis-

This officer being a Government Authority takes a prominent part in the management of municipal affairs and makes any improvements he likes; provided it is calculated to suit the convenience and comfort of the people. At some places where such officers are neither polished by the western civilization nor they possess the common sense of managing things, there exists a regular confusion in the management of the sanitary affairs and hence the interests, of the inhabitants, are generally overlooked.

Mr. Editor it is a great pity that the towns, endowed with Committees presided by sahebs such as Rao Sahebs, Nanasahebs, Tatia Sahebs and Sahebs of all description, should miserably suffer from want of core, and competency of the officers to conduct the business so faithfully entrusted to them. They hardly look to the comfort of the rate payers but do things in their whimsical ways of all the places both on the East and West side of Berar. This derangement certainly claims the attention of Government to uproot the existing evil. In some places, for example, the town of Maiker a Talook place in the Booldhana district, things are better managed than at any other place. And the inhabitants seem to enjoy the improvements that have already been made with regard to the constructions of roads and other public buildings such as a public Sarai, Dispensary &c. The selections of localities for the same are very attractive and just fit for travellers and others who seek comfortable shelter from such public accommodations.

This fact reflects a great credit on Mr. Trimbuckrao Yeshwantrao Tehesildar at Maiker, who for his unremmitting attention to the proper management of things deserves hearty thanks from the people at Maiker and encouragement at the hands of Government. The above is a clear proof of his zeal in matters of improvement. Government have, therefore, very recently appreciated his services and increased his monthly salary of Rs. 175 to Rs. 200. This is certainly a great encouragement to Mr. Trimbuckrao, to prove himself worthy of advancement and this is certainly a very good example and I think the other Tehesildars will display equal zeal in their exertions towards the public good.

Will you please Mr. Editor to find corner, in your valuable and widely circulated journal, for the above and oblige.

Yours &c.
X. Y. Z.

अकोला.

A Clergyman having been appointed by the local authorities as Inspector of Schools in Berar, the appointment was reported by the Government of India to the Secretary of State as an exception to the ruling of January 7th 1860. The Secretary of State, having regard to the circumstances of the case, and especially to the fact that the clergyman, though ordained, the, had never unde undertaken or performed clerical duty, did not withhold his sanction. Bur he has at the same time desired that it may be distiltctly understood that the appointment is quite exceptional, and that the rule

which precludes ministers of religion frbm holding educational appointments in India is to be stticti-ly adhsred to in future. The case referred to is of course that of the Rev. Mr. Aitken of Bombay.

डिपुटी कमिशनर साहेब वाशिमाकडे गेले आहेत.

एथील रेलवे स्टेशनावरील कोचिंग क्लाक चिमणाजी रामचंद्र यास शिक्षा झाली होती ती त्याचे अपिलावरून कमिशनर साहेबांनीं रद्द करून त्यास सोडून दिलें.

नार्मल स्कुलाची स्थापना झाली. त्याकरितां शहरांतील मराठी शाळेंतच जागा योजिली आहे. हें स्कूल ११ वाजल्यापासून भरत असतें. हिंदुस्थानी मास्तर अजून आले नाहींत. पेठेंतील हिंदुस्थानी शाळेचे मास्तर त्यांचें काम पाहण्यास तूर्त नेमिलें आहेत. रा० नारो रघुनाथ मोहोळकर हे या स्कुलास मराठी भागाकरितां असिस्टंट नसून त्यांच्या मराठी भागाचे ते मुखत्यार आहेत. हिंदुस्थानी भागाचा व त्यांचा इलाखा वेगळा आहे.

६ वे तारखेस रात्रौ लहानसा धरणीकंपाचा अचका बसल्याचें एथें कित्येकांचे अनुभवास आलें. हा धक्का जळगावास व धुळ्यासही अनुभवास आल्याचें कळतें.

मिशनरी लोकांस शाळाखात्यावर अधिकारी नेमूं नयेत व रेवरेंड एटकीन साहेब यांस वऱ्हाडांत इन्स्पेक्टर नेमिलें हो एक अविशष गोष्ट समजली पाहिजे असें विलायत सरकारांतून लिहून आलें आहे.

अकोल्याचे पेपर करेन्सीचे म्हणजे नोटीचे हपिसांतून आजपर्यंत किती नोटी विकल्या गेल्या त्याविषयींची माहिती आम्हांस समजली आहे ती अशी.

दर	नोटी	आकार
१० रुपयांच्या	२२३७	२२३७०
२० "	१७७०	३५४००
५० "	५४४	२७२००
१०० "	८३०	८३०००
५०० "	१५७	७८५००
१००० "	३३२	३३२०००
	५८७०	५७८४७०

असें ऐकण्यांत आलें आहेकीं इतर जिल्ह्यांत अजून एकही नोट विकली नाहीं. व इतर जिल्ह्यांचे कामदारांनीं याकामास कांहीं मदत दिली नसून अकोल्याचेही कामदारांनीं फार थोडी कुमक दिली. असें असतांही नोटीची चलन इकडे बरीच वाढली यावरून या खात्याचे मुख्याची हुशारि व योजना चांगली दिसून येते. अकोल्याचे नोटींत हल्लीं थोडा फेरफार झाला आहे तो इतकाचकीं पूर्वीचे नोटींत दोन्ही बाजूस अकोला हीं अक्षरें शिक्यानें छापिलीं होतीं. व हल्लींचे नमुन्यांत "अकोला" हीं अक्षरें चालते ओळीस म्हणजे ज्या ठिकाणीं तारीख महिना सन लिहिला आहे तेथेंच छापिलीं आहेत.

पर्जन्य या अठवड्यांत अगदींच पडला नाहीं. लोकांचे नेत्र त्याकडेस लागले आहेत. ढग येतात ते पाहिले म्हणजे आशा येते व वाऱ्यानें ते वितळून गेले म्हणजे निराशा होते. खेड्या पाड्यांनीं थोडा पाऊस पडला परंतु अजून पाहिजे तसा नाहीं.

शहरांत चोरट्यांचा उपद्रव सुरू झाला आहे. गेले गुरुवारीं दहाबारा चोरटे लोक पश्चमे कडील गावकुसाचे खिंडारानें आले व जवळ रेनभट नांमे गरीब ब्राम्हणाचे घर आहे तें त्यांनीं फोडिलें. इतक्यांत चाऊल झाली व ते पळाले. पोलिसांनीं या कामीं फार सावधगिरि ठेविली पाहिजे.

Epitome of News.
वर्तमानसार.

डा० विही तुरुंगावरील इन्स्पेक्टर जनरल विलायतेस रजेवर आहेत ते तिकडूनच राजीनामा पाठविणार. सरकारचा आणखी असा विचार झाला आहेकीं तुरुंगावरील इन्स्पेक्टर जनरलची जागा वैद्यक खात्याकडील लोकांस द्यावयाची नाहीं. कारण डाक्टर लोकांस हल्लीं तुरुंगावर सुपरइंटेंडंट नेमिले आहेतच.

मुंबईइलाख्यांत तिसरा रेविन्यु कमिशनर नेमण्याचा विचार होता तो वरिष्ठ सरकारानीं मंजूर केला. आतां ही मध्यभाग रिविन्यु कमिशनरची जागा मि० अशबर्नर साहेब खानदेशचे कलेक्टर यांस मिळेल असें दिसतें.

कराची शहरचे माजिस्त्रेटास पगार ७०० रुपये होता तो १२५० रुपये केला.

मि० ए. एफ. बेलासिस रेविन्यु कमिशनर यांस मुंबईचे कायदे कौंसलचे मेंबर नेमिलें.

सर्व हिंदुस्थानांतील शिपाई लोकांचें प्रदर्शन आग्रा येथें पुढील जानेवारि महिन्यांत सरकार करविणार आहे.

गुरारचे छावणीमध्यें ब्रिटिश फौजेत मांहामारीचा उपद्रव जाहला आहे म्हणून जागा पालटण्या करितां शिंदे सरकारानीं आपली बारद्वारी व दुसरे वाडे दिले.

कारवाराकडे धारवाडाकडून आगगाडीची सडक करण्या विषयीं कित्येक व्यापारी कंपन्यांनीं सरकारास अर्ज केला आहे.

मि० दादाभाई नवरोजी विलायतेंतील ईस्टइंडिया असोसिएशन सभेचे प्रवर्तक हे २०वे तारखेस परत विलायतेस जाणार म्हणुन त्यांच्या मित्र मंडळीनीं वर्गणी करून सुमारें २३००० रुपये मिळविले आहेत कच्छच्या रावानीं या कृत्यास २००० रुपये दिले.

सागर परगण्यांत जून महिन्यांत एका अठवड्यांत ९३४ मनुष्यें महामारीनें आजारीं पडलीं होतीं त्यां पैकीं ८११ मरण पावलीं असें समजतें.

पंजाब व दिल्ली रेलवेची आगगाडी गेल्या गुरुवारीं दिल्ली शहरांतून पहिल्यानें गेली.

अयोध्याप्रांतापैकीं तिपूर परगण्यांतील तालुकदार राजे अमीर हुसेन खान यांस पुत्र झाला त्या आनंदोत्साहाकरितां त्यांनीं एक लक्ष रुपये खर्च केला.

राबर्ट नाईट साहेब टाईम्स ऑफ इंडिया पत्राचे एडिटर यांनीं या महिन्यापासून तें काम सोडिलें. व "इंडियन एकानमिस्ट" नावाचें नवीन मासिक पुस्तक कलकत्यास काढण्याचा त्यांनीं विच्यार केला आहे त्याची किंमत अगाऊ २४ रुपये व अखेर ३० रुपये ठेवणार आहेत.

अलीराजपुरचे संस्थानास इंग्लिश सरकारांनीं २०००० रुपये कर्जाऊ दिले आहेत हे १८ महिन्यांनीं परत देण्याचा करार आहे व यास दरमाल दर शेकडा ६ रुपये व्याजाचा दर आहे.

नागपुरास महागाईचे आपत्तीमुळें कोणी आपलीं मुलें विकलीं असें ऐकण्यांत आलें आहे.

बंगाल्यांत प्रतिष्ठित ब्राम्हण लोक निःशंकपणें अमेरिकेंत [illegible]

वडोद्याचे गायकवाड [illegible] ला आहे कीं दिवाण भ[illegible] पेनशन देऊन हरीबा[illegible] करावे.

वरणगावाहून—तारीख ४ मिनहू रोजीं धरणीकंपाचा धक्का सुमारे सहा सात सेकंद झाला तो आगगाडींत बसल्याप्रमाणें होत होता. पूर्वेकडून पश्चिमेस गेलासा भासला. पाउस नाहीं. आकाश स्वच्छ असतें. वारा जोरानें वाहतो. महागाई फार होत चालली आहे. गुरास चारा नाहीं. आड आटत चालले यावरून काय परिणाम होईल तो सांगवत नाहीं. पेरलेलीं पिकें जळत चाललीं. आकाबाईची स्वारि तालुक्यांत आहे.

ठाण्याचे कलेक्टर कांहीं राजकीय कामा करतां इपसाणांत गेले आहेत असें समजतें.

पंढरपूर— बडवे लोकांस दरवाजे मोठे करण्याकरितां पूर्वी नोटिसा दिल्या होत्या त्या अमान्य केल्यावरून त्यांजवर हुकूम तोडल्या बद्दल खटला चालविणार इतक्यांत त्याणीं स्वतः दरवाजे पाडून मोठे करण्याचें काम चालविलें. या कामीं आमचे राव बहादूर विष्णुपरशुराम डिं० डि० कलेक्टर याणीं फार मेहनत केली या बद्दल यात्रेकरू लोक त्यांचे आभार मानतील यांत संशय नाहीं.

चांगल्याआधारावरून समजतेंकीं सोलापूर हा जुनियर जिल्हा करण्याचें सांकशन दिलें व जिल्हा आगष्टापासून होणार अशी वार्ता आहे. क० त०

जाहिरखबरा.

NOTICE.

Notice is hereby, given to the agent of the Great Indian Peninsula Railway Company by Buldewdass Rampurtab of Sheogaum, who loaded on the 26th of February 1868. 120 Bojas of Cotton (mark (H) 222 A) to Bombay, of which the actual weight was 572¼ maunds. The Company's servants, overweighing the same Bojas by 667½ maunds caused Buldeodass to pay overcharge there of to the Amount Rupees 106-15 annas for the overweight 95 maunds 20 sheirs. He, Buldeodass, therefore, intimates the agent of the Company that if the payment of the overcharge, Rupees 106-15 annas be not paid up to him within 15 day's since the agent of the Company is in receipt of this notice, he, Buldeodass, will fill an action against the Company.

Akola 9th July 1869. } Buldewdass Ramprutab of Sheogaum.

NOTICE.

The undersigned gives notice to Messrs Charnock, Reid, and Mitchel Railway Contractors that the quantity of dressed stone which was ready and removed in the months of February, march, April, and May is as follows.

	Rs.	As.	Ps.
For the month of February.......	214	,,	,,
Ditto Ditto March	1031	5	,,
Ditto Ditto April	2327	14	6
Ditto Ditto May	357	15	,,
	3931	2	6
Coolee hire for removing rubble............	122	5	6
Coolee hire for Blacking course	79	11	,,
[illegible]jee moocoonds [illegible] a guarantee...	40	,,	,,
[illegible]ron materials	169	,,	,,
[illegible] stones for the [illegible]f drainage at [illegible].................	52	8	,,

	Rs.	As.	Ps.
	463	8	6
The ready material you are bound to receive an accordance with your advertisements	2000	,,	,,
The expences incurred in sinking for 4 quarries and Blasting	3000	,,	,,
For rubble left unremoved in the quarry	3000	,,	,,
The quantity of dressed stones now left	3500	,,	,,
The quantity of stones 627 belonging to aparows quarry left undressed	6000	,,	,,
	16494-11	,,	

The payment of the above mentioned amount with interest at 1 percent thereon must be made within one week from the date and receipt of this notice other wise he shall be Compelled to go to the law.

Akola 3rd July 1869 }

(Signed) Hardayal Govindram of Balapore

नोटिस—मेहेरबान चारनाक, रीड, व मिचळ सा. रेलवे कंट्राक्टर यांस खालीं सही करणाराकडून भुइकुंड येथील खाणींत दगडांचा माल जो तयार झाला आहे त्यापैकीं फेब्रुवारी, मार्च, एप्रिल व मे या चार महिन्यांत जो तुम्हीं मोजून घेतला त्याचे आकाराचा तपशील रुपये

२१४......................फेब्रुआरि महिन्याचे
१०३१।८५......................मार्च महिन्याचे
२३२७।१४।६...... ... एप्रिल महिन्याचे
३५७।१५......................मे महिन्याचे

शिवाय

१२२।५।६....डबर (रबल) बद्दल वाहण्याची मजुरी
७९।११ ढलाकीन कोसाची मजुर
४० रामजी मुकदमाचा हवाला.
१६९ लोखंडी सामान परत दिलें.
५२।८ दगड ३५ पारशीच्या मोरीकरितां नेले ते.
२००० ह्या शिवाय तयार असलेला माल तुम्ही घेतला पाहिजे अजमासें तुमच्या जाहिरातीप्रमाणें रबल.
३००० आमच्या खाणी ४ तुम्ही घेतल्या त्यांचा तयार करविणेंबद्दलचा खर्च जमा असे.
३००० खाणींत डबर पडलेले त्यांची कींमत अजमासें.
३५०० घडींव माल खाणीवर पडलेला अजमासें.
६००० आपारावाचें खाणीतील दगड ६२७ अनघड वगैरेंची किंमत अजमासें

१६४९४।११.

सदरहूप्रमाणें अजमासाची रकम होत आहे व यास व्याज माल दिले तारखेपासून रुपयांची फेड होईपर्यंत दर शेकडा दरमहा एक रुपयाप्रमाणें मुद्दल व व्याज सुद्धां या रकमेची अदाई या नोटिशीचे तारखेपासून आठ दिवसांचे आंत करण्याची तजवीज करावी. असें न होईलतर या नोटिशीचे खर्चसुद्धां सदरहु रकमेचा दावा दिवाणी कोटांत होईल आणि तत्संबंधीं खर्च तुम्हांस द्यावा लागेल कळावें तारीख ३ माहे जुलाई सन १८६९ इसवी मुक्काम अकोला.

(सही) हरदयाळ गोविंदराम साहूदुकान बाळापुर.

ठाणें जिल्ह्यात बऱ्याच ठिकाणीं वाखा सुरू आहे असें समजतें. अ० द०

पुण्यांत गेल्या आठवड्या पासून महामारीच्या आजाराच्या हवेची झुळूक वाहत आहे त्याबद्दल म्युनिसिपाल कमिटीनें डाक्तर ठेवून औषध मिळण्याची तजवीज केली आहे.

ह्या शहरांत गेल्या महिन्यांत कराची आकारणी ६६० लोकांवर १०००० रुपयांची आकारली. त्यापैकीं चौथा हिस्सा वसूलही झाला. त्यावरून पाहतां सरासरीनें आकारलेल्यांवर प्रत्येकास २० रुपये बसले असा गोळा बेरजेचा अजमास झाला.

सातारा— येथील खजिनदार रामदास भाई यांची बदली नगरास झाल्याप्रमाणें ते तारीख २९ रोजीं तिकडे निघून गेले.

अलीकडे कडब्यास अशी कांहीं तेजी आली आहे कीं एक रुपयास साऱ्या २० पेंढ्या. तशांत पाणी नव्हतें त्यामुळें पुष्कळ जनावरांचे हाल होऊन त्यांचे प्राण गेले.

मागील शुक्रवारपासून पर्जन्यानें नीसंततधार धरली ती सोमवार संध्याकाळपर्यंत राहिली. तेणेंकरून उदकाची विपुलता झाली.

मागें लिहून | कळविल्याप्रमाणें येथील मंगळवारचे तलावांत महार दऱ्याचें पाणी आणून सोडण्याचा विच्यार झाल्याप्रमाणे या कामास ता० २९ जूनपासून मोजणीची सुरुवात होऊन काम चालू झालें.

हवेंत थंडोसा येउन पर्जन्य नाहींसा झाला आहे. पेरण्या होऊन शेतांतील धान्यांचीं अग्रें पर्जन्य राजाकडे दृष्टी देऊन राहिलीं आहेत. वाघ्याचा उपद्रव कांहीं कमी झाला.

बाजारभाव— तांदुळ ९॥ शेर—गहुं ८। नौधळे १० शेर तेल ४८१२ मण व तूप ९८ प्रमणें बाजारभाव झाला आहे.

वाई—वाघ्याचा उपद्रव अतिशय आहे ब्राम्हण लोकांनीं संतर्पणें सुरू करून देवाचा धांवा मांडला आहे. पर्जन्य बराच पडूं लागला आहे. म० मि०

नोटिस—रामाबल्लद भिकाजी शिंपी राहणार कसबे डोनगांव तालुके मेहेकर जिल्हा बुलठाणें यास खालीं सहीकरणार यांजकडून नोटिस देण्यांत येतेंकीं तुम्हाकडे खातेबाकी रुपये ३७४८१३ आक्षरी तीनशे चवऱ्याहत्तर रुपये तेराआणे व व्याजें बाकी १८६ एकंदर सुर्ती रुपये ५६०८१३ अक्षरी पांचशे साठ रुपये तेरा आणे येणें आहेत हे रुपये नोटिस पोंचल्या पासून आठ दिवसांत रोख द्यावे न दिल्यास या नोटिसीचे खर्चासुद्धां तुम्हावर दिवाणींत फिर्याद करून रुपये भरून घेऊं कळावें तारिख ५, माहे जुलई सन १८६९ इसवी.

(सही)गंभीरमल हिरालाल दस्तुर डोंगरसीं मारवाडी.

नोटिस—खालीं सही करणार याजकडून सर्व लोकांस नोटिस देण्यांत येते कीं माझे मुलगे बालमुकुंद व मोहनलाल यांनीं मजशीं चांगले वर्तणुकीनें, वागण्याचें सोडून कांहीं बेचाल करून, सोनाजी वल्लद मनाजी रंगारी, रामबकस लछमी चंद मारवाडी व राजाराम तात्या फैजपूरकर, दुकानें खामगांव यांचें कर्ज काढून त्यांस पुर्जे करून दिल्हे आहेत करितां सदरहू तीन इसमांस अशी नोटिस देऊन कळवीत आहे कीं या दोघांनीं जे पुर्जे तुम्हांस करून दिले असतील त्यांची फेड तुम्ही त्यां जवळून करून घेण्याची तजवीज करावी. या कर्जा बदल व पुढें जे कर्ज देतील त्याची जबाबदारी मजवर नाहीं तारिख ८ माहे जुलाई सन १८६९ इसवी मुक्काम अकोलें.

(सही) चंदूलाल बद्रीनाथ खत्रीदलाल दस्तुर खुद.

नोटिस—रामजी वल्लद निंबाजी दारेकर राहाणार मुंडगांव यास डेबू वल्लद रामजी काकड राहणार मौजे देवरी याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं तुमची कन्या बजी नावाची, ईचा मजशीं विवाह जाहला असून दोन तीन वेळां माझे घरीं आणण्यास मी स्वतःआलों असतां तुम्हीं तिजला माझे घरीं विनाकारण पाठविलें नाहीं व ति नें शपथ केली ही सबब विनाकारण असून शपथ केल्यामुळें झालेला विवाह रद्द होत नाहीं. मी तिजला पालनपोषण करण्यास सिद्ध आहे यामुळें मजवर तुमची फिर्याद चालणें नसून तुम्हीं मात्र तिजला धाडीत नाहीं यामुळें माझी नुकसानी आहे ती अशी कीं कुळबी लोकांचे बायकांस शेतकी काम करण्याबद्दल तीन ८३ आणे रोज असून महिन्याचे ६ रुपये होत आहे यापैकीं अन्न वस्त्राबद्दल दरमाहा ३ रुपये वजा जाता बाकी ३ रुपये दरमहिन्याचे माझे तुमचेंयेथें फाजल राहातात सतत ३ तीन वर्षें तुम्ही तिजला धाडलें नाहीं यामुळें तीन वर्षांची नुकसानी १०८ रुपये होत आहे ही नुकसानी व माझी बायको बजी इजला या नोटिशीचे तारखे पासून पंधरादिवसाचे आंत माझे घरीं दाखल करावें असें न कराल तर सदरील नुकसानी बदल व बजी इजला माझे घरीं राहविण्या बदल व ती आज पर्यंत माझे घरीं राहिली नाहीं यामुळें माझे घरचीनुकसानी झाली याबदल खर्च सुद्धां दिवाणीकोर्टांत फिर्याद केली जाईल. कळावें. तारीख १ जुलई सन १८६९ इसवी

(सही) डेबु वल्लद रामजी काकड राहाणार मौजे देवरी परगणें अकोट तालुकेमजकुर दस्तुर कमळाकर बाळा पतकी

नोटिस—चिमणसा वल्लद रतनसा कलाल रहाणार कसबे अकोला याजकडेस बिलनखा वल्लद हबीबखा मक्तेदार अपकारी तालुके बाळापूर लिहून जाण्याचे असें की परगणें मलकापूर तालुके मजकूर येथील कलालीचा मक्ता सन १२७७ फसली सालाचा तुमचे आमचे शराकतीत होता त्याचे नफ्या वगैरेचे रुपये आठदिवसाचे आंत पाठवावे न दिल्यास शिरस्तेप्रमाणें तजवीज होईल म्हणोन वगैरे मजकुराची नोटिस तुम्ही दिली त्याजवरून लिहिण्यांत येते कीं पूर्वी कित्येक वेळां तुम्हांस शराकतदारास समजूत दिली [illegible] जकडून बाकी येणें त्याबद्दल मदत अगर असाम्या वाटून द्याव्या त्याप्रमाणें तुम्ही वगैरेनीं न ऐकतां हल्लीं तुम्ही लिहितां कीं, आम्हांवर फिर्याद करूं त्यास आपला पूर्वीं शराकतनामा झाला त्यात लिहिले आहे कीं,नफ्यातोट्याचे रुपये चौथावर असें असून तुम्हीं आम्हावर फिर्याद करण्याचा हेतु केला हेंमोठें ताजुब आहे आम्हीच फिर्यादिस वगैरे खर्च केला त्याबदलचे आमचे रुपये हजार बारांशे खर्च झाले पुढेही फिर्याद दरखास्त देण्याबदल काम सुरूं आहे त्या च्याही खर्चास पाहिजे तेंही आम्ही कोणास न मागतां खामोश राहिलों फिर्याद केल्यास आम्हीं जबाब देण्यास हजर आहो अथवा असाम्या वाटून घेतल्यास आमचे कडून काही हरकत नाहीं विनाकारण फिर्याद कराल त्याबदल आमचें नुकसान होईल त्याबदल आम्ही फिर्याद करू तारीख ४ माहे जुलई सन १८६९ इसवी.

(सही)बिलनखा वल्लद हबीब खा मक्तेदार याचे हातची निशाणी असे.

नोटिस —बाळाजी वल्लद मल्हारजी पाटिल पळसकर रहाणार कसबे डोणगांव तालुके मेहेकर जिल्हा बुलढाणें यास खालीं सही करणारा कडून नोटिस देण्यांत येतें कीं, तुम्हांकडे आमचे मुद्दल रुपये २८९८७ रुजू घेणें व व्याज ३९ रुपये एकंदर ३२८८७ तिनशे अठाविस रुपये सात आणे या शीवाय गहू ०।०।०॥ सवापाच मण अर्ध पायली आणि याची दिढी येणें आहे सबब नोटिस देण्यांत येत आहे तर नोटिस पोचल्यापासून आठ दिवसांत सर्व रुपयाचा उलगडा करावा उलगडा न केल्यास नोटिशीचे खर्चा सुध्दा तुम्हांवर दिवाणींत फिर्याद करू कळावें तारिख ५ माहे जुलाई सन १८६९ इसवीं

(सही) गंभिरमल हिरालाल दस्तुर डोंगरसीं मारवाडी.

जाहिर खबर

सर्व लोकांस विनय पूर्वक कळविण्यांत येतें कीं रत्नकोश अथवा मराठी साहाव्या पुस्तकांतील शद्वार्थसंग्रह हा ग्रंथ इंदुप्रकाशांतील सुंदर टाइपावर छापून तयार झाला आहे. यांत मराठी क्रमिक पुस्तकांतील गद्यपद्यांसह संपूर्ण शद्ब निवडून काढून वर्णानुक्रमानें जुळले आहेत व प्रत्येक शद्बापुढें व्याकरणांतील त्याची जाती.तो कोणत्याभाषेतून आलावगैरे व्युत्पत्ती व त्याचे पर्यायशद्ब आणि स्पष्टीकरण इतकें दाखविलें आहे.

ज्यांची सदरहु पुस्तक घ्यावयाची इच्छा असेल त्यांणीं एका प्रतीस १८४ व डांक हशील ८४ मिळून १८८ रुपये याप्रमाणें खालीं लिहिलेल्या पत्यावर पैसा पाठविला म्हणजे पुस्तकें रवाना करण्यांत येतील टिकिटा पाठविणें त्या अर्धा आणा दराच्या व वर्तळयासुध्दां असाव्या.

धुळें, तारीख ३० जून सन १८६९.

[illegible] ल्हार बिडकर शिरस्ते[illegible] त डे० ए० इन्स्पेक्टर खानदेश.

वऱ्हाडसमाचार वर्तमानपत्र घेण्याचे बंदकरून ज्या लोकांनीं त्याजबदलची बाकी येणें असलेली पाठविली नाहीं त्यांस कळावें कीं, दरमहा दररुपयास अर्धआणा प्रमाणें व्याज द्यावें लागेल. ता० १० माहे आक्टोबर सन १८६८

वऱ्हाडसमाचाराचे
मालक.

वर्गणिदारांस विनंती.

गेल्या वर्षाचे आक्टोबर महिन्यांत आम्ही आकोल्यास वऱ्हाडसमाचार पत्र सरूकेलें त्यास वर्ष होऊन गेलें तर आगाऊ वसूल न दिलेल्या आमच्या प्रिय वर्गणीदारांनीं आपला वसूल या महिन्यांत सत्वर पाठवून आम्हांस मदत करावी. उशीर लावून त्या योगें वारंवार पत्रें लिहविण्याची तसदी त्यांनीं आम्हांस देऊं नये व आपणास घेऊं नये, याकरितां नम्रतेनें आमची त्यांस ही विनंती आहे. व हिला मान्य करणारांचे आम्ही उपकार मानूं.

वऱ्हाडसमाचाराचे
मालक.

आक्ट.
सन १८६८चा ९वा
पेशे व धंदे यांवरील कराविषयीं
किंमत च्यार आणे.

नादारी प्रकरणीं नियम.

हें पुस्तक आमचे छापखान्यांत नुकतेंच छापून तयार झालें आहे. वऱ्हाडांतील न्यायाच्या कोर्टांत हे नियम चालतात. किंमत ८६ सहा आणे व डाक हाशिल एक आणा पडेल. व. स. म्यानेजर

TO OUR SUBSCRIBERS.

We beg to remind our subscribers that their Subscriptions, for the present year, should be remitted as early as possible, otherwise, we would, however reluctantly, be under the necessity of ceasing to transmit the paper to their addresses. We believe that this reminder will not fail to arouse the sympathies of our Constituents in the country and bring about speedy remittances from defaulting Subscribers.

Proprietors of Berar Samachar

किमतीचे ठराव.	रु.	अ
वर्षाची अगाऊ देणारास… …	१	०
साल अखेर … … …	७	०
सहा महिन्याची अगाऊ … …	१	८
सहामाही अखेर … …	४	०
फुटकळ एक अंकास … … …	०	५

या शहरा बाहेरील लोकांस वर्षाचे ५२ आठवड्यांबद्दल टपाल खर्च अगाऊ पडेल तो ३ रु. ४ आणे व सालअखेर ३ रु० ८ आणे.

☞ आगाऊ पैसा देण्याची मुदत पत्र घेण्याचे सुरू तारखेपासून २ महिनेपर्यंत समजावी. व जुने वर्गणीदारांसही त्यांचा मागील हिशेब सरून नवें साल चालू होईल तेथून २ महिन्यांची मुदत समजावी.

नोटिसा वगैरे छापण्याचे दर.

१० ओळी पर्यंत… … … १ रुपया
१० ओळींवर प्रत्येक ओळीस ८।८६

एकच मजकूर वारंवार छापणें झाल्यास दर ओळीस एक आण्याप्रमाणें किंमत पडेल.

हें पत्र अकोला येथें वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत मालकाकरितां छापून प्र० केलें.

वऱ्हाडसमाचार.

THE VARAD SAMACHAR OR NEWS OF BERAR.

VOL. IV AKOLA:—SATURDAY EVENING, JULY 17, 1869 NO. 28

पुस्तक ४ अकोला, शनिवार सायंकाळ तारीख १७ माहे जुलाई सन १८६९ इ० अंक २८

स्त्रियांचें नार्मल स्कूल.

विलायतेकडील परोपकारी मिस मेरी कार्पेंटर बाईच्या प्रयत्नानें हिंदुस्थानांत इलाख्यांच्या मुख्य नागीं स्त्रियांचीं नार्मल स्कुलें स्थापन करण्याचा सरकारानें ठराव केला हें आमच्या बहुतेक वाचकांस समजलेंच असेल व आलीकडे एक दोन आठवडे मुंबईच्या डायरेक्टर साहेबांनीं त्यास्कुलांत पगारी विद्यार्थ्यांच्या दहा जागा भरावयाच्या आहेत म्हणून तिकडील बहुतेक मराठी वर्तमान पत्रांतून जाहिराती दिल्या आहेत. या जागा नेटिव स्त्रियांकरितां आहेत. त्यांस त्यांची स्वभाषा चांगली आली पाहिजे. विद्या शिकण्याकरितां त्यांस पगार १० रुपयांपासून २९ रुपये पावेतों मिळेल. या स्त्रियांचीं वयें बारा वर्षांच्या वर पाहिजेत या स्त्रियांस तीन वर्षें शिकण्याकरितां पगार मिळून पुढें निदान तीन वर्षें तरी त्यांनीं मुलींच्या शाळांवर पंतोजीचें काम केलें पाहिजे. असा ठराव केला आहे. व त्याप्रमाणें आतां स्त्रियांस स्कूलमास्तर करण्याचें काम लवकरच जारी होणार आहे

सरकारचा हा बेत फार स्तुत्य व प्रस्तुतच्या काळास अनुसरून आहे. आम्हीं नुकतेंच वाचलें आहे कीं बंगाल इलाख्यांत दोन स्त्रियांनीं आम्हांस म्याट्रिक्युलेशनचे परिक्षेस येण्यास परमाणगी द्यावी म्हणून अर्ज केले आहेत तर अशा प्रसंगांत मुली चांगल्या विद्वान होण्यास व बहुतकाल मर्याद शाळेंत राहण्यास त्या शाळेवर शिकविणाऱ्या मास्तर स्त्रियाच पाहिजेत. त्याशिवाय हा घाट चांगला जुळणार नाहीं. व अशा स्त्रिया चहोकडे मास्तर होऊं लागून १०।९ वर्षें झालीं म्हणजे हिंदुस्थानांत विद्येचें बळ दुप्पट होईल. व त्याच्या योगानें लोकांत बहुतांशीं कुटुंबसुख वाढेल, स्त्रियांस विशेष योग्यता येईल, व मग त्यांवरील अल्पवयांत लग्नें, अक्षरशून्यता, पुनर्विवाहप्रतिबंध, व केशवपन इत्यादि जुलम दिवसानुदिवस कमी होऊं लागतील असें सुचिन्ह दिसतें. अस्तु.

मुंबईस स्त्रियांचें जें नार्मलस्कूल होत आहे त्यावर मुख्य मास्तर एक मडम नेमिली आहे; परंतु तिच्या हाताखालीं जे शिक्षक देणार ते पुरुष देणार आहेत असें कळतें व त्या जागांपैकीं एक जागा आमचे हायस्कुलांतील शिक्षक रा० रा० कृष्णशास्त्री भाटवडेकर यांस देणार आहेत असें समजतें; आणि अशासारख्या पोक्त व भल्या मनुष्यांची निवड केली तर वाईट आहे असें नाहीं; पण बायकांच्या शाळेवर बायका शिक्षक असणें जसें चांगलें आहे तसें हें बिलकुल चांगलें नाहीं. व आज बरींच वर्षें हिंदुस्थानांत स्त्रीशिक्षण क्रम चाललेला आहे त्याअर्थीं अशा कामास लायक दोन तीन स्त्रिया सर्व मुंबई इलाख्यांत मिळणार नाहींत असें संभवत नाहीं. यासाठीं डायरेक्टर साहेबांनीं या गोष्टीचा शोध अगोदर करावा व आम्हांस वाटतें कीं विद्यार्थ्यांच्या जाहिरातीपेक्षां शिक्षक मिळविण्याचीच प्रथम जाहिरात देते तर बरें होतें. कारण या शाळेंत ज्या शिकावयास यावयाच्या त्या लहान मुली नव्हत. बारा वर्षांच्या वरल्या वयाच्या म्हणजे परिपक्व स्थितींत आलेल्या तरुण बायका यावयाच्या आहेत व त्या तीन तीन वर्षें शिकावयास राहावयाच्या आहेत तेव्हां त्यांस पुरुष शिक्षक कामाचे नाहींत.

आतां या नार्मलस्कुलांत शिकावयाकरितां ज्या स्त्रिया घ्यावयाच्या आहेत त्यांवरही फार लक्ष्य दिलें पाहिजे. स्त्रिया चांगल्या घराण्यांतील व चांगल्या चालीच्या आहेत याविषयीं फार बारकाव्यानें खरा शोध मिळविला पाहिजे. कारण पुढें त्या शेकडो दुसऱ्या स्त्रियांच्या गुरुजी होणार आहेत तेव्हा त्या त्यांस आपल्या चालीरितीचा कित्ता लावितील आणि तो वाईट असला तर आपल्या देशाचें फार नुकसान होणार आहे व सरकारचे स्तुत्य कृत्यास कलंक लागणार आहे. नागपुरास स्त्रियांचें नार्मल स्कुल आहे तेथील अधिकाऱ्यांनीं शाळेंत स्त्रिया निवडून घेण्याचे कामीं फारसें लक्ष दिलें आहे असें दिसत नाहीं म्हणून ही गोष्ट सुचविण्याजोगी वाटली सबब सुचविली आहे.

आतां हा विषय समाप्त करतांनां आम्ही आपले वऱ्हाडचे विद्याधिकारी डा० सिक्केर साहेब यांस शिफारस करितों कीं त्यानीं आपले विद्याराज्यांत सर्व प्रकारच्या टुमी ठेविल्या आहेत त्याप्रमाणें स्त्रियांच्या नार्मलस्कुलाची ही तजवीज करावी. इकडे बहुतेक शाळांतून संस्कृत शिक्षक ठेविले आहेत. स्वतंत्र बऱ्याच हिंदुस्थानी शाळा झाल्या आहेत, त्यांकरितां नार्मलस्कूल केलें आहे. मुलींच्या शाळाही दोन डझनांहून जास्ती आहेत. हा सर्व प्रकार मुंबई इलाख्याचें व वऱ्हाडाचें प्रमाण पाहतां इकडे बराच अधिक आहे तर त्या मानानें इतक्या मुलींच्या शाळांकरितां शिक्षक तयार करण्यास नार्मलस्कूल नको काय?

नेटिव सिविल सर्विस.

साल मजकुरच्या सिविल सार्विसच्या परीक्षेत पसंत झालेल्या च्यार गृहस्थांपैकीं दोघांस अधिक वयाच्या सबबेनें जागा न देण्याचा ठराव केला असल्याचें मागेंच आमचे वाचकांस कळलें आहे; त्यापुढें झालेली थोडीशी गोष्ट येथें आतां सांगतों.

आमचे इंग्लिश लोक नीतिमान, न्यायी, निष्पक्षपाती असें प्रसिद्ध आहे परंतु ते सर्व प्रसंगीं किंवा सर्व [illegible] च आहेत कीं काय [illegible] त्यावांचून समजत न[illegible] इतकेंच समजावयाचें कीं पेशवे मोगल इत्यादिकांपेक्षां ते इनसाफी आहेत; व दोहों बाजूस नेटिव लोकच आहेत अशा खटल्याचा न्याय ते निवडतात तेव्हां निष्पक्षपातीपणा पुष्कळ दाखवितात व त्यावेळचा तो त्यांचा खराही असतो; परंतु एका बाजूस इंग्लिश आणि दुसऱ्या बाजूस नेटिव अशांचा न्याय निवडण्यास त्यांकडे येतो तेव्हां किस्येकांची जी मोगलाई तऱ्हा होते ती लिहितां पुरवत नाहीं. सारांश मनुष्य कितीही विद्वान, शहाणें. न्यायनिपुण, व राज्यकार्यचतुर झालें तरी त्याचा स्वार्थसाधकपणा कधीं सुटत नाहीं. गुळाशीं जसे मुंगळे तसे स्वार्थाशीं लोक चिकटून असतात. तेव्हां इंग्लिश लोक तरी मनुष्येंच आहेत आणि तीं आम्हांपेक्षां अधिक शहाणी तेव्हां अधिक धूर्त, आणि त्यांतून तीं पडलीं मुळचीं व्यापारी त्यामुळें त्या गुणाची त्यांमध्यें विपुलता असल्यास नवलही नाहीं.

ज्या दोन नेटिव उमेदवारांची पहिल्यानें परीक्षा घेतली व तींत ते पास झाले तोंपर्यंत त्यांच्या अधिक वयाविषयीं कांहीं बोभाट नव्हता पुढें हा बोभाट कशानें झाला म्हणाल तर ऐका. एकंदर १० उमेदवार चाकऱ्यांकरितां पाहिजे होते त्यांची भरती झाली तेव्हां त्यांच्या खालीं सरळ नंबरांत आलेले ९१ व ९२ नंबरचे उमेदवारांस जागा न मिळाल्यामुळें त्यांच्या पोटांत दुखून त्यांनीं ही कुरापत काढिली; व ही निघतांच परीक्षकांनीं बिनतक्रार मान्य केली व दोघा नेटिवांस काढून दिले व त्यांच्या बदल्यांत सदरहु कुरापत काढणारांचीं नावें सामिल केलीं. वा:! स्वार्थाकरितां हा किती दुष्टपणा झाला तो पहा!

बरें कुरापत काढणारांनीं ती स्वार्थाकरितां काढिली परंतु दया व न्याय यांच्या केवळ मूर्तीच असे जे परीक्षक कमिशनर त्यांनीं त्या गोष्टीबद्दल नेटिव उमेदवारांस त्यांच्या लिहून दिलेल्या वयाच्या खरेपणाविषयीं कांहीं पुरावा मागितला काय? नाहीं. मागितला नाहीं एवढेंच नाहीं, पण त्यांनीं होऊन तो दिला असतां परीक्षकांनीं घेतला नाहीं व आम्हांस तो घेण्याची जरूरी नाहीं असें सांगितलें. शाबास. न्यायमूर्ति परीक्षक शाबास! तुम्ही धन्य आहा! व तुमची कृति धन्य आहे!

यांत मखी एवढीच होती कीं म्याट्रिकुलेशनच्या परिक्षेच्या पटांत या उभयतां नेटिव उमेदवारांचीं वयें १६ वर्षांचीं दाखल आहेत व त्यावरून त्यांचीं हल्लींचीं वयें मोजलीं तर २१ वर्षें पुरीं होऊन जातात व ते परिक्षेस नालायक ठरतात; पण त्यांच्या जन्मपत्रिकांवरून खरा प्रकार असा आहे कीं त्यांस त्यावेळेस १६ वें वर्ष लागलेलें होतें, पुरीं झालेलीं नव्हतीं व आपल्या द[illegible]ही आहे कीं ज्याचें जें चालू वर्ष [illegible]आपली उमर सांगतो. चालू वर्ष [illegible] मागील वर्ष कोणी सांगत नाहीं व तसें यानीं केलेलें असल्यामुळें यांचीं वयें हल्लीं एकवीस वर्षांच्या आंत येतात; व दर जाऊन परीक्षेंत नालायक ठरत नाहींत. व याविषयीं मोठमोठाल्या थोर लोकांच्या तेसाक्षी देत असतां परीक्षकांनीं घेतल्या नाहींत. या वरून कलकत्याचे बाबु सुरेंद्रनाथ वयामुळें नापास केल्या पैकीं उमेदवार यानीं कोर्ट आफ कुइन्स बेंच नावाच्या विलायतेंतील मुख्य कोर्टांत परीक्षकांवर वयाबद्दल पुरावा पाहण्या विषयीं फिर्याद केली व त्या कोर्टाचे चौघा जज्जांनीं तिची चौकशी करून परीक्षकांस लिहिलें आहे कीं तुम्हीं यांचा पुरावा घेतला नाहीं याचें कारण काय? इतकी हकीकत झाली आहे. पुढें परीक्षकांनीं काय जबाब दिला व अखेर निकाल काय झाला तें पुढें समजेल.

पुनर्विवाह संबंधी शास्त्रार्थ.

हा विषय आलकिडे लोकांमध्यें व वर्तमानपत्रांमध्यें मोठ्या कडाकोडीनें चालला आहे; व असा सैरावैरा वाद चालणें हें एकाद्या गोष्टीचें खरें स्वरूप बाहेर पडण्यास फार चांगलें आहे. व आम्हांस वाटतें कीं पुनर्विवाह सशास्त्र किंवा अशास्त्र ठरण्याचा प्रसंग आतांच आला आहे. आम्हीं आपले वाचकांस या विषयावर आतांसें दर अठवड्यास लिहून वाचण्याची तसदी देतों परंतु ती प्रांजल मनानें विचार करणारांस तसदीशी वाटणार नाहीं, अशी आमची खात्री आहे. व हा विषयही मोठ्या महत्वाचा आहे म्हणून दुनियेमध्यें याबद्दल काय नव्या नव्या चिकित्सा होतात हें सवांस कळणें इष्ट आहे म्हणून संक्षेपतः आम्ही लिहित असतों व पुढेंही लिहू.

मुंबईंत धर्म व्यवस्थापक म्हणून सभा भरत असते तिजकडून पुनर्विवाहांत असलेल्या लोकांशीं अन्नव्यवहार करूंनये म्हणून एक छापील सर्कुलर पत्र मागें प्रसिद्ध झालें आहे त्या विरुद्ध दोन शास्त्री व दुसरे दोन गृहस्थ यांच्या सहीचें मुबईसच एकपत्र छापून चहोकडे प्रसिद्ध झालें आहे. त्यांत लिहिलें आहे कीं हा ठराव करण्याच्या दिवशीं सभेंत मुख्य मुख्य शास्त्री, भिक्षुक, व शिष्ट गृहस्थ आले नव्हते; व तेथें कोणत्याच प्रकारचा निर्णय ठरला नाहीं व निर्णय ठरवून घेण्याकरितां पुनर्विवाह सशास्त्र म्हणणाऱ्या पक्षाचे लोक तेथें आले असतां त्यांशी कांहींच भाषण झालें नाहीं; सबब तें सर्कुलर पत्र कोणा सुज्ञास मान्य होणार नाहीं हें उघड आहे.

दुसरी गोष्ट— सातारचे शास्त्री वे० शा० सं० रा० रा० नारायणाचार्य गजेंद्रगडकर यांनीं सभेंत सांगितलें होतें कीं विधवेशीं विवाह करणारा जन्मपर्यंत सूतकी आहे. त्यावर रा० रा० विष्णुशास्त्री पंडित यांनीं शास्त्रार्थ सुद्धां तीन कालम मजकूर इंदुप्रका-

शांत फार पसंद लिहिला आहे त्यांतलि तात्पर्य असें आहे कीं नारायणाचार्यानीं जाणून बुजून किंवा न कळत त्या शास्त्रार्थांत दोन चुका केल्या. एक, मंत्रसंस्कारानें पुनर्विवाह केलेल्या स्त्रीस तें वचन लाविलें व दुसरी, जन्मपर्यंत सूतक हें ग्रंथकारानें मुळीं निंदार्थ वादीं लिहिलें असून तेंही विधवा स्त्री पुनर्विवाह केल्या शिवाय कोणापाशीं राहिली असल्यास त्या विषयीं आहे. निंदार्थवादीं म्हणजे त्या कृत्याची निंदा व्हावी या हेतूनें मात्र लिहिलें, वास्तविक तसें नव्हे. हा अर्थ. आतां यावर गजेंद्र गडकर काय कोटि आणतात पहावें.

इंदुप्रकाशांत एक पत्र आहे कीं विधवेचें कन्यादान कोणी करावें व याप्रसंगीं गोत्र कोणतें लागावें यावर शास्त्रीबाबानीं टीप लिहिली आहे कीं शातातप व कात्यायन ऋषींचीं वचनें आहेत व पद्मपुराणांत दिवोदास राजाच्या विधवा कन्येविषयीं गोष्ट लिहिली आहे त्यावरून विधवेचा दानाधिकार पितृपक्षास सांगितला आहे. व गोत्राविषयीं दोन्ही प्रकार आहेत. म्हणजे बापाचें गोत्र लावावें, किंवा तिच्या पूर्व पतीचें गोत्र लावावें. बापाचें गोत्र लाविल्यास “अमुक गोत्रोत्पन्नां” म्हणावें, व तिचें गोत्र लाविल्यास “अमुक गोत्रां,, असें म्हणावें. व पुन: लग्न झाल्यानंतर तिचीं मागलीं गोत्रें नष्ट होतात.

मित्रोदयांत लिहिलें आहे कीं मुंबईंतील नामांकित गृहस्थ शेट मथुरादास लवजी यांनीं शास्त्री मंडळीची सभा भरविली होती व पुनर्विवाहाच्या सशास्त्रतेचा विच्यार तेथें काढिला होता. त्यावेळीं वे० शा० सं० रा० रंगाच्यार्य रामानुज हे पुनर्विवाहाच्या विरुध्ध पक्षीं होते व रा० रा० विष्णु शास्त्री पंडित हे अनुकूल पक्षीं होते. त्यांत जां प्रश्नोत्तरें झालीं तीं एथें लिहिण्याजोगीं आहेत परंतु आज स्थलावकाश नाहीं याजकरितां पुढें लिहूं. सारांश पाच सात पूर्वपक्ष उत्तरपक्ष झाल्यावर रंगाच्यार्य निरुत्तर झाले असें लिहिलें आहे व तसें असेल तर आमचे विष्णु शास्त्री यांची वाचकांनीं तारिफ केली पाहिजे.

पुण्यांत तुळशीबागेंत एक सभा भरली होती व तींत कांहीं निर्णय झाला नाहीं, सर्व गोंधळ झाला सबब १८ वे तारखेस पुन्हा सभा भरण्याविषयीं शंकर पांडुरंग पंडित व गणेशपंत माळी यानीं ज्ञानप्रकाशांत जाहिरात दिली आहे परंतु त्यापुढचा तेथला ज्ञानचक्षु पाहतां समजतें कीं पाच सहा हजार ब्रम्हवृंदाची सभा जमली होती. तेथें मुंबईंच गणेश बापुजी मालवणकर वगैरे गेले होते. त्यानीं सभेंत व्याख्यान दिलें. व श्री शंकराच्यार्य स्वामी जगत्गुरु यांची आज्ञा म्हणून एक पत्र छापून प्रसिद्ध झालें आहे व त्यांत पुनर्विवाहित स्त्री सुध्धां ११ असामी व त्यांचे सांसर्गी यांशीं अन्न व्यवहार करूनये असें लिहिलें आहे.

युरोपियनांचा खटला

भोळा नवरा व सोदी बायको.

अलाहाबादेस मि० बाटर्सबी नामें साहेब आहे त्यानें आपले बायकोचा लग्नाचा हक्क काढून टाकावा म्हणून वायव्य प्रांताचे हाय कोर्टांत नव्या डायवर्स आक्टा प्रमाणें फिर्याद केली होती व तींत त्याचे व तीनें निवाडा झाला. त्याचें नुसतें मिनिट नियाच्या इंग्रजी पत्राचे ९ कालमभर आहे तें सर्व वाचून पाहातां तिच्या त्या बिच्याऱ्या भोळ्या नवऱ्याची दया येते, व तिचा दुष्टपणा, खोटसाळपणा, आणि कृतघ्नता हे दुर्गुण पाहून व कायद्यामध्यें जारकर्मी स्त्रियांस शासन नाहीं हें मनांत आणून फार वाईट वाटतें. अशी कृत्या बायको ज्याचे पदरीं असेल त्याच्या संसाराचें लवकर वाटोळें झालें नाहीं तर तो मोठा भाग्यवान समजावयाचा. अस्तु. थोडक्यात आतां ही गोष्ट सांगतों.

बाटर्सबी साहेबानें या स्त्रीशीं सन १८६४ साली लग्न केलें तेव्हांपासून २।३ वर्षें हीं नवराबायको फार प्रीतीनें वागलीं व त्यांस दोन मुलें झालीं. सन १८६६ त ही स्त्री मिसेस बाटर्सबी विलायतेस गेली होती व तिकडून सन १८६७ चे फेब्रुवारीचे अखेरीस परतआली. तेव्हांपासूनही तिनें नवऱ्याविषयीं कधीं अप्रीति दाखविली नाहीं. ही विलायतेहून परत आल्यावर मि० क्राफर्ड नामें साहेबाचा व हिच्या नवऱ्याचा परिचय झाला. व तो आणि हा एका कंपनीच्या आफिसांत असल्यामुळें अधिक संघटण होऊन तो यांच्या घरीं हमेशा येऊं जाऊं लागला. एके दिवशीं नेसाबिट नामें साहेबानें बाटर्सबी साहेबास सांगितलें कीं तुझ्या बायकोनें क्राफर्ड साहेबांस विषयलंपटपणाचें कांहीं पत्र लिहिलें आहे. त्यावरून त्यानें घरीं आल्यावर आपले बायकोस विच्यारिलें कीं असें पत्र तूं लिहिलेंस काय? ती म्हणाली, प्राणनाथ, असें निंद्य कर्म या देहाकडून होईल काय? सहसा होणार नाहीं. मग त्यानें क्राफर्ड साहेबास विच्यारिलें कीं माझ्या बायकोनें तुम्हांस कांहीं पत्र लिहिलें होतें काय? तो म्हणाला, छी! ती साध्वी बायको मला पत्र कशाला लिहील? मला एका रांडेनें मात्र तुम्ही म्हणता तशा मजकुराचें पत्र लिहिलें होतें व हें म्याकलीन साहेबास ठाऊक आहे बत्यानें त्याची रुजुवातही करून दिली. त्यावरून बाटर्सबी साहेबांचे मनांत काडीमात्र किंतु राहिला नाहीं. आणि मग क्राफर्ड साहेब दररोज याचे घरीं येऊं लागला व याचि बायकोशीं यथेच्छ खिदळूं लागला. असे कित्येक महिने गेल्यावर अगष्ट महिन्याचे बेविसावे तारखेस प्रात:काळीं क्राफर्ड साहेबानें बाटर्सबी साहेबाचे बायकोस निरोप पाठविला कीं तुम्हांकडून विकत घेतलेल्या गाडीस आज मी आपले घोडे जुंपून ते कसे चालतात तें पाहणार आहे तर कर्मणुकीकारितां तुम्ही थोडा वेळ आला तर फार चांगलें होईल. हा निरोप येतो तों ही बायी उत्तम पोशाग वगैरे करून सजलीच होती व लागलीच जाण्यास निघाली तेव्हां तिचा भोळा नवरा म्हणाला कीं आज पावसाचें चिन्ह आहे व तूं असलीं सुंदर वस्त्रें आंगावर घेतलीं आहेस त्यापक्षीं बाहेर जाऊ नयेस. हें ऐकतांच तिनें लाडीगोडी लावून त्याचे गळ्यास मिठी मारिली व गोडगोड बोलून ए[illegible] ला आणि म्हणाली कीं कृपा-व[illegible] आज्ञा द्यावी, आतांच एका क्षण[illegible]री येते, व गाडींतून जावयाचें आहे तर कपडयास कांहीं भय नाहीं व मीही त्यांची खबरदारी घेईन. तेव्हां तो म्हणाला बरें तर जा. याप्रमाणें नवऱ्यास विचारून ती त्या सुमुहूर्तावर निघून गेली ती पुन: कधीं माघारी आली नाहीं. पुढें काय झालें तें ऐका.

त्याच दिवशीं सकाळचे नऊ वाजतां कार्यभाग सिद्धीस जाऊन विजयी झालेले क्राफर्ड साहेब यांनीं बाटर्सबी साहेबास एक पत्र लिहिलें. त्यांतील तात्पर्य कीं झाल्या गोष्टीचा राग मानूं नका. तुमची बायको व मी प्रीतीनें बद्ध झालों आहों. व मी आतां तिच्याशीं लग्न करणार. आमचा जोडा फार चांगला जमला आहे. तुम्हीं आतां चांगला विच्यार करून, घरीं स्वस्थ बसावें किंवा डायवर्स म्हणजे लग्नाचा हक्क तोडून देणाऱ्या कोर्टाचें दार पाहावें. मी तुमचा अभरवसा करून हें वाईट काम केलें आहे खरें, पण तुमच्या बायकोच्या प्रीतीनें मी फार उल्लू झाल्यामुळें गोष्ट तर घडून गेली तिला आतां कांहीं इलाज नाहीं. कळावें.

हें पत्र पहातांच बाटर्सबी साहेबानें क्राफर्ड साहेबांवर आपले बायकोस फितवून नेल्याबद्दल माजिस्त्रेटाकडे फिर्याद केली व तिकडून त्याला पकड समन झालें. व तो जामिनावर खुला झाला. व त्याची बायको त्याच समयास गावास गेली होती आणि बाटर्सबी साहेबाची बायको त्यानें घरीं आणून ठेविलीच होती तिच्याशीं कांहीं दिवस त्यानें मनसोक्त चैन केली. पुढें सपटंबरचे १२ वे तारखेस त्याजवरील माजिस्त्रेटाकडील खटला सेशनांत कमिट झाला व १३ वे तारखेस बाटर्सबी साहेबानें त्यावर प्रिंन्सिपल कोर्टांत, आमची बायको नेऊन नुकसान केल्याबद्दल १०००० रुपये देववावे म्हणून, दावा केला. व २८ वे तारखेस त्याचा फैसल होऊन क्राफर्ड साहेबानें ४०००रुपये व फिर्यादीचा सर्व खर्च बाटर्सबी साहेबांस द्यावा म्हणून ठराव झाला व पुढें तो अपिलांतही कायम झाला. व नोवेंबर महिन्याचे १९ वे तारखेस सेशन कोर्टांत क्राफर्ड साहेबावरील फौजदारी गुन्हयाची चौकशी होऊन पि० कोडचें कलम ४९७। ४९८ प्रमाणें त्यावर अपराध शाबिद झाला व एक वर्ष सक्त मजुरी कैदेची त्यास शिक्षा झाली. याप्रमाणें क्राफर्ड साहेबांचे अनुसंधान आटपलें आतां बाटर्स बी मडमच्या चरित्राकडे वळूं या.

हिनें क्राफर्ड साहेबाच्या बंगल्यांत राहून मौजा मारीत असतां आपल्या भाकड म्हणजे जुन्या नवऱ्यास कांहीं पत्रें लिहिलीं त्यांत लिहिलें कीं मजवर मोठा प्रसंग गुदरला आहे, अल्प बुद्धीनें मी या दुष्टाच्या जाळ्यांत सापडलें व सर्वोपरी फसलें याबद्दल ईश्वर माझे अपराधाची क्षमा करो. या उपर मी असें दुष्टकर्म कधीं करणार नाहीं. आतां मज दुबळीवर दया करणार आपण वाचून या जगतांत कोणी नाहीं; माझे त्राते आतां कायते आपण आहा; आपण माझा अंगिकार करावा; मला पुन: आपले घरीं घ्यावें, मला आपली लाडकी बायको असें पुन: म्हणावें- मला लाथेनें झिटकारू नये. माझे सर्व अपराध पोटांत घालावे. व असें करण्यास ईश्वर आपणास बुद्धी देवो.

अशीं वरकांतीचीं कित्येक मोहक पत्रें [illegible] बाटर्सबी साहेबांस तीं [illegible]नें लागलेच तिचा बाप [illegible]ास अलहाबांदस येऊन कांहीं दिवस आपले मुलीस घरीं घेऊन जावें असें लिहिलें त्याप्रमाणें तो तेथें आला. क्राफर्ड साहेबांचे एथून आपले मुलीस त्यानें आपले जवळ आणिलें व १९ दिवस तेथें राहून आगऱ्यास परत गेला. पुढें बाटर्सबी साहेबांस बायकोनें आगऱ्याहून वारंवार पत्रें पाठवावीं कीं मला आपले घरीं लवकर घेऊन जावें. पुढील आठवडयांत मी तिकडे येतें. मला एथें अगदीं कर्मत नाहीं; आपणास केव्हां पाहीन व आपले मुखामृताचा केव्हां स्वाद घेईन असें मला झालें आहे. तर आतां फार लवकर आपण एकत्र होऊ असें करा; याप्रमाणें वारंवार लिहित असे. एक वेळ बाटर्सबी साहेब आगऱ्यास गेला होता व एक वेळ तिनें त्यास बोलावूनही नेलें होतें. तो तिच्या बापाकडे उतरत असे व बरोबर मनुष्यें घेऊन बायकोकडे जात असे. मनांतील हेतु कीं हिचा इतक्यांत मी अंगिकार केला तर गुन्हेगार क्राफर्ड साहेब यास शिक्षा कमी होईल. व तो असेंही लिहीं कीं थोडे महिने तूं तिकडे राहिलीस तर लोकापवाद कमी होईल. याप्रमाणें प्राति च्यार आठ दिवशीं उभयतांचा पत्रव्यवहार होत असे. असें डिसेंबरच्या २९ व्या तारखेपर्यंत चाललें. व त्या दिवशींही त्यानें आपले बायकोस पत्र लिहिलें होतें व तें रवाना केल्यावर त्याला एक बंगी पोचली. ती मिसेस क्राफर्ड म्हणजे याच्या बायकोच्या जाराची बायको हिजकडून आलेली होती व तिच्या आंत याच्या बायकोच्या हातचीं क्राफर्ड साहेबांस लिहिलेलीं पांच पत्रें होतीं. तीं पाहून याला फारच वाईट वाटलें. न्यायाधिशानीं म्हटलें आहे कीं यांतील कांहीं पत्रें व कांहीं पत्रांचे भाग कोटांत मुळींच वाचण्यालायक नाहींत. हीं पत्रें, या कृत्या बाईनें आपले नवऱ्याशीं पत्रव्यवहार चालू ठेविला असतां व त्याची क्षमा मागून त्याच्या घरांत पुन्हा घुसण्याच्या तजाविजींत असतां, आपल्या जारास लिहिलीं होतीं. त्यांतील सांगण्याजोगा थोडा मजकूर असा— दुर्दैवानें तुम्हांवर थोडा प्रसंग आला आहे तर तुम्ही घाबरूं नका; मी आपल्या दीर्घ प्रयत्नानें तो सर्व पार पाडून देईन. माझ्या पायीं तुम्हांस हें संकट आलें म्हणून मीं चांडाळणी सारखी तुम्हांस वाटत असेन, पण माझा उपाय नाहीं. मी तुम्हावर फिदा होऊन त्या दुष्टाचें (नवऱ्याचें) घर सोडून कुत्री सारखी तुमच्यामागें लागून आलें. व तुमच्या वचनास आणि प्रीतीस तिळमात्र कधी बाकडी गेलें नाहीं. आपण ज्या मौजा केल्या आहेत, जो सुखानें काळ घालविला आहे, जें प्रेम दृढ केलें आहे, तें या थोडक्या मुदती करितां विसरूं नका. हे दिवस लवकर निघून जातील. व आपण जन्मभर यथेच्छ सुख भोगू. मी शपथ वाहून आपल्या तनूस तुमची असें म्हटलें आहे तें कालत्रयीं फिरणार नाहीं. व या देहास आतां दुसऱ्याचा स्पर्श होऊं देणार नाहीं. मी तुम्हांस किति पत्रें पाठविलीं, परंतु तुम्हीं एक ही मला पत्र पाठविलें नाहीं, तेव्हां रुसला कीं काय? आणि असें असेल तर सहस्र वेळ प्रणाम करून विनंती करिते कीं दासीस पदरांत घ्या. आतां तुम्हांस एक युक्ती सांगते कीं तुम्हांवर जो खटला चालणार आहे त्यांत माझी साक्ष कायती मुख्य आहे. आणि ती मी सर्वथैव तुम्हांस अनुकूल अ-

शी दिली म्हणजे तुम्ही अनीबाद मोकळे व्हाल व त्या ढाडाचे (नवऱ्याचे) दात पडतील- यासाठीं मीं कशी साक्ष द्यावी तें मला चांगल्या वकिलाचे सल्यानें लिहून पाठवा म्हणजे मी हुबेहुब त्याचा नमुना उतरीन व तुम्हास संकटांतून पार पाडीन. सारांश तुम्हांस संकट तें या जीवास संकट, व तुम्हांस सुख तें या जीवास सुख ही अंतर्गाठ हृदयांत पक्की असावी. कळावें.

या प्रकारच्या मजकुराचीं तीं पत्रें पाहून बाटर्सबी साहेबाचें मन तिजवरून अगदीं उतरलें व दुसरे दिवशीं तिला त्यानें इतकेंच लिहिलें कीं तुझें सर्व कपट उघडीस आलें. आतां या जन्मांत तूं माझी बायको नाहींस व मी तुझा नवरा नाहीं. तूं यथेच्छ विहार कर. मी या उपर तुझें तोंड पाहणार नाहीं. मी आतां सरकार मार्फत तुझा लग्नाचा हक्क तोंडून टाकणार व तो तुटे पर्यंत तुला दरमहा ५० रुपये खर्चास पाठवीन.

अशी गोष्ट झाल्यावर बाटर्सबी साहेबानें आरंभीं लिहिल्या प्रमाणें लग्नाचा हक्क तोडण्या बद्दल फिर्याद केली. व बायको आणि क्राफर्ड साहेब अशीं प्रतिवादी केलीं. काफर्ड साहेबास समान लागू झालें परंतु ते आला नाहीं व त्यानें वकीलही दिला नाहीं बायकोनें बारिस्टर दिला होता व लग्नाचा हक्क तुटला जाऊंनये म्हणून तक्रारीही आणिल्या होत्या- तिचें म्हणणें होतें कीं मी जारकर्म केलें खरें पण त्याबद्दल मला नवऱ्यानें क्षमा केली आहे सबब तो दोष राहिला नाहीं, दुसरें आग्रा एथें तो मजकडे आला तेव्हां तो व मी एकांतांत गेलों होतो. व तेथें नवरा बायकोचीं गुप्त कर्में आम्हीं केलीं आहेत. शिवाय मी कलकत्यास जात असतां अलहाबादचे स्टेशनावर येऊन त्यानें २० मिनिटें मला आपले गाडींत घेऊन मजशीं गोष्टी केल्या आहेत इत्यादि प्रकारावरून माझा लग्नाचा हक्क तुटूं नये.

न्यायाधिशापुढें यांतील एकही गोष्ट पुराव्यानें सिद्ध झाली नाहीं. व त्यांनीं ठरविलें कीं ही स्त्री वाईट चालीची आहे व क्राफर्ड साहेबानें हा बिघाड केला हें शाबिद आहे. यास्तव हिचा लग्नाचा हक्क तोडून टाकिला आहे. व दाव्या संबंधी सर्व खर्च काफर्ड साहेबावर घातला आहे.

Local
वऱ्हाड.

इलिचपुरास धर्मार्थ दवाखाना सुरू झाला व ह्यावर मि० जान हालमन यास नेमिलें.

मि० इलियट साहेब वऱ्हाडांत थर्डक्लास अफीशियेटिंग अशिष्टंट कमिशनर नेमिलेले बुलढाण्यास जाऊन कामावर रुजू झाले.

वाशिमचे पोलिस सुपरइंटेंडेंट ३ महिन्यांचे रजेवर गेले आहेत.

खामगावचे स्मालकाज जज्ज क्या० बोडहौस साहेब यांस जस्टिस आफ दि पीसचा अधिकार मिळाला.

मलकापुरचे वकील रा० गणेश रावजी कावळे यांनीं गुदस्तां मुंबईस परीक्षा दिल्या प्रमाणें पुणे जिल्ह्यांत वकिली करण्याची आतां सनद घेतली.

खामगावास ९ वे तारखेपासून कापसाचे तगाजवळ रहदारी बंगला तयार होऊन सुरू झाला आहे व तेथें बुटलेर वगैरेची तजवीज झाली आहे.

पूसद येथें पाऊस बिलकुल पडत नाहीं सर्व लोकांचे डोळे चातक पक्षा प्रमाणें आकाशाकडे लागले आहेत. कोमटी लोकांनीं आपले मंडळींत वर्गणी उभारून ब्राम्हण भोजन घालण्याचा बेत नदीचे पलीकडे हणमंतराव बापू म्हणून एक साधुची समाध आहे, त्याठिकाणीं केला आहे. आतां पाहावें कसे काय साधुबाबा प्रसन्न होतात ते. मेहेरबान मेकंजी साहेब बाहादूर डिपुटी कमिशनर जिल्हा वाशीम ह्यांनीं येथील इंग्रजी मराठी शाळा वाढविण्या करितां २०० दोनशे रुपये सरकारांतून दिले होते त्याप्रमाणें नबाब मिर वजीर अली खा तहशीलदार ह्यांच्या मदतीनें हेडमास्तर रा० रा० विनायकराव भिडे यांनीं शाळेच्या दोन बाजूस पडव्यांचे काम पुरें केलें आतां फक्त शाळेचे मजल्यावर छपराबद्दल कवेलू करणें राहिलें आहे तीं हीं कवलें तयार झालीं म्हणजे होईल.

नायब तहशीलदार रा० रा० भिमराव अनंत हे आजरोजीं प्रातःकालीं वाशिमास ठराववंदावर डिपुटी कमिशनर साहेबांच्या सह्या करून घेण्याकरितां गेले.

मुलींची शाळा येथें स्थापन होऊन सुमारें तीन महिने झाले अद्याप पावेतों सरकारच्या मदती बद्दलचा कायम हुकूम आला नाहीं. मास्तरचे डोळे तिकडे लागले आहेत शाळागृह बांधण्या बद्दल सुमारें ७० सत्तर रुपये लोकांकडून वर्गणी झाली आहे. मेहेरबान डिपुटी साहेब बहादुर यांनीं मुलींची परिक्षा वगैरे घेतली अभ्यास पाहून फार खुष झाले

पुसद व उंबरखेड ह्या जागीं नेटिव डाक्तरची लवकरच नेमणूक होणार आहे असें समजतें. ह्यापासून लोकांस फारच फायदे होतील ह्यांत संशय नाहीं.

आज प्रातःकालीं पोलिस इन्स्पेक्टर गुलाम मोहिदीन साहेब शाळेंत आले होते, मुलांची मोठी संख्या व अभ्यास पाहून फार खुष झाले.

उमरावती—या आठवड्यांत पाऊस न व्हता परंतु आज एक दोन दिवस पाऊस पडूं लागल्या कारणानें कांहीं सुचिन्ह दिसत आहे. परंतु पडावा तसा पाऊस पडत नाहीं. ढगे असल्या कारणानें हवा फार गरम आहे.

गोळीचा आजार—हा आजार जारीच आहे. दर रोज पांच चार माणसें या आजारानें यमसदनास जातात. हे ऋतुमान पालटण्याचे दिवस असल्या कारणानें बहुतेक रोग जारी आहेत परंतु अशा प्रसंगीं साधारण ज[illegible] हवालदी[illegible]

वणी [illegible] जारी आ[illegible]

इलिचपूर—गेल्या आठवड्यांत पर्जन्यानें टाळाटाळ देण्याची योजना केली होती परंतु गेल्या रविवार पासून वृष्टी करण्याची सुरवात केली आहे.

एथील काइमचे स्मालकाज जज्ज क्यापटन लाटण साहेब हे या महिन्याचे अखेरीस आपल्या एथील जाग्यावर रुजू होणार असें समजतें. सु० प्र०

अकोला.

मोठी आनंदाची गोष्ट कीं या आठवड्यांत पर्जन्य फार चांगला पडला. रविवार, मंगळवार, बुधवार, गुरुवार या च्यारी दिवशीं कोंकणच्या तोडीचा भीज पाऊस पडला तेणें करून सर्वांची काळजी दूर झाली- हा पाऊस लांबवर असावा असें दिसतें.

एथें तापाचा आजार या आठवड्यांत बराच झाला आहे. बहुधा घरोघरीं तापकरी आहे.

या अठवड्यांत नदीस पाणी वेळोवेळ आलें. येथें बांट आणिली आहे ती नाडा बांधून चालू केली. एक दिवस फार पाणी आले तेव्हां तिची मोठी त्रेधा झाली आतां पाणी कमी झालें व तिचा क्रम बरा चालला आहे.

कामिशनर साहेबाची स्वारी बाहेर गेली आहे. पुण्याकडे गेल्या विषयीं बोलतात. पुढील शनिवारीं बुलढाण्यास सेशन आहे. तिकडे परभारा जातील.

अकोले तालुक्यांत कपाशीची पेरणी झालेली चांगली उमेदींत आहे. व रोगराई कांहीं नाहीं असें कळतें.

मि० मोफट साहेब येथील पोलिस सुपरइंटेंडंट यांची डिपार्टमेंटल परीक्षा पसंत उतरली. त्याचप्रमाणें वाशिमचे अफीशि० पोलिस सुपरइंटेंडेंट मि० काटग्रेव यांची व बुलढाण्याचे इन्स्पेक्टर जानसन यांची सदर परीक्षा उतरली.

Epitome of News.
वर्तमानसार.

मुंबई इलाख्यांत सोलापुर, कुलाबा, भडोच, व नाशिक हे ४ स्वतंत्र जिल्हे झाले. नाशका खालीं नगर पैकीं नाशिक, सिन्नर, बिगतपुरी, दिंडोरी, चांदवड, निफाड, सांवरगाव, अकोलें आणि पेठ हे नऊ तालुके व खानदेश पैकीं मालेगाव, नांदगांव, आणि बागलाण हे तीन तालुके दिले. व ह्यावर मि० ओव्हन साहेब कलेक्टर नेमिले.

राव बहादुर विष्णु मोरेश्वर भिडे यांस भोळानाथ साराभाईची फस्ट क्लास सवार्डिनेट जडजाची जागा मिळाली.

या आठवड्यांत दोन नवीन मुनसफ झाले. पुण्याच्या जाइंट जडजाचे शिरस्तेदार रा० रा० नरसो हरी आपटे हे पंढरपुरास व पुण्याच्या स्मालकाज कोर्टाचे क्लार्क रा० रा० वासुदेव निळकंठ भटकमकर सातार जिल्ह्यांत दहिवडीस.

मि० पिन्ही साहेब ठाण्याचे जडज यानीं विलायतेस आपली रजा आणखी ३ महिने वाढविली आहे. व त्यांस सिंधचे कामि[illegible] वर्तमान आहे.

[illegible] बक्षरदारीच्या जा[illegible] परंतु तूर्त १ ठेवि त्या [illegible]

मि० नाक्स साहेब जि आय पी रेलवेचे ट्राफिक म्यानेजर अजारी पडुन विलायतेस गेले आहेत. तेथें कंपनीचे डाक्टरनीं ठरविलें कीं त्यांनीं आतां हिंदुस्थानांत पुन्हा चाकरीवर जाणें बरें नाहीं व त्यांनीं कामगिरी फार चांगली केली सबब त्यांस १२ महिन्यांचा पगार बक्षीस देण्याचा ठराव केला-

मुंबई इलाख्याचे डायरेक्टर साहेबांचा पगार २५०० रुपये दरमहा होता तो २००० केला.

सांवतवाडी संस्थानांत हायस्कुल होणार आहे.

सर्पाचे विषावर लिकर अमोनिया हें औषध हिंदुस्थानांत चांगलें लागू पडत नाहीं असा येकानें शोध लिहिला आहे.

कलकत्यास तेलाशिवाय व दुसऱ्या कसल्या पदार्था शिवाय जळत राहाणारे दिवे विकत मिळतात अशी येका नेटिव दुकानदारानें जाहिरात दिली आहे.

गुजराथ प्रांतांत गेल्या सोमवार पर्यंत अगदीं पाऊस पडला नाहीं.

पुण्यास या आठवड्यांत चांगला पाऊस पडला.

मि० दादा भाई नवरोजी यांचे बहुमानार्थ जमखंडीचे श्री० रा० आपाहेब पटवर्धन यांनीं १००० रुपये दिले.

मुंबईचे गवरनर साहेब पुण्यास गेले.

जाहिरखबर.

नोटिस—पोपटलाल परशाराम रहाणार बाळापूर यास खालीं सही करणार कळवितो कीं आपण नोटिसीचें उत्तर दिलें तें पावलें असो. एकंदरीत आमचे सर्व कागदपत्र आपल्याजवळ असल्याबद्दल आपलें मनच आपल्यास ग्वाही देत असेल. तसें असून आपण आमचे जवळून माल मागुन न घेता जबर दस्तीनें हत्यारे वगैरे सामान घेतलें एकंदरीनें तुम्ही जे केलतें तुमचेच मतें बरें आहे. तुमचा आमचा स्नेहभाव ठेऊन देण्या घेण्याचा निकाल करणें वाटल्यास कमिटी जमवुन त्या मार्फत खटला मिटवावा हे बरें याउपर तुम्हास जसे वाटेल त्याप्रमाणें करावें आम्हास वाटेल तें आम्ही करूं तुमचे पैशाबद्दलचे जोखमिदार आम्ही नाहीं कळावें तारीख १६ जुलई १८६९

सही केशवराव आबाजी दस्तुर खुद.

नोटिस बुढण पिंजारी रहाणार कसबे पंचगव्हाण तालुके अकोट यांस खालीं सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येतेकीं तुजकडे आमची इनाम जमीन मीजे अडसूळ प्रमाणें मजकूर येथील असून खातेंही माझे नांवें असून मी तुजला साल मजकुरीं सदरहू शेत नकरणें विषयीं सांगीतले असून तूं जबरीनें वाहून राहिलास सबब तुजला कळवितोकीं सालमजकुरीं तूं आमचे शेत न करावें अगर इतक्यावर जबरीकरून वाहसीलतर सदरहू शेतांत जो माल उत्पन्न होईल तितके नुकसान तुजकडून दुसरी तजवीज करून भरून घेण्यात येईल कळावे तारीख १७ माहे जुलाई सन १८६९ इसवी-

सही बाकर अली वलद बंदे अली.

कायद्यासंबंधीं नवीन मासिक पुस्तक.

मुख्यत्वेंकरून माजिस्ट्रेट, सब माजिस्ट्रेट फौजदारी काम करणारे अगर करूं इच्छिणारे वकील आणि फौजदार यांच्याकरतां-

———

हर कोणत्याही दिवाणी कामांत इन्साफास मदत करण्याकरतां कलकत्ता, मद्रास व मुंबई या ठिकाणच्या हायकोर्टांचे झालेले निवाडे ज्याप्रमाणें प्रस्तुतर पाहाण्यास कारणीभूत होतात त्याच प्रमाणें त्याच कोडतांच्या फौजदारी निवाडयांचा फौजदारी कामांत उपयोग करणें अगदीं जरूर आहे परंतु आजपर्यंत तशा निवाडयांचा संग्रह करण्याचें आमच्या देशांत कांहींच साधन नसल्यामुळें ते एक ठिकाणीं असे कोठेंच मिळूं सकत नाहींत व त्याच कारणानें वरिष्ठ वरील हाय कोडतांच्या निवाडयांपासून न्यायास किती मदत होये हें जसें दिवाणी कोडतांस व त्या कोडतांच्या पक्षकार वगैरे इतर लोकांस माहित झालें आहे त्याप्रमाणें अद्याप फौजदारी कोडतांस अगर त्यांच्या संबंधाच्या इतर लोकांस माहित झालें नाहीं असें दिसून येतें—फौजदारी न्यायाच्या कामांत हायकोडतांच्या ठरावांचे आधार दाखविण्यास आमच्या देशांत कांहींच साधन नाहीं असें फौजदारी काम करणाऱ्या सनदी वकील लोकांच्या तोंडचें अनेक वेळां आम्ही ऐकिलें आहे.—फौजदारी कामांत ही जी फारच मोठी व महत्वाच्या गोष्टीची उणीव आहे ती दूर करण्याच्या हेतूनें, कलकत्ता, मद्रास व मुंबई या तिन्हि हायकोडतांच्या फौजदारी निवडक निवाडयांचें येत्या अक्टोबर महिन्यापासून एक मासिक पुस्तक छापून प्रसिद्ध करण्याचा विचार केला आहे. व त्याच प्रमाणें या मासिक पुस्तकांत प्रिव्ही कौन्सलाचेही महत्वाचे सर्व ठराव घेतले जातील.

या पुस्तकाचीं दरमहा अष्टपत्री साच्याचीं चोवीस (२४) पृष्ठें असून तीं सुंदर रीतीनें खिळे छापावर छापलीं जातील.

हें सर्वांस घेण्यास सुलभ पडावें व त्याच्या योगानें न्यायास मदत होऊन आमच्या श्रमाचें सार्थक व्हावें म्हणून याची किंमत अगदींच थोडी ठेवली आहे. ती अशी कीं, एक वर्षाची दोन महिन्यांच्या आंत आगाऊ देणारांस सहा (६) रुपये, व मागाहून देणारास आठ (८) रुपये.

आम्ही अशी आशा करतों कीं, माजिस्त्रेट, सब माजिस्त्रेट, वकील, फौजदारी व इतर लोक हे या लहानशा पण फार महत्वाच्या कामास मोठया आनंदानें मदत करतील.

ज्यांस हें पुस्तक घेणें असेल त्याणीं किमती बद्दलचे रुपये व आपले नाव गाव वगैरे ठाणें येथें अरुणोदय छापखान्यांत लिहून पाठवावें.

विनायकराव गणेश दातार, शिरस्तेदार नि० फ. अ. सु. पोलिस, खानदेश.

शंकर कृष्ण देवभानकर
शिरस्तेदार दि. सु. पोलिस, खानदेश.

सातारा—सालमजकुरीं पर्जन्यानें विलक्षण प्रकार आरंभला आहे. मृग नक्षत्राची निराशा झाली परंतु आरद्रा नक्षत्रानें दोन तीन दिवस चांगलें चिन्ह दाखविलें होतें पण त्यापुढें कांहीं नाहीं. दोन तीन दिवस पाऊस पडला येणेंकरून लोकांस पाणी मात्र तूर्त जाहालें आहे व हवा थोडी थंड जहाली. पेरणी जाहालेल्या धान्याचा परिणाम कसा होतो या काळजींत शेतकरी पडले आहेत ईश्वर काय करितो पाहावें.

माहामारीचा तडाका अजूनही निःशेष झाला नाहीं. शु० सू

धुळें—परजन्यानें तर अगदींच उघाडी देऊन चैत्र वैशाखाचे दिवसाप्रमाणें मान केलें आहे. पश्चिमेचा वारा रात्रंदिवस वाहतो. बाजारभाव तर आपला पूर्ण महर्गतेचा अमल बसवीत आहे. येणेंकरून गरीब लोक फार हवालदिल झाले आहेत. खा० वै०

सोलापुर—आकाशांत मेघपटलें येतात; परंतु त्यांपासून वृष्टि होत नाहीं. वारा फार सुटतो त्या योगानें हवा खराब झाली आहे. महामारी बाईचें पुन्हां आगमन झालें. अमल जारी बसविला आहे. आठ दिवस गावांत उपद्रव चालू आहे पुढें पंढरीची यात्रा नजीक आली आहे. तिकडून आणखी बाईस साह्यता किती मिळती कोण जाणे. क० त०

नगर— आसपास पर्जन्य बराच पडला व काल रोजीं येथेंही थोडा पडला. हवा दोन प्रहरीं बंद असून उष्ण प्रखर पडत असते. न्या० सिं०

ठाणें—पाऊस मुळींच नसून हवा विलक्षण प्रकारची गरम झाली आहे. पाहाटेस पांच बाजतांही आंगांतून घाम चालत असतो. अ० द०

नाशिक हा जिल्हा तारिख १ आगस्ट पासून होणार, म्हणून मे० कलेक्टर साहेब यांस तार आली. वृ० वै०

नोटिस——तुकाराम व अनाजी व देवजी वल्लद नरायण जीत्राळुकर मौजे जोगेश्वरी परगणे शिरपूर तालुके वाशीम यांसि खालीं सहि करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं तुमचे कडे अयन काळीं बदल सन १२७७ व सन १२७८ यादोन सालाचा पैसा येकंदर वसूल जाऊन बाकी राहिले रुपये ९२८—॥. सुरतो येणें असोन अद्याप पर्यंत दिल्हे नाहींत सबब या नोटिसीनें तुम्हास कळविण्यात येते कीं ही नोटिस पावल्याचे तारखे पासून १९ दिवसांचे आंत सदरहू पैसा आमचा आणून द्यावा व जमीनही आमची आमचे सुपूर्द करावी याप्रमाणें तुमचे कडून न होईल तर नोटिसीचे खर्चासहित जमीन व रुपये घेऊ कळावें तारिख ४ माहे जुलाई सन १८६९ इसवी.

(सही) काकाजी जयदेव जाहागिरदार मौजे जोगेश्वरी.
परगणे सिरपूर तालुके मजकूर
दस्तुर खुद.

नोटिस—शिवा वल्लद विठू माळी बनकर राहणार जेउर [illegible] लीं सही करणारा[illegible] ण्यांत येते कीं तूं [illegible] जबाब तारीख २७ [illegible] चे वृत्तवैभव पत्रांत दिला तो कांहीं आमचे नोटिशीचा नसून उगीच दुसऱ्याबद्दल पोकळ मजकुराचा लिहिला तो आम्हांस मान्य नाहीं व विनाकारण तूं दुसरी नोटिस देण्याची तसदी दिलीस करितां पुनः तुजला कळविण्यांत येते कीं तूं नोटिशीचे मुदतीबरहुकुम जमीन न सोडितां रुपये देऊन पावतीही घेतली नाहीं याजकरितां ह्या पुढें तुजला आमचे जमीनीचे हिशाबदल रुपये १०० द्यावे लागतील व पंचवीस रुपयांस पहिले मिती मजकुरापासून दर महां दर शेकडा ४ रुपये प्रमाणें व्याज द्यावें लागेल तूं लिहितोस कीं मी रामजी माळी याजपासून वहाण्याकरितां घेतली तर त्यास दुसऱ्याची जमीन वहाण्यास देण्याचा अधिकार काय व तूं त्याजला वांटा कशाकरितां देत होतास व देतोस याबद्दल तुजला चांगला कायदेशीर पुरावा द्यावा लागेल व तुजला तुझ्या नोटिशीचा खर्च न मिळतां उलट ह्या व मागच्या अशा दोनही नोटिशीचा रजिष्टरसुद्धां खर्च द्यावा लागेल कळावें तारिख १२ माहे जुलई सन १८६९ इसवी.

(सही) मार्तंड रंगनाथ कस्तुरे मुकाम पथरोट तालुके इलिचपूर जिल्हा मजकूर

जाहिर खबर

सर्व लोकांस विनय पूर्वक कळविण्यांत येतें कीं रत्नकोश अथवा मराठी साह्याव्या पुस्तकांतील शद्वार्थसंग्रह हा ग्रंथ इंदुप्रकाशांतील सुंदर टाइपावर छापून तयार झाला आहे. यांत मराठी क्रमिक पुस्तकांतील गद्यपद्यांसह संपूर्ण शब्द निवडून काढून वर्णानुक्रमानें जुळले आहेत व प्रत्येक शद्वापुढें व्याकरणांतील त्याची जाती, तो कोणत्याभाषेंतून आला वगैरे व्युत्पत्ती व त्याचे पर्याय शद्व आणि स्पष्टीकरण इतकें दाखविलें आहे.

ज्यांची सदरहु पुस्तक घ्यावयाची इच्छा असेल त्यांणीं एका प्रतीस २ रु० व डांक हशिल ८६ मिळून २८६ रुपये याप्रमाणें खालीं लिहिलेल्या पत्यावर पैसा पाठविला म्हणजे पुस्तकें रवाना करण्यांत येतील टिकिटा पाठविणें त्या अर्धाआणा दराच्या व वर्तुळयासुध्धां असाव्या.

धुळें, तारिख ३० जून सन १८६९.

(सही) बाळकृष्ण मल्हार बिडकर शिरस्तेदारिनसबत डे० ए० इन्स्पेक्टर खानदेश.

नोटिस—नानकराम गंगाराम लाला साहु दुकान पंचगव्हाण तालुके अकोट यांस खाली सही करणारा कडून कळविण्यांत येते कीं आपण आपले पुतण्याचे नावाने ३०० रुपयाचा दस्त ऐवज करून घेतला व त्यांत हप्तेबंदी लावून घेतलीं त्याप्रमाणें पहिले हप्तेबंदीचे आम्ही रुपये देत असतां आपण घेतले नाहीत सबब ते रुपये व्यंकटराव मास्तर मौजे मजकुर यांचे जवळ ठेवले आहेत. याजबद्दल आपल्यास व्याज मिळावयाचे नाहीं कळा[illegible] १८६९ इसवी [illegible] कुळकर्णी [illegible]के बाळापुर [illegible] दस्तुर खुद.

वऱ्हाडसमाचार वर्तमानपत्र घेण्याचे बंदकरून ज्या लोकांनीं याजबद्दलची बाकी येणें असलेली पाठविली नाहीं त्यांस कळावें कीं, दरमहा दररुपयास अर्धआणा प्रमाणें व्याज द्यावें लागेल. ता० १० माहे आक्टोबर सन १८६८

वऱ्हाडसमाचाराचे
मालक.

वर्गणीदारांस विनंती.

गेल्या वर्षाचे आक्टोबर महिन्यांत आम्ही आकोल्यास वऱ्हाडसमाचार पत्र सुरूकेलें त्यास वर्ष होऊन गेलें तर आगाऊ वसूल न दिलेल्या आमच्या प्रिय वर्गणीदारांनीं आपला वसूल या महिन्यांत सत्वर पाठवून आम्हांस मदत करावी. उशिर लावून त्या योगें वारंवार पत्रें लिहविण्याची तसदी त्यांनीं आम्हांस देऊं नये व आपणास घेऊं नये, याकरितां नम्रतेनें आमची त्यांस ही विनंती आहे. व हिला मान्य करणारांचे आम्ही उपकार मानूं-

वऱ्हाडसमाचाराचे
मालक.

आक्ट.
सन १८६८चा ९वा
पेशे व धंदे यांवरील कराविषयीं
किंमत च्यार आणे.

नादारी प्रकरणीं नियम.

हें पुस्तक आमचे छापखान्यांत नुकतेंच छापून तयार झालें आहे. वऱ्हाडांतील न्यायाच्या कोर्टांत हे नियम चालतात. किंमत ८६ सहा आणे व डाक हाशिल एक आणा पडेल. व. स. म्यानेजर

TO OUR SUBSCRIBERS.

We beg to remind our subscribers that their Subscriptions, for the present year, should be remitted as early as possible, otherwise, we would, however reluctantly, be under the necessity of ceasing to transmit the paper to their addresses. We believe that this remainder will not fail to arouse the sympathies of our Constituents in the country and bring about speedy remittances from defaulting Subscribers.

Proprietors of Berar Samachar

किमतीचे ठराव.	रु.	अ
वर्षाची अगाऊ देणारास… …	६	०
साल अखेर … … …	७	०
सहा महिन्याची अगाऊ … …	३	८
सहामाही अखेर … …	४	०
फुटकळ एक अंकास … … …	०	६

या शहरा बाहेरील लोकांस वर्षाचे ५२ आठवडयांबद्दल टपाल खर्च अगाऊ पडेल तो ३ रु. ४ आणे व सालअखेर ३ रु० ८ आणे.

☞ आगाऊ पैसा देण्याची मुदत पत्र घेण्याचे सुरू तारखेपासून २ महिनेपर्यंत समजावी. व जुने वर्गणीदारांसही त्यांचा मागील हिशेब सरून नवें साल चालू होईल तेथून २ महिन्यांची मुदत समजावी.

नोटिसा वगैरे छापण्याचे दर.

१० ओळी पर्यंत… … … १ रुपया
१० ओळींवर प्रत्येक ओळीस ८१८६
एकच मजकूर वारंवार छापणें झाल्यास दर ओळीस एक आण्याप्रमाणें किंमत पडेल.

हें पत्र अकोला येथें वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत मालकांकरितां छापून प्र० केलें

वऱ्हाडसमाचार.

THE VARAD SAMACHAR OR NEWS OF BERAR.

VOL. IV AKOLA:—SATURDAY EVENING, JULY 24, 1869 NO. 29

पुस्तक ४ अकोला, शनिवार सायंकाळ तारीख २४ माहे जुलाई सन १८६९ इ० अंक २९

गोऱ्या व काळ्याविषयीं पक्षपात.

जबलपुरापलीकडील ईस्ट इंडिया रेलवे कडील डाक्टर इर्विंग नामें साहेबांनीं ठरविलें आहे कीं उन्हाची झळलागून जीं फार मनुष्यें मरतात त्यांस आगगाडीचा मोठा प्रवास हें कारण आहे. आंगातून ऊष्णता अधिक चालते, व युरोपियन लोक दारू प्यालेले वगैरे असतात त्यामुळें त्यांस ती सहन होत नाहीं याजकरितां त्यांच्या गाडीस उष्णकाळीं वाळ्याचेपडदे लावण्याची तजवीज करावी. व नेटिव लोक फार थोडे मरतात यावरून त्यांस अशी उष्णता सहन करण्याची सवय झालेलीच आहे म्हणूंन त्यांकरितां कांहीं विशेष करावयास पाहिजे असें त्यांनीं सांगितलें नाहीं.

आम्हांस चमत्कार वाटतो कीं नेटिव लोकांस निरुपायामुळें दुःख व हाल सहन करावे लागतात म्हणून त्यांची कांहीं कीव करूंनये त्यांस तसेच वाईट स्थितींत राहूं द्यावें आणि युरोपियन लोक म्हणजे नाजूक केवळ गुलाबाचें फूल म्हणून त्यांस साता पडद्यांत ठेवावें असें म्हणणें पक्षपाती मनुष्या खेरीज कोणास शोभणार नाहीं. महार लोकांचें पूर्वी मोठें राष्ट्र होतें व त्यांस उत्तम सुखोपभोग मिळत होते आणि आतां त्यांचें तें वैभव गेलें व ते दुनियेत सर्वांहून नीच मानिले गेलें व लोकांच्या उष्ट्यापत्रावळी गोळाकरून त्यांवरील अन्न खाऊन गुजराण करूं लागले हें पाहून जर कोणी म्हणतील कीं त्यांस ती सवय झालीआहे तेव्हां त्यांस त्याहून अधिक कांहीं नको; तर ते म्हणणारे किती दयाळु म्हणावें !! वा:! त्याच्या दयेच्या पाझराचे समुद्र होऊन त्यांसच त्यांत बुडवितील खरें! काय? उष्टया पत्रावळीवरील अन्न चाटणारांस सुग्रास भोजन यथेच्छ दिलें तर त्याच्यानें तें ग्रहण करवणार नाहीं काय? किंवा त्यापासून त्यास भ्रांतिहोईल काय? थंडीच्या पीडे करितां गर्भ श्रीमंत लोक शालजोडया वापरितात व गरीब चाकर लोक घोंगडयाच पघरून उघडयावर पडतात म्हणून ते चाकर सुखी म्हणावयाचे काय? व त्यांस रजयी किंवा निवाऱ्याची जागा देण्याचें मनांत आणूंनये काय? आमच्या नेटिव लोकांचें राज्य जाऊन ते दिनाहून दीन झाले आहेत म्हणून त्यांच्या बसावयाच्या आगगाड्यातून सुखाची तजवीज कांहीं करूनका; तिसऱ्या क्लासांत व चवथ्या क्लासांत मेंढरा सारखे त्यांस दडपा, किंवा पाचवा क्लास करा त्यांस दोरीवर लोंबकळत न्या ते जातील व सर्व दुःखें निमुटपणीं सहन करितील- कारण त्यांचा काळ प्रतिकूळ आहे परंतुसुखोपभोग त्यांस नको आहे असें म्हणणें मात्र चुकीचें आहे. म्हणून आम्हीं म्हणतो कीं राजे हे विश्वकुटंबी आहेत याजकरितां त्यांच्या कामदारांनीं गरिब व मातबर यांच्या सुखाविषयीं त्यांच्या त्यांच्या परीनें समान बुद्धी ठेऊन यांचीं कार्यें करावींत पक्षपात करूंनये. डक्टर साहेबांनीं युरोपियन लोकांस वाळ्याचें पडदे असावे म्हणून शिफारस केली त्याप्रमाणे गरीब नेटिवांस एक पैशाचा एक ताडाचा विंझणा द्यावा म्हणून सांगतें तर कंपनीवाले केवळ डाक्टरसाहेबांचें विलायतेहून घर लुटून आणून त्या पैशांत पंखे देवविते असें नाहीं. परंतु तसा अभिप्राय ते कोठले द्यावयाला! युरोपियन लोकांस पहिल्या क्लासच्या गाडीचें सुख मोठें असतें, व त्यांस वाळ्याचे पडदे नको आहेत असें आमचें म्हणणें नाहीं. परंतु प्रसंगानुसार विपत्ति आल्या असतां निरुपाया मुळें त्या भोगण्याचीही सवय त्यांस असेलच. कांतर शेती करणारें युरोपियन आहेत, खलाशांच्या व शिपायांच्या चाकऱ्या करणारे युरोपियन आहेत व युरोपियन लोकांकरितां तुरुंग ही आहेतच व त्यांत कित्येक प्राणी दुःखें भोगित असतीलच; त्याविषयीं आमचें कांहीं म्हणणें नाहीं; परंतु ते सर्व सुखांत असतील, त्यांस कांहीं यातना होत नसतील, व त्यांस त्यांतून काढावयास नको असें मात्र नेटिवांविषयीं पक्षपाती व दुराग्रही साहेब लोकां प्रमाणें आमचें म्हणणें नाहीं. ईश्वराचे कृपेनें सर्व दुनिया सर्व वेळ सुखी व आबाद असो.

दुसरा चमत्कार असाकीं दारूचें सेवन करून गरम झालेले युरोपियन लोक उन्हाच्या झळईनें मरतात म्हणुन वाळ्याचें पडद्या विषयीं डाक्टर शिफारस करितात ही फाजिल नव्हेकाय, त्यांस दारूची बंदी सांगितली म्हणजे अनायासेंच उपाय झाला व हा दवा डाक्टरांच्या धंद्याच्या संबंधानें त्यांस सुचावा पण त्या उत्तम द्रव्याचा निषेध सांगून अधिक सुखाचें साधन न होऊं देणें असें करतो कोण?

आम्ही म्हणतो कीं वाळ्याचे पडदे करून त्यांच्या गार हवेंत त्यांस मद्याचें ग्लासावर ग्लास झोकूंन द्यावेत त्या पेक्षां पडदे करूनयेत हेंच बरें; त्यां योगानें तरी त्यांस मद्य प्राशन करूं नये व केल्यानें प्राणनाश होतो असें वाटून अनायासें दुष्टव्यसन कांहीं कमी झाल्यास होईल.

सिविल सरव्हिसची परिक्षा.

ही परिक्षा नेटिव लोकांस देण्याची सोय झाली म्हणजे एकंदरीनें सरकारचा व सर्वांचाच फायदा होणार आहे.

एकतर या नोकरीसाठीं विलायतेहून इतके दूर जे लोक येतात त्यांस येथील लोकांपेक्षा ते कसेही असले तरी दूरत्वामुळेंच पगार फाजील द्यावा लागतो तसा देण्याचें कारण कमी होईल.

दुसरे त्या लोकांस या देशाची हवा भिन्न पडल्या कारणानें त्यांस चांगलीशीं मानवत नाहीं- येणेंकरून हमेशा बहूत करून असें नजरेस येतेकीं एका जाग्यावर दोन कामगार पगार खात असतात. म्हणजे एक विलायतेस रजवर असतो व दुसरा त्याचे बदली काम करितो असेंच एका जाग्या साठीं दोन कामगार असतात तें कारण याणें शांतील लोकांस लागू होणें नाहीं. आदे एका जाग्यास दुपट खर्च होतो तो होणार नाहीं. तिसरी विशेष गोष्ट ही कीं त्या विलायती लोकांस हिंदुस्थानची भाषा येत नसल्या कारणानें ती शिकविण्याकरितां पंडिताचा वगैरे खर्च देतात "हेंमुळींच एक पक्षि आहे म्हणजे नेटीव कामगार जांस इंग्लीश भाषा येतनाहीं त्यांस ती शिकण्याकरितां तसा पगार देत नाहींत तेव्हां हा न्याय आहे? "तथापित्यांपासून विशेष फायदा नसून तो खर्च फुकट आहे- कारण त्या योगानें म्हणजे त्या लोकांस या देशचे भाषेचें चांगलें ज्ञान होतें व लोकांची गाऱ्हाणी ऐकून समज पडते किंवा वाचून त्यातील मतलब कळतो असें तर होतच नाहीं व रयतेला न्याय मिळतो असें म्हणवत नाहीं. असतें एक व समजविणारे समजवितात दुसरेंच आणि साहेब हुकूम देतात भलताच मिळून अर्थाचे ठिकाणीं मात्र अनर्थ होऊन जातो अशा गोष्टी शेकडो आजवर घडलेल्या प्रसिध्द झाल्या आहेत- सारांश अंधळ्यापुढें मशाली धरिल्या तरी त्याला कांहीं दिसणार आहे काय उलटी गरमीनें काहालीहि ऊन रस्ता सोडून आड रस्त्यानें जाऊन खंदकांत पडणार त्या प्रमाणें विलायती सिव्हिल सरविसचे लोकांसाठीं फाजील खर्च होऊनही दुःख उणें नाहींच वास्तव आमचे मतें जे नेटिव लोकांस सिव्हिल सरविस मध्यें शिरण्याची तजवीज झाली असतां अनेक प्रकारचे जे सदरी लिहिले आदिकरून खर्च मनस्वी होतात व कर्जाचा बोजा सरकारावर (तदांगभूत आम्हा रयतेवरही) बसतो तो कमी होईल परंतु ही परिक्षा विलायतेस होते ही मोठी अडचण नेटीव लोकांस आहे. कारण तिकडे जाऊन परीक्षा देणें म्हटलेंम्हणजे फार खर्चाचें व अनभ्यासामुळें जिवावरचे भरीचें काम आहे तितका खर्च सोसून जाण्याचें सामर्थ्य लोकांस नाहीं म्हणून सरकारानें दयाळूपणें विचार करुन निदान आपले हिताकरितां ही परीक्षा हिंदुस्थानांतच घेण्याचे सुरु करणें अगदी योग्य आहे

आतां ही परीक्षा देण्याची ज्यांची ईच्छा त्यांची ती तृप्त व्हावी म्हणून सरकारानें सालमजकुरीं स्कालर शीप्स दिल्यासारखें करून औदार्य दाखविलें व लोकांची आसर्वे पुसलीं परंतु समुद्रांत खसखस या म्हणींप्रमाणें कोटयावधी प्रजेंत इतक्याशा स्कालर शीपा काय होत कांहींच नाहीं म्हटल्या पाहिजेत. कारण तेणेंकरून म्हणजे केवळ हाकाहाक कमी होते किंवा विलायती लोकांचा खर्च कमी होतो ही आशा करणेंच नको. बरें Some thing is better than nothing कांहींच तजवीज नव्हती ती इतक्या स्कालर शीपांनीं थोडी बहुत तरी जाहली ही पुष्कळच आहे असें समजून समाधान मानावें असा तर्क कदाचित कोणी विलायती पत्रकर्ते वगैरे घेतील परंतु तें समाधानही निर्जीवच आहे. कसे म्हणालतर तो खर्च तरी आमचे दयाळू इंग्रज सरकार विलायतच्या उत्पन्नांतून करणार असें कोठें समजलें नाहीं. जर तसें असेल तर मात्र सदरील समाधानाची समजूत अगदीं खरी मानून सरकारचे औदार्याची तारीफ करणें रास्त आहे. आणि तसें नसेल तर मात्र यांस औदार्य म्हणण्याविषयीं संशय आहे कारण आमचाच पैसा आम्हांस दिला ही मोठी देणगी किंवा मेहेरबानगीझाली काय? आमचे मतें नाहीं झाली आणि जर कोणी झाली म्हणत असेल तर चोराचे हातचीं लंगोटी हा जसा महत्लाभ तसाच हा आहे असें म्हणणें भाग पडेल परंतु हें म्हणणें अगदी चमत्कारीक आहे; कारण आमचें सरकार तसें लुठारू आहे काय! न्यायी आहे त्या अर्थीं सदरील न्याय मनांत आणून खर्च कमी करण्यास्तव ही परीक्षा यथेंच घेण्याचें सुरू करील असें आम्ही इच्छितो.

अलिकडे असाही बूट निघाला आहे कीं ही परीक्षा जहाली नसलीतरी योग्यता पाहून गव्हरनर जनरल साहेब बहादूर यास वाटेल त्यांस तशी जागा देण्याचे अधिकाराविषयीं ठरत आहे. परंतु येणें करून देखील बहूत अन्याय होतील व कुळासती आणि शिफारसी यांस, मात्र त्यां जागा मिळतील येविषयीं आम्हांस कांहीं बोलणें लिहित नाहीं कारण तारीख १ जून १८६९ चे हिंदु रिफॉरमर अंकांत जें लिहिलें आहे ते पाहिलें असतां खात्री होईल सारांश त्या अधिकारांपासून विशेष आहे असें नाहीं त्यापेक्षां या देशांतच ही परीक्षा घेण्याचें सुरू करावें हें सर्वथैव नीट आहे.

आम्हांस लिहिण्यास फार संतोष वाटतोकीं, आलीकडे मुंबईचे कायदेकौन्सिलांत आनरेबल आप्पासाहेब कुरुंदवाडकर यांचीयोजना झाली आहे.

आतां आमची आन अप्पासाहेबांस अशी सूचना आहेकीं त्यांणीं आपणास सरकारोन जो हा बहूमानाचा अधिकार दिला आहे त्यासंधानें वास्तविक कर्तव्य काय आहे याचा पूर्ण विचार करून आपले काम बजवावें केवळ होसहो देऊन मर्जी संपादन करण्यांतच हित आहे अशा अज्ञानीं वहिवाटींच अवलंबन करूनये. सरकारी कायद्यानें कोणतेही प्रकारें रयतेचें नुकसान झाल्यास तो दोष सकारचे माथी न यावा यास्तव सरकार रयतेचे तर्फे म्हणून रयतेपैकींच एखादा चांगला भारदस्त, हुषार व माहितगार असा गृहस्थ कायदेकौन्सिलांत नेमित असते. त्याप्रमाणेंही आज अप्पासाहेबांची नेमणूक झाली आहे त्याअर्थीं त्यांणीं रयतेचें दुःखपरिहाराविषयीं काळजी चांगले प्रकारें मनांत बागवून नाना प्रकारचे उपाय योजावे आणि यश संपादन करून लोकांचा आर्शीवाद द्यावा व सरकारांत वाहवा मिळवावी-

कायद्यापासून गरीब गुरीब रयतेस फार दुःख होतें तें श्रीमंताचे स्वप्नींही येत नाहीं कदाचित त्यास समजल्यास त्याचा विधी

नीषेधही फारसा वाटत नाही उदाहरणार्थ सरकारास अबिसिनियाचे अथवा असे दुसरे लढाईत फार खर्च होऊन कर्ज झाले तें फेडण्या प्रित्यर्थ माणसी पांच रुपये कर बसवायाचा यांत श्रीमंतास वाटेतें कीं ऊ: यांत काय आहे- परंतु जा गरीबाची सर सालाची धडवती पांचरूपयांत होणार तें बिचारे याकरानें उघडे पडल्या शिवाय कसें राहतलि! व ते काय म्हणेल! आणि त्यांस किती संकट पडेल! हें चांगले लक्षांत येणें श्रीमंतास सबघड नाहीं आणि जर आले तर रयतेपासून दुवा मिळणें सहज आहे- तरी अशा गोष्टी विषयीं आज अपासाहेब कोणती युक्ती लढवून सर्वरयतेची आहवाल समजून घेतात तें पाहोव.

NATIVE AND ENGLISH CUSTOMS

To,

The Editor of the "Varad Samachar

Akola

Sir,

Things in this world cannot go on smoothly is a fact which every man of a little spark of sense is well aware of sometimes they left themselves up in a flourishing condition and some times they fall down to suffer degradation. This is but rightly applicable to us when we come to remember the ancient state of India as well as that of the society of this golden land. On a careful inspection of the works of our ancient celebrated authors we are deeply astonished to find them to have been endowed with peculiar genius where by they formed their beautiful ideas of the subjects they touched at. But it must be remembered here that such men were not the sons of wealth, nor were they under the controls of those with whom they dealt at their independent will, not because they would not receive support at the hands of the rich but because they never liked to do so. Almost all our ancient Rushees and such other pious devotees lived in seclusions where they would well secure the favour of the Almighty by sacrifising their delicate bodies to severe religious penalties.

In this state their minds were not disturbed by any worldly things, but on the other hands they were, it seems, exceedingly delighted to regale in the charms of nature and hence they would find ample time to think upon the various scenes and natural beauties round about themselves. Their lofty thoughts, combined with their knowledge and full experiments of what they would think upon, have now left for them immortal names which will never be doomed to be forgotten so long as the earth and the sky exist. In fact they have bestowed such everlasting benefits upon India, the object of ambition to all the nations on the surface of the earth, that if they are properly used in accordance with the instructions they convey, we are sure to derive immense good by doing so.

(to be continued)

THE CALCUTTA UNIVERSITY AND THE ZENANA.

We understand (says the *Indian Examiner*) that not only is the statement which appeared some time since in the papers that two Bengalee ladies had applied to be admitted to the entrance examination of the University of Calcutta, and which we had at first suspected to be a mere *canard*, true, but their application has been favourably received. This might have been anticipated from the liberal views of the department. Indeed regarding the course which has been adopted at home, and the special need for encouraging female education in India, the application could hardly have been refused.

Though the distinction is one so honourable to these ladies, we hesitate to give their names. We may, however, we think, venture to state, what is really more important, that they belong to the upper class of society, one of them being the wife of a Master of Arts and the other of a Bachelor of Arts of the University. In many respects it is a subject for congratulation that such is the case; for not only will the example thus set carry with it the greater force, but the circumstance affords an assurance of the spontaneity of the movement, which would have been wanting had the candidates been missionary proteges, or even had they owed their education directly to any other form of European effort. We have no hesitation in saying that the husbands of these ladies have given by far the most conspicuous and the least doubtful proof of the practical benefit of a high class English education that India has yet afforded.

We will not say that it is the first step towards the emancipation of the Hindoo woman from the Zenana, though probably it may be so; but we may certainly say that should the example of these ladies be followed without leading to a great change in this respect, it will be evident that the Hindoo woman herself deliberately prefers her present state of seclusion, to what we consider a happier and nobler condition. One of the chief objections urged by Hindoo husbands has been that their wives are not fit to come out of the Zenana either profitably or safely. If the present movement be imitated, that objcction will be removed; and we think ardent reformers of other people's manners will do well to wait and see whether this is the only objection. Indeed, if, after receiving an English education respectable native ladies still prefer their old domestic and social customs, it would be mere impertinence on the part of Miss Carpenter and her followers to continue to press their view of the case. The course adopted by these two ladies is a tolerably convincing proof that the native is quite capable of appreciating education for its own sake, or, what is the next best thing, for the sake of the honour it confers; for we believe they have no intention of imitating Miss Becker and claiming the privilege of earning their living by the adoption of any of the masculine professions. Indian society and ideas are, howeve, undergoing such rapid change that it is not unlikely. Native ladies will not be many years behind their English sisters in claiming perfect equality with the sterner sex; and they are probably quite as likely to succeed.

Local
वऱ्हाड.

उमरावती येथलि डेपुटी कमिशनर क्यापटन बेल साहिब हे येत्या नोवेंबर महिन्यांत विलायतेस जाणार व त्यांचे जागेवर क्यापटन अर्लीडोस साहिब येणार असें कळतें

इलिचपूर.—हुजूर कोर्ट इन्स्पेक्टर रा० रा० गणेश खंडेराव यांस इलिच पुरास चीफ कान्स्टेबलनेमले २ इलिच पुर शहरचे चीफ् कान्स्टेबल मेहेर बानें अमीरखा यांस दर्यापूरात चीफ् कान्स्टे बल नेमल्याचे समजते.

मेहेर बान स्प्यान्स्की साहेब बहादूर डिपुटी कमिशनर हे दोन महिन्यांचें रजेवर जाणार व त्यांचे काम पाहाण्या करितां अकटिंग पणें मेहेरबान मेकंजी साहेब अकोल्याचे हल्लीं काम पाहात असलेले डिपुटी कमिशनर किंवा मे० मेंझी साहेब बुलढाण्याचे डिपुटी कमिशनर या दोघां पैकीं एकांची नेमणूक होईल अशी बातमी आहे.

अकोला.

मे० हारडन साहिब डेपुटीकमिशनर यांची रजा काल रोजीं संपल्या प्रमाणे ते येथें येऊन दाखल झाले. मे० मेकंनजी साहिब आफीसीयेटींग डेपुटी कमिशनर हे पुर्ववत आपले कामांवर जाणार.

येथील नार्मन स्कुलांतलि नविन नेमलेले मास्तर मि० नूरखान हे या महिन्याचे अखेरीस येऊन आपले कामावर रूजू होणार असें कळतें.

येथलि हाय स्कुलातील मास्तर कृष्ण शास्त्री भाटवडेकर ह्यांची मुंबईस बदली झाल्याप्रमाणें ते येक दोन दीवशीं जाणार व त्यांचे जाग्यावर मुंबइ येथील एलफीनस्तन कालेज पैकीं स्टूडंट हरी मोरेश्वर शेवडे यांची नेमणूक झाल्याचे कळते व ते लवकरच येंऊन कामावर रुजू होतील.

हवामान या आठवड्यांत एक दोन दिवस तुरळीत असा पाऊस पडला, आकाश ढगानी व्याप्त असतें गावांत तापाचीसात बरीच आहे.

येथील रेलवे स्टेशना वरील कोचींग क्लार्क चिमणाची रामचंद्र यांस पुन: कंपनीने नीर्दोषी जाणून गुडस क्लार्कची जागा दीली त्यांस आम्ही असें सुचवीतो कीं याजपुढें ते असल्या पोकळ खटपटींत न पडून कामही चांगले रीतीनें बजावतील अशी आशा आहे.

रा० रा० वऱ्हाडसमाचारकर्ते यांस—

वि० वि० महाराज बरें तर आहेना? तुम्हांस काय धाडझाली आहे तुम्हीबरें असून सर्व तुमचे अर्जव करतीलच पण बावा तुमचे अंगांत येक मोठा गूण आहे तो कोणता म्हणाल तर स्तुतिपाठकपणा, उगीच आपल्या इंग्रज सरकारचा स्तुति पाठ करून त्यांचे राज्य झाल्यापासून लोकांस असें सुख होतें, अन्यायानें तर आपलें काळें तोंड करून निर्दळण केलें. अंदाधुंदी तर मुळीच नाहीं पण तुम्हांस ठाउक काय आहे; नुसता स्तुतिपाठकेल्यानें किंवा अमचे इंग्रजसरकारासारखा वर देखावे पणा चांगला गोड करून दाखवितात तेव ढ्यानेंच मात्र तुम्हीं खुषीराहून स्तुति करता पण आंतील इंगा अजून कोठें पाहिला? 'बडाघर पोकळवांसा' याप्रमाणें आहे याजबद्दल माझे नजरेस एक पोलीसांचे अंदाधुंदीची रीति ध्यानांत आली आहे ती पहाल तर मग तुम्हीं स्वस्थच बसाल व आपला तोंड पुजे पणा सोडून देऊन सरकारांस सूचना कराल ही आशा आहे.

अकोला हा गांव सदर स्टेशन झाल्यापासून उत्तरोतर चांगले स्थितीस येत चालला आहे हें सर्व मी आजपर्यंत कर्णोपकर्णी अैकत होतों परंतु आजच पाहून आपल्या नेत्रांस संतोषविलें इतक्यांत असाच लायब्ररी जवळून येत असतांना तेथें गर्दी झालेली दृष्टीस पडली तेव्हां काय होत आहे हे पाहाण्या करितां आंतगेलों तों कोणी एक मनुष्य तेथें अजारी असल्या कारणानें दररोज लायब्ररी बाहेरील जाग्यांत निजत असे त्या गरीब बिचाऱ्यावर दोन तीन लोकांनीं कटाक्ष धरून त्याचा झाडा घेत होते पोलीसचे शिपाई म्हणावें तर अंगावर ड्रेस नव्हता किंवा त्यांस ओळखण्याचें कांहींच चिन्ह नव्हतें परंतु शोधा अंतीं ते पोलिसचे लोकच होते असें कळलें. झाड्याचें कारण असें समजलें कीं लायब्ररी समोर एक बूवा अगटी पेटवून बसलेले आहेत हे सर्वांचे पाहण्यात येत असतील त्यांचा एक रूपाया चोरीस गेला तो त्याच मनुष्यानें नेला असें बुआंनीं कुभांड केलें. न्यायाचे कामांस मी नांव ठेवतों असें नाहीं. परंतु त्या पोलीसचे शीपाई म्हणविणारांनीं असा कांहीं त्यास गोंधळवून सोडला कीं कांहीं बोलूंच नका. सरतेशेवटीं त्या गरीब मनुष्यास तेथून काढून स्टेशनांत नेलें, काय हो असा कोठें कायद्याचा आधार आहे कां; कीं पोलीसचे शीपायांनीं ड्रेसाशिवाय उगीच कोणाचा झाडा घ्यावा असें असेल तर बोलत नाहीं. सेल तर मात्र पोलीस अधिकाऱ्यांस सूचना करूं. उगीच गरीब रयतेवर पोलीसचे शिपाई अशी आग पाखडतात ती न पाखडतील असें कराल तर मोठे उपकार होतील हे विनंती.

एक फिरस्ता.

Epitome of News
वर्तमानसार.

गेले रविवारी [illegible] तुळशीबागेंत सभा भरली होती [illegible] वे० शा० सं० कृष्णशा

स्त्री चिपळूणकर, विष्णूशास्त्री पंडित मुंबईकर, प्रोफेसर केरोलक्ष्मण छत्रे, बाबागोखले, नानासाठे, रावजी भांजेकर वकील, तात्यासाहेब राजमाचीकर वगैरें मंडळीचा बराच समूह जमला होता. त्यांत रा० रावजी भांजेकर वकील यांनीं मंध्ये पीठस्थानीं उभे राहून गणेश शास्त्री मालवणकर यांचे बोलणें खोटें व अप्रयोजक अशाविषयीं पुष्कळ प्रतिपादन केलें. लोकांची गर्दी असून पोलीसचा बंदोबस्त नसल्यामुळें अंमळशी अव्यवस्था झाली होती.

या सभेचा मुख्य उद्देश पुनर्विवाह सशास्त्र किंवा अशास्त्र हें पहाण्याविषयीचा होता परंतु न करणारे पक्षाकडील शास्त्रीवगैरे कोणींच आले नव्हेत म्हणून तो सर्व फुकट गेला.

बाळकृष्ण मोरेश्वर मुळेकर सब ओवरसोयर नि० पब्लिकवर्क्स डिपार्टमेंट यांजवर सरकारी कामांत दगाबाजी करून विश्वासघात केल्याबद्दल खटला होऊन मे० सेकंड अ० माजिस्त्रेट साहेब यांनीं चौकशी करून एक वर्ष सक्त मजुरीची शिक्षा दिली व दंड ५०० रुपये केला व दंड न दिल्यास आणखी तीनमहिनें. याप्रमाणें शिक्षा दिली- व याजवर अपील होणार आहे.

ज्ञा०च०

सागर येथील क्यापटन होपकीनसन चे बायकोनें आपल्या नवऱ्यावर अलाहाबाद येथील हायकोडतात आपला लग्नाचा हक्क काढण्याविषयीं व आपण जीवंत असें तोपर्यंत आपल्या उपजीविकेस मीळावें म्हणून फीर्याद केल्याचे समजतें.

विलायतेस जे दोन उमेदवार सिवील सरविसचे परीक्षेत ना पास केलत्यांचा खटला मे० फ्रीयर साहेब (माजी हीदुस्थानातील गवरनर) मे० ईस्ट उइक होनरेबल कीनार्ड, मी० बेल आणि डाक्टर गोल्ड स्टकर यांचे वीच्यारा करीता पाठविला आहे असें कळतें.

दील्ली ग्याझीट कर्त्याचा बातमीदार असें लिहितो कीं मोहो येथें आजपर्यंत फारच थोडा पाऊस पडला, अकाश ढगांनीं व्याप्त होतांच वायुचे योगानें पाऊस नाहींसा होतो, विहीरी,व बावडयांतून पाणी नाहीं कोरडया पडल्या आहेत, जरीमरी बांइचा उपद्रव ही बराच आहे.

सरजान लारेन्स याचे स्मारक फंड सुमारें २३७९९ रुपये पर्यंत जहाले आहे व त्यांत आणखी ही भूपाळचे बेगम कडून ५०० रुपये, होलकरचे महाराज कडून ६०० आणि सिंदेयाचे महाराजाकडून ९००याप्रमाणें आणखीही थोर थोर ग्रहस्थांनीं फंडास वर्गणी दिली त्याचा अकार एकंदर २७६१८ रुपये झाला असें कळतें

मुरारयेथून पायोनीयर पत्रास असें कळतें कीं अलाहाबादची डाक ग्वालेरीस जात असतांना चोरटे लोकांनीं दाहावे तारखेस च्यांबल नदिचे तीरास लुटली. तिचा पत्ता ही लागल्याचें समजतें.

मि० जे,पि, बीकरस्टीथ मुंबई येथील मुकररचे माजीस्त्रेट यांनीं राजीनामा दियावरून मे०जोन कानन अकार्टिंग माजिस्त्रेट यांस कामावर मुकरर केले असें, समजतें.

पुणें येथें कौनसील घरामधें तारिख२२ रोजीं कायदे कौनसल कायदे कण्टकरी तांबसले असें मुंबई ग्याझीटा वरून कळतें.

रेवेन्यु कमिशनरचे खात्यातील इंग्रजी व मराठी कारकूनांचा पगार वाढवावा. असा विच्यार चालला आहे इंग्रजी कडील मुख्य कारकुनाचा पगार १२५ रुपये पर्यंत असावा व याचप्रमाणें मराठी कडील ही वाढवावें.

चमत्कारिक घडयाळ.—कलकत्यास इंडियन एकझामिनर नांवाचें वर्तमानपत्र निघत असतें. त्या पत्राचा लंडनचा बातमीदार लिहितो कीं, बोवे शहरचे देवळावर लावण्याकारितां एक चमत्कारिक घडयाळ नुकतेंच तयार झालें आहे. ह्यां घडयाळांत सुमारें ९० हजार चक्रें आहेत त्यांत साधारण घडयाळाप्रमाणें वेळ समजत असून शिवाय दुसऱ्या पुष्कळ गोष्टी त्याजवरून कळतात. त्यांतील थोड्या विशेष सांगतों. त्यांत आठवडयाचे वार, महिना, साल, रास, सूर्यास्त व सूर्य उगविणें ह्याच्या वेळा, ग्रहगती, चंद्रगती, पृथ्वीवरील मुख्य मुख्य शहरांत अमके वेळीं किती वाजले आहेत व पुढील शंभर वर्षांत कोणत्या दिवशीं कोणता सण येणार तें वगैरे समजतें. ह्या घडयाळांत इंग्रजी सालांत प्रत्येक तीन वर्षा आड एक दिवस वाढतो तेंही कळतें. ह्या घडयाळास आठ दिवसांनीं किल्ली दिली पाहिजे. ह्या घडयाळाच्या तबकडीचा व्यास बारा फूट आहे व त्यास रु० ८०,००० किंमत पडली आहे.

सर्व लोकांस आलीकडे गणेश बापूजी मालवणकर ऊर्फ शास्त्रीबुवा हे माहित असतीलच. ह्यांची आलीकडे बरीच ख्याती झाली आहे. हे पुनर्विवाह पक्षाचे उलट असून यांनीं लोकांस आपल्या अवधान शक्तीनें बरेच रीतीनें वळविले असें म्हटल्यास कांहीं चिंता नाहीं- मागें मुंबईत ठाकूरद्वारांत जी सभा भरली होती त्यासभेमध्यें पुनर्विवाहाचे लोक गेल्यानें या माहाराजांचे माथें फीरून त्यांनीं बरेच लोकांवर माजीस्त्रेट पुढें फिर्याद केली त्यांत रा० बाळा मंगेश वागळे यांजवर ही शफतेवर समान काढीले तेव्हां शेणवी हें ब्राम्हण नाहींत असें सांगीतलें पुढें खटला चालू असतांना ह्यानीं पुन: माजिस्त्रेट पुढें शेणवी ब्राम्हण खरे परंतु त्रिकर्मी ब्राम्हण असें म्हटलें याजवरून कोणी एका विद्वान शेणवी गृहस्थानें मालवणकर यांस तेरा प्रश्न विच्यारले आहेत त्यां प्रश्नांची उत्तरें वेळेवर न मिळाल्यानें सदरहू गृहस्थानें दुसरेंही एक पत्र लिहिल्याचें समजतें ह्याचें ही उत्तर त्यानी न दिलें तर हें पत्र प्रसिध्द करणार आहेत. वाहवा हो बुवा; आपल्याही जातीशीं वाकडे होऊन शेणवी लोकांशींही यांनीं द्वेश संपादन केला हेंच या कृत्यापासून मिळविलें दुसरें कांहीं नाहीं.

नागपूर—केव्हां केव्हां कडक ऊन पडतें व केव्हां केव्हां आकाश साभ्रही असतें. आतांशा शहरांत गोळीच्या आजाराचा प्रादुर्भाव झाल्याचें ऐकिवांत येतें, पण ह्या रोग विशेष प्राबल्यास येईलसें वाटत नाहीं असें अनुमान लोक करितात.

पर्जन्य महाराजांनीं तर खुपच मजा करून सोडली आहे. हा पाऊस इतका कांहीं खुबीदार पडत असतो कीं, शहरापासून टाकळी सुमोर २ कोस आहे तेथें नाल्यांनी पूर जाण्यासारखा पाऊस असतो तोच पाऊस शहर व सिताबर्डीकडेस तुरळक तुरळक कदाचित पडला तर पडतो.' शहरांत पडला असतां सिताबर्डीकडेस अभाव. अ.शा चमत्कारानें वृष्टी होत असतें. असा जरी वळीवासारखा पाऊस पडत आहे तरीं एकंदरींत सर्व ठिकाणी या महारांजांची पूर्ण कृपा आहे यांत संशत नाहीं.ना० अ०

माय डियर एडीटर राव.

महाराज आपल्यास एक आनंदाची बातमी कळवितों, ती ही कीं, गुरु ब्रम्हचारी बावांचे प्रतापी आमचे येथील ब्राम्हण मंडळींतील भोजनाचा तट आतां लवकरच मोडणार आहे.

मला वाटत होतें कीं एवढें आप्पासाहेब गेले म्हणजे आपला जयच आहे.परंतु जे आले त्यांनीं दोन्ही दरडीवर हात ठेवून रामाय स्वस्ति व रावणाय स्वस्ति असें केल्यानें हा दिवस येण्याला बराच काळ लागला.

अखेरीस कांहीं त्यानांही चमत्कार आल्याचे ऐकतों व वरकड लोक तर अगदीं मठयास येऊन ते आतां शरण येऊं पाहातात.

एडीटरराव तुंम्हाला ही सत्पुरुषाची निंदा छापण्याची सवय लागली पण बाळनाथ बुवांच्या वेळेस तुमची कशी धांदल उडाली याचें स्मरण आहे ना.

या आमच्या बावास तर देव आणि राव दोनीही अनकूल आहेत, तेव्हां फार सांवध असा. लोभ करावा हे विनंती.

ता०१४ जुर्ले सन १८६९ इसवी. मु० बाळापूर.

हुबळी ता० ९ माहे जुलई —हल्लीं पावसानें अम्मल बरोबर न बसविल्या कारणानें लोक फार दिलगीर आहेत. पेरणीचें काम चालू आहे.— या जिल्हयाचे फर्स्ट असि० कलेक्टर यांची स्वारी बरसातीकरितां कचेरीसह येथें येऊन दाखल झाली. येथें बाजारांत ता०८ रोजीं बसलिंगआप्पा वाणी याच्या दुकानास आग लागून आजमासें सामान व दुकान मिळून पांच सहा हजार रुपयांची नुकसानी झाली. या दुकानासारखें बंदोबस्तीचें दुकान हुबळीच्या बाजारांत नाहीं. ईश्वराच्या इच्छे पुढें कोणाचा इलाज चालत नाहीं. या जिल्हयावर डेपुटी इन्स्पेक्टर चेनबसआप्पा आल्यामुळें सर्व मास्तर व असिस्टंट दिलगीर आहेत. या हुबळींत फर्स्ट ग्रेड आंग्लो व्हार्न्याक्युलर स्कूल असणें आवश्य आहे. कारण एथें व्यापारी लोकांचा भरणा पुष्कळ असून होण्यास कोणत्याही गोष्टीनें हरकत नाहीं. या लोकांस उत्तेजन देणारा करडा अमलदार कोणी नाहीं तर याजबद्दल कलेक्टर मनावर घेऊन हा उद्योग तडीस नेतील अशी पूर्ण आशा आहे.

काबूल— खैबरच्या मार्गावर पुन: गडबड झाली आहे. पेशावराहून कांहीं तोफखाना अशा गडबडीच्या वेळेस जावयाचा आहे. कोहिस्थानाकडे एक सरदार लोकांपासून हत्यारें घेण्याचें विचारा करितां पाठविला होता त्यास त्न लोकांनीं ठार मारला, सरदार अबदुल रहिमानखान यानें रशियन अमलदाराची गांठ घेतली.

रावबहादूर भास्कर दामोदर मुंबई येथील स्मालकाज कोर्टाचे अक्टींग चवथे जज्ज यांस १५ दीवसाची रजा मीळाली.

कलकत्यास नूतन एक पुनर्विवाह झाला असें मुंबई ग्याझीट वरून कळतें.

मुंबईचे जनरल पोष्ट हापिसा मधें मागील बुधवारीं असिस्टंट केशीयर यांचे टेबलावरील ३ करेन्सी नोटा ५०० रुपये किमतीच्या चोरीस गेल्या. एक कारकून व एक कंत्राक्टर अशा दोन इसमांस वहिमावरून कैद केले आहे असें मुंबई ग्याझेट वरून कळतें.

गोंडल येथील राजे साहेब संगरामजी ठाकूर यांणीं गणेश खिंड येथील सरकारी बंगल्यांत मे० गवरनर साहेब यांची गांठ घेतली. एक तास पर्यंत उभयतांचे संभाषण चाललें होतें. असें डंक्कन हेल्ड वरून कळतें

दिल्ली ग्याझिट पत्र कर्त्यास मोहोचे पत्रावरून असें समजलें आहे कीं आग्रा येथील डाक स्टेशन पासून तीन कोसांवर किशनपुरा या गांवीं बदमाशलोकांनीं कांहीं सोनें व द्रव्याचे लालचीनें लुटली परंतु त्यांत त्यांस कांहीं एक सापडलें नाहीं. परंतु त्याच टोळीनें तारीख १२ रोजीं एका गरीब वाटसरास त्याचे डोकयावर तलवारीचा वार करून सर्व जवळील वस्तवानी लुटून नेली.

नगर मे० कलेक्टर साहेब बहादूर यांनीं जितके तालूके नाशीक जिल्ह्यांत गेले तितक्यां तालुक्याचे मामलेदार यांस ता० १० अगष्ट पासून कागद पत्र न पाठविण्याविषयीं हुकूम दिल्याचें समजतें. वृ० वै०

जाहिरखबर.

नोटिस —मल्हारी वल्लद सजणाजी तेली रहाणार कसबे डोनगांव तालूके मेहकर जिल्हा बुलढाणें यास खालीं सही करणाराकडून नोटिस देण्यांत येते कीं तुमचे कडे खातें बाकी रुपये १०२ आक्षरीं एकशें दोन शिवाय गहूं १८।२ आक्षरीं एकखंडी सहा पायली मुद्दल याची दिढी आणखी कापूस २८१॥। दोन खंडी पावणें दोन मण याची दिढी येणें आहे. सबब ही नोटिस देण्यांत येत आहे तर नोटिस पोहोंचल्या पासून आठ दिवसांत सर्व उलगडा करावा न केल्यास ह्या नोटिशीच्या खर्चा सुद्धां तुम्हांवर दिवाणींत फिर्याद करून घेऊं तारीख २१ माहे जुलाई सन १८६९ इसवी.

(सही) गंभीर मल्ल हिरालाल शेट याची.

नोटिस कृष्णाजी वल्लद भेलाजी कासार कसबे डोनगांव हल्लीं रहाणार अंचळ तालूके वाशीम यास खालीं सही करणाराकडून नोटिस देण्यांत येते कीं खातें बाकी ३९५ रुपये घेणें पैकीं १८७ रुपयांची मुदत भरून गेली ते रुपये १८७ व खातें बाकी ५५८१५ येकूण २४२८१५ दोनशें बेच्याळीस रुपये पंधराआणे तुम्हाकडून सुर्ती येणें आहेत सबब ही नोटिस देण्यांत येत आहे तर ही नोटिस पोहोंचल्यापासून आठ दिवसांचे आंत रुपये रोख द्यावे न दिल्यास या नोटिशीचेखर्चासुद्धां तुम्हांवर दिवाणींत फिर्याद करूं तारीख २१ जलाई सन १८६९ इसवी.

(सही) गंभीर मल्ल हिरालाल शेट याची.

सोलापूर——आकाशांत मेघराजाची छाया सदोदित आहे. पर्जन्य वृष्टि थोड थोडी होत आहे. वारा अतिशय सुटून हवेंत फार गारवा आहे. क० त०

ठाणे—गेल्या सोमवारा पासून पाऊस फार उत्तम पडत आहे. शेतकीचें काम जारी सुरू आहे. अ० द०

सातारा—लिहिण्यास परमानंद होतो कीं गेल्या मंगळवारा पासून मेघ राजानें एक सारखी पर्जन्य वृष्टी चालविली आहे येणेकरून सर्वत्रांस सूख जहालें आहे. शु. क.

नगर—जिल्ह्यातील तालुक्यानीं हाय पर्जन्य कांहीं कांहीं ठिकाणीं उत्तम व कांहीं टिकाणीं कमीच आहे ह्याप्रमाणें अखंडवृद्धी होत असल्याचें समजतें कोणत्याही तालुक्यांत परजन्य भरपूर पडला असें आजपर्यंत ऐकण्यांत आलें नाहीं. न्या. धु.

वऱ्हाडसमाचार कर्ते यांस

वर्तमान पत्रें.

वि० वि० महाराज कसें काय कुशल तर अहाना कामकाज चांगलें चालतें ना; ठीक आहे. मला वाटतें आपण मेहनत फार घेतां तीं घेण्याचें कांहीं कारण नाहीं मला विच्याराल तर एक अशी टुमदार युक्ती सागतों कीं खुशाल गोटया अगर गंजिफा महाग कराव्या आणि गप्पाष्टकाची ढसळ करावी ती युक्ति. कोणती म्हणाल तर ऐका अहो आपणां करिता हायकोर्ट टराव करितच आहे तेव्हां ते आणि दुसरें इव्या तशा महत्वाच्या बातम्या ह्याही ऐका "आमचे गांवांत हत्ती आला आहे त्यांस सर्व लोक पहाण्यास गेलें. होते, तुंबाराम मारवाडयाचें दुकानीं चोरी झाली परंतु कांहीं गेलें नाहीं दिवसा प्रकाश पडतो,,का पुरेंकां बातमी अहो अशा बातम्या द्या म्हणजे हल्लीं जे श्रम आपण करितां ते करावें लागणार नाहींत इतक्यानेंच पत्र भरणार नाहीं तर मथळ्यावर कांहीं चवऱ्या, केरसुण्या वगैरे चित्रे काढा समास जास्त सोडा म्हणजे पत्र मोठें भासून काम चुटमुट!! आपले पत्र दुर द्रष्टी नाहींच कारण त्याचें भोपळ्या येवढें अक्षर असतें तर म्हाताऱ्यास उपनेत्रांचा जबरदस्त खर्च कां होता कितो झालें तरी मुंबई इलाखा सुधारलेला खराव त्यातलीं वर्तमान पत्रें ही खरी त्यांची तारिफ सुद्धा करवत नाहीं ती हतात आलीं म्हणजे पैसा उपटुं असें ध्यानी मनीं आहे जलीं कांहीं हो वाटत नाहीं शाबास त्या खानदेश वैभवाची, न्यायसिंधूची सत्यवक्त्याची, सूर्योदयाची!!! आपण तर बरा तीच पत्रें घेत जाऊं इंदुप्रकाश, मित्रोदय, नेटिव ओपीनिअन ज्ञानप्रकाश वऱ्हाडसमाचार वगैरें लांबलचक पत्रें कोण घेईल एक तर वाचतावाचता त्रास येणार आम्हांस तर थोडक्यात गोड हतो धरल्या बरोबर वाचन संपलें पाहिजे. अस्तु वाटेल तसें करा पण आम्हा वर्गणी दारांवर पांखर घाला. आतां तर वर्तमानपत्र काढणें म्हटलें म्हणजे बाजारचा मेवा झाला आहे', कुइ एडिठर रखते क्या (विझिटेबल) दस महिने साल मे सिकाहुं और एस फेस वाली अंग्रेजी जानताहुं हो—असें रस्तोरस्तीं पुकारायास लागतील कीं काय कोणजाणें पण इतकी सुधारणा होण्यास हिंदुस्थानचें भाग्य हल्लींच्या क्रमावरून दिसत नाहीं महाराज पुरें आपण रागावाल कारण हो व्याज निंदा आपल्यास अवडणार नाहीं. तर बरें आहे जातोंतर जयहरी.

एक पांचठ

नोटिस माहाराज राजमान्य राजश्री व्येंकट नथो देशपांडे परगणें फते खेड तालुके मेहेकर यांसी खालीं सह्याकरणार यांजकडून नोटिस देण्यांत येतें कीं तुम्हीं आम्हीं सन १२७६ फसली साला पावेतों एकत्र होतों पुढें सदरील सालांत विभक्तता जाहली तेवेळेंस आपली सर्व जीनगी वाटून घेण्याविशई तुम्ही जो नेम केला त्या नेमा प्रमाणें आपण अमल केला नाहीं सबब नोटिस दिल्ही आहे तर आपणही नोटिस पावल्या दिवसापासोन पंधरा दिवसाचे आंत ठरले नेमाप्रमाणें ऐवज आणि शिलकींतील गल्ला वगैरे वाटुन द्यावा या ऐवज आणि गल्या पैकीं आमचे उभयतां कडे जो कांहीं वसूल पडला असेल तो तुमचे व आमचे दुकानचे किर्द खतावणीचे हिशेबाप्रमाणें पैकी रकमा मजुरा द्याव्या बाकी राहिलेला ऐवज आणि गल्ला वगैरे नेमाप्रमाणें वाटून घ्यावे ना हीं पेक्षां पुढें आम्ही आपापले प्रमाणें फिर्याद दिवाणीत अगर फौजदारींत करूनफिरयादीचा खर्च व नोटिसीचा खर्चा समेत तुम्हांस पैसा देणे लागेल कळावें. तारीख १६ माहे जुलई सन १८६९ इसवी.

(सही गोपाळ नथो देशपांडे परगणे मजकूर बळवंत नथो देशपांडे परगणे मजकूर दस्तूर नरसींग गोपाळ देशपांडे व पांडे कसबे परगणें मजकूर..

नोटिस—शेट हरदयाळ गोविंदराम साहू दुकान बाळापूर यांसीं जानु वल्लद कचरू कंत्राटदार यांजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं पारस पासून भुईकुंड पावेतों सडक करण्याचें कंत्राट मि घेतलें होते त्यांत पोटभागी तुमची आहे व तीजबद्दल करार होऊन पैशाची देव घेव झाली आहे. त्यांत हिशेबांत कांहीं अधिक उणें झाल्याचा आम्हांस अंदेशा आहे. सबब आमचे कडील हिशेबाचे कागद पुन्हा पाहाण्या करितां दोन तीन वेळा तुम्हांस मागीतला असतां तुम्हीं देतों देतों म्हणालां आणि दिला नाहीं त्यवरून तुम्हांस या नोटिसीनें कळवितो कीं ही नोटिस पोचल्यापासून ३ दिवसांत आंमचा हिशेब आम्हांस पारस येथे पोचता करावा उशीर लाऊ नये कळावें तारीख १० जुलई सन १८६९ इसवी

सही जानु वल्लद कचरू याचे हातची रेघ.

जाहिर खबर

सर्व लोकांस विनय पूर्वक कळविण्यांत येतें कीं रत्नकोश अथवा मराठी साहाव्या पुस्तकांतील शद्वार्थसंग्रह हा ग्रंथ इंदुप्रकाशांतील सुंदर टाइपावर छापून तयार झाला आहे. यांत मराठी क्रमिक पुस्तकांतील गद्यपद्यांसह संपूर्ण शब्द निवडून काढून वर्णानुक्रमानें जुळले आहेत व प्रत्येक शद्वापुढें व्याकरणांतील त्याची जाती,तो कोणत्याभाषेंतून आलावगैरे व्युत्पत्ती व त्याचे पर्याय शद्व आणि स्पष्ठीकरण इतकें दाखविलें आहे.

ज्यांची सदरहु पुस्तक घ्यावयाची इच्छा असेल त्यांणीं एका प्रतीस २ रु० व डांक हशील ०६ मिळून २०६ रुपये याप्रमाणें खालीं लिहिलेल्या पत्यावर पैसा पाठविला म्हणजे पुस्तकें रवाना करण्यांत येतील टिकिटा पाठविणें त्या अर्धाआणा दराच्या व वर्ताळ्यासुध्धां असाव्या.

धुळें, तारीख ३० जून सन १८६९.

(सही) बाळकृष्ण मल्हार बिडकर शिरस्तेदारिनसबत डे० ए० इन्स्पेक्टर खानदेश.

कायद्यासंबंधीं नवीन मासिक पुस्तक.

मुख्यत्वकरून माजिस्त्रेट, सबमाजिस्त्रेट, फौजदारी काम करणारे अगर करूं इच्छिणारे वकील आणि फौजदार यांच्याकरतां-

हर कोणत्याही दिवाणी कामांत इन्साफास मदत करण्याकरतां कलकत्ता, मद्रास व मुंबई या ठिकाणच्या हायकोर्टांचे झालेले निवाडे ज्याप्रमाणें प्रसंतर पाहाण्यास कारणीभूत होतात त्याच प्रमाणें त्याच कोडतांच्या फौजदारी निवाडयांचा फौजदारी कामांत उपयोग करणें अगदीं जरूर आहे परंतु आजपर्यंत तशा निवाडयांचा संग्रह करण्याचें आमच्या देशांत कांहींच साधन नसल्यामुळें ते एक ठिकाणीं असे कोठेंच मिळूं सकत नाहींत व त्याच कारणानें वरिष्ठ वरील हाय कोडतांच्या निवाडयांपासून न्यायास किती मदत होते हें जसें दिवाणी कोडतांस व त्या कोडतांच्या पक्षकार वगैरे इतर लोकांस माहित झालें आहे त्याप्रमाणें अद्याप फौजदारी कोडतांस अगर त्यांच्या संबंधाच्या इतर लोकांस माहित झालें नाहीं असें दिसून येतें—फौजदारी न्यायाच्या कामांत हायकोडतांच्या ठरावांचे आधार दाखविण्यास आमच्या देशांत कांहींच साधन नाहीं असें फौजदारी काम करणाऱ्या सनदी वकील लोकांच्या तोंडचें अनेक वेळां आम्ही ऐकिलें आहे.—फौजदारी कामांत हो जी फारच मोठी व महत्वाच्या गोष्टीची उणीव आहे ती दूर करण्याच्या हेतूनें, कलकत्ता, मद्रास व मुंबई या तिन्ही हाय कोडतांच्या फौजदारी निवडक निवाडयांचें येत्या अक्टोबर महिन्यापासून एक मासिक पुस्तक छापून प्रसिद्ध करण्याचा विचार केला आहे. व त्याच प्रमाणें या मासिक पुस्तकांत प्रिव्ही कौन्सलाचेही महत्वाचे सर्व ठराव घेतले जातील.

या पुस्तकाचीं दरमहा अष्टपत्री साच्याचीं चोवीस (२४) पृष्ठें असून तीं सुंदर रीतानें खिळे छापावर छापलीं जातील.

हें सर्वांस घेण्यास सुलभ पडावें व त्याच्या योगानें न्यायास मदत होऊन आमच्या श्रमाचें सार्थक व्हावें म्हणून याची किंमत अगदींच थोडी ठेवली आहे. ती अशी कीं, एक वर्षाची दोन महिन्यांच्या आंत आगाऊ देणारांस सहा (६) रुपये, व मागाहून देणारास आठ (८) रुपये.

आम्ही अशी आशा करतों कीं, माजिस्त्रेट, सब माजिस्त्रेट, वकील, फौजदार व इतर लोक हे या लहानशा पण फार महत्वाच्या कामास मोठ्या आनंदानें मदत करतील.

ज्यांस हें पुस्तक घेणें असेल त्याणीं किमती बद्दलचे रुपये व आपले नाव गाव वगैरे ठाणें येथें अरुणोदय छापखान्यांत लिहून पाठवावें.

विनायकराव गणेश दातार, शिरस्तेदार नि० फ. अ. सु. पोलिस, खानदेश.

शंकर कृष्ण देवभानकर शिरस्तेदार दि. सु. पोलिस, खानदेश.

वऱ्हाडसमाचार वर्तमानपत्र घेण्याचें बंदकरून ज्या लोकांनीं वाजबदलची बाकी येणें असलेली पाठविली नाहीं त्यांस कळावें कीं, दरमहा दररुपयास अर्धआणा प्रमाणें व्याज द्यावें लागेल. ता० १० माहे आक्टोबर सन १८६८

वऱ्हाडसमाचाराचे

मालक.

वर्गणीदारांस विनंती.

गेल्या वर्षाचे आक्टोबर महिन्यांत आम्ही आकोल्यास वऱ्हाडसमाचार पत्र सरूकेलें त्यास वर्ष होऊन गेलें तर आगाऊ वसूल न दिलेल्या आमच्या प्रिय वर्गणीदारांनीं आपला वसूल या महिन्यांत सत्वर पाठवून आम्हांस मदत करावी. उशीर लावून त्या योगें वारंवार पत्रें लिहविण्याची तसदी त्यांनीं आम्हांस देऊं नये व आपणास घेऊं नये, याकरितां नम्रतेनें आमची त्यांस ही विनंती आहे. व हिला मान्य करणारांचे आम्ही उपकार मानूं-

वऱ्हाडसमाचाराचे

मालक.

आक्ट.

सन १८६८चा ९वा

पेशे व धंदे यांवरील कराविषयीं

किंमत च्यार आणे.

नादारी प्रकरणीं नियम.

हें पुस्तक आमचे छापखान्यांत नुकतेंच छापून तयार झालें आहे. वऱ्हाडांतील न्यायाच्या कोर्टांत हे नियम चालतात. किंमत ०६ सहा आणे व डाक हाशिल एक आणा पडेल. व. स. म्यानेजर.

TO OUR SUBSCRIBERS.

We beg to remind our subscribers that their Subscriptions, for the present year, should be remitted as early as possible, otherwise, we would, however reluctantly, be under the necessity of ceasing to transmit the paper to their addresses. We believe that this reminder will not fail to arouse the sympathies of our Constituents in the country and bring about speedy remittances from defaulting Subscribers.

Proprietors of Berar Samachar

किमतीचे ठराव.	रु.	अ
वर्षाची अगाऊ देणारास… …	६	०
साल अखेर … … …	७	०
सहा महिन्याची अगाऊ … …	३	८
सहामाही अखेर … …	४	०
फुटकळ एक अंकास … … …	०	६

या शहरा बांहेरील लोकांस वर्षाचे ५२ आठवड्यांबद्दल टपाल खर्च अगाऊ पडेल तो ३ रु. ४ आणे व सालअखेर ३ रु० ८ आणे.

☞ आगाऊ पैसा देण्याची मुदत पत्र घेण्याचे सुरू तारखेपासून २ महिनेपर्यंत समजवी. व जुने वर्गणीदारांसही त्यांचा मागील हिशेब सरून नवें साल चालू होईल तेंव्हा २ महिन्यांची मुदत समजावी.

नोटिसा वगैरे छापण्याचे दर.

० ओळी पर्यंत… … … १ रुपया

० ओळींवर प्रत्येक ओळीस ०।०६

एकच मजकूर वारंवार छापणें झाल्यास दर ओळीस एक आण्याप्रमाणें किंमत पडेल

हें पत्र अकोला येथें वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत मालकांकरितां छापून प्र० केलें

वऱ्हाडसमाचार.

THE VARAD SAMACHAR OR NEWS OF BERAR.

VOL. IV AKOLA:—SATURDAY EVENING, JULY 31, 1869 NO. 30

पुस्तक ४ अकोला, शनिवार सायंकाळ तारीख ३१ माहे जुलाई सन १८६९ इ० अंक ३०

मि० दादाभाई नवरोजी.

हे गृहस्थ मुंबईपैकीं एका सामान्य घराण्यांतील असून आज हिंदुस्थानांत व विलायतेंतही सर्वत्र प्रसिद्ध झाले आहेत, याचें कारण त्यांची स्वतांची विद्या व पराक्रम हें होय. सामान्यत: मनुष्यास वाटतें कीं या एवढ्या विस्तीर्ण जगामध्यें मी एक मनुष्य म्हणजे कोणत्या झाडाचा पाला, माझ्या हातून जगाचें काय बरें वाईट व्हावयाचें आहे? मी माझे हितापुरतें पाहवें, दुसऱ्यासाठीं उगीच मेहनत करून जीव जाळण्याची मला गरज काय? व त्यापासून होणार काय? अशा कल्पना मनांत आणून कित्येक, उद्योगी व विद्वानही मनुष्य थंड बसतात. त्यांनीं हें दादाभाईचें उदाहरण घेण्यासारखें आहे. त्या एकट्याच सद्गृहस्थाच्या उत्तम करणीपासून एवढ्या मोठ्या हिंदुस्थान राष्ट्रास सिविल सर्विसविगैरेचा फायदा झाला आहे व अजूनही कित्येक होतील.

एकवीस वेळां निक्षत्रिय पृथ्वी एकट्या परशुरामानें केली. स्वैर मुसलमान लोकांत एकट्या शिवाजीनें मराठी राज्याची स्थापना केली. वाफेच्या यंत्राचें सुख आज अलम दुनिया अनुभवित आहे तें एकट्या वाट साहेबानेंच प्रथम काढिलें. छापखान्याची उत्तम कला एकट्या हर्शल साहेबानें च काढिली. जैन मताचें प्राबल्य एकट्या शंकराचार्यानींच मोडिलें. मुत्सद्दी एक नानाफडणवीसच होऊन गेला. हिंदूच्या पंचांग गणितांतील चुका एकट्या केरोपंत छत्र्यानींच काढून देशापुढे ठेविल्या वैं नवें खरें पंचांग बनविलें. पुनर्विवाहाचा उत्तम पाया एका विष्णुशास्त्री पंडितानींच या प्रांतीं घातला व ते एकटेच सर्व जुन्या शास्त्री लोकांच्या नयनांत अंजन घालून त्या विषयींची खरी सशास्त्रता प्रतिपादन करतील; इत्यादि गोष्टी मनांत आणिल्या म्हणजे एक एका पुरुषानें जगांत केवढाल्या उलटा पालटी केल्या आहेत त्यांपासून किती लक्षावधी मनुष्यें सुखानुभव घेत आहेत याची प्रत्येक मनुष्यानें कल्पना करावी व उद्योगी होऊन जांत जगाचा उपयोग होईल तें करित असावें. अस्तु. आत दादाभाईची थोडी गोष्ट सांगतों-

मि० दादाभाई नवरोजी हे गृस्थ मुंबईसच विद्या शिकून स्वतांच्या गुणनें प्रसिद्धीस आले. यांस एल्फिनस्टन कालेजांत पाटन साहेब मेल्याच्या मागें गणित शास्त्राचे व पदार्थविज्ञानशास्त्राचे प्रोफेसर नेमिलें. नेटिव गृहस्थास प्रोफेसरची जागा प्रथम एक बाळगंगाधर शास्त्री यांस त्यांच्या मागें दुसरी दादाभाई नवरोजी यांस मिळाल... यांनीं देशांत विद्या वाढावी व लोकांस सुख व्हावें या कामीं फार लक्ष्य दिलें. पारशी लोकांत विद्यावृद्धी जास्ती झाली त्या खटपटीत पुढारपणाचा बराच पुष्कळ अंश यांचा आहे. गुजराथी ज्ञानप्रसारक सभा यांनीं स्थापन केली. फ्रामजी कावसजी इनास्ठिटयूठमध्यें पारशी मुलींच्या शाळेच्या असोसिएशनांत यांचा हात होता. या शिवाय स्टुडंट्स लिटररी आणि सायंटिफिक सोसैटी, नेटिव जनरल लायब्ररी, गुजराथी ज्ञानप्रसारक पुस्तक व बोंबे असोसिएशन वगैरेचे कागद पत्र पाहिले म्हणजे त्यांच्या उभारणीच्या कामीं हे मनापासून झटले आहेत असें स्पष्ट दिसून येतें.

याप्रमाणें या देशांत हे सुखवर्धक प्रयत्न करित असतां विलायतेस नेटिव व्यापाऱ्यांची पेढी स्थापन करावी म्हणून उद्योग झाला त्यावेळीं म्हणजे सुमारें १९ वर्षांचे पूर्वी त्या पेढीचे भागीदार होऊन हे लंडनास गेले व तेथें आपला व्यापारें संभाळून स्वदेशीय कामाकडेही यानीं लक्ष्य दिलें. विलायतेस एक मुख्य व मोठा घोटाळा हा होता कीं हिंदुस्थानच्या लोकांची खरी स्थिति तेथील लोकांस कळत च नव्हती. इकडचे सरकारी कामदार कामाच्या संबंधानें व कार्यदक्षतेनें अपुरी व कधीं उलट प्रकारची स्थिति तिकडे कळवीत असत त्यामुळें कधीं कधीं कार्यनाश होत. याकरितां दादाभाई नवरोजी यांनीं तिकडील कित्येक मोठमोठ्या व हिंदुस्थानचें कल्याण इच्छिणाऱ्या गृहस्थांच्या संमतीनें ईस्टइंडिया असोसिएशन या नावाची तेथें एक सभा स्थापन केली. व तिच्या द्वारें हिंदु लोकांच्या अडचणी व दुःखें त्यानीं विलायत सरकारच्या नजरेपुढें ठेवण्याची सुरवात केली. व त्यापासून चांगलें फळ होण्याचीही सुरवात झाली आहे; ही गोष्ट आतां विस्तारानें येथें सांगण्यास अवकाश नाहीं. व तो एक स्वतंत्र निबंध होईल. असो. दादाभाई यांनीं पार्लमेंटच्या सभासदांपाशीं व स्टेटसेक्रेटरी पाशीं ही आपलें वजन चांगलें राखलेलें आहे व त्यापासून आपलें देशाचें चांगलेंच होईल असें त्यांचे कृत्यावरून अनुमान केलें पाहिजे.

हे मि० दादाभाई नवरोजी आलीकडे स्वदेशीं मुंबईस आले होते व त्यांनीं त्या असोसिएशनाची तेथें एक शाखा स्थापिली व कित्येक सभा करून त्यांत व्याख्यानें दिलीं इत्यादि गोष्टीवरून लोकांनीं त्यांचा बहुमान करण्याकरितां वर्गणी केली व ती रकम सुमारें २९००० रुपये जमली तींतून त्यांची लाईफ साइज पोर्ट्रेट म्हणजे शरीराचे उंची इतकी फोटोग्राफी तसबीर तयार करून ती फ्रामजी इनस्टिटयूट नावाच्या विद्यालयामध्यें ठेवणार आहेत. व तिला खर्च होऊन बाकी रुपये राहतील ते दादाभाईस बक्षिस देणार आहेत व ते गेल्या मंगळवारीं पुन्हा विलायतेस गेले म्हणून पूर्व दिवशी सोमवारीं तिसरे प्रहरीं मुंबईचे लोकांनीं त्याकरितां सभा करून त्यांस मानपत्र दिलें तें व त्याचें उतर आम्हीं इंग्लिशमध्यें घेतलें आहे. उत्तरामध्यें त्यानीं "मी कांहीं विशेष केलें नाहीं व इतक्या मानास मी योग्य नाहीं परंतु तुमची ममता व दया माझा एवढा गौरव करितात त्याबद्दल मीं तुमचा आभारी आहे, असें दाखविलें. नंतर सभा विसर्जन झाली.

पुनर्वीवाह प्रकरण.

(लिहून आलेला मजकूर.)

तारीख २० माहे जुलई सन १८६९ इसवीचे अंकांत पुनर्विवाह प्रकरण या सदराखालीं जो मजकूर लिहिला होता तो सर्व लक्ष्यपूर्वक वाचून पाहतां वेदशास्त्र संपन्न रा० रा० नारायणाचार्य गजेंद्रगडकर यांचा मजकुरही ध्यानांत आला. आणि तेविशी च्यार ओळी लिहिल्यावाचून राहवेना सबब लिहून पाठविल्या आहेत.

आई जेवायास वाढित नाहीं, बाप भीक मागूं देत नाहीं आणि जीव अन्नावाचून राहात नाहीं. अशा प्रसंगीं त्याचें सरक्षणार्थ चोरीचा उपाय करून जसें पायांत पडावें लागतें तसें या देशांतील विधवा स्त्रियास झालें आहे. म्हणजे दयाळू सरकार सती जाऊं देत नाहीं. निर्दय शास्त्री पुनर्विवाह करूं नका म्हणतात आणि जीव तर तसा दम धरीत नाहीं याजकरितां चोरटे व्यभिचार होऊन बालहत्या होतात यास उपाय पुनर्विवाहावाचून कांहीं आहे?

अगोदर शास्त्रें निर्माण झालीं आणि मागाहून प्रजा निर्माण झाली व ती त्या शास्त्राप्रमाणें वागूं लागली, किंवा जसे जसे प्रसंग येत गेले व अडचणी पडत गेल्या तसतसे त्यांचे निरसनार्थ सर्वमान्य व पूज्य ऋषींनीं ठराव केले आणि त्याप्रमाणें लोक वागूं लागले याचा विच्यार आचार्यबुवांचे मतें कसा?

मला वाटतें या दोन गोष्टींतून येक तरी आच्यार्य बुवांस कबूल असेल. आणि जी कबूल असेल तिचेच आधारानें पुनर्विवाह करणें सांप्रतचे काळास योग्य आहे असें आच्यार्यबुवांस मान्य करावें लागेल. तें असें :—

अगोदर शास्त्रें निर्माण झालीं आहेत (हें मुळींच लाघव आहे. पण असो) त्याप्रमाणें लोकांनीं वागावें असें आच्यार्य बुवा कबूल करित असतील तर कलियुगामध्यें वर्णसंकर होईल, चतुर्थाश्रम करूं नये वगैरे जे ऋषीनीं कयून ठेविलें आहे त्यांस हें कलियुग असल्यामुळें आच्यार्य बुवांच्यानें नाहीं म्हणवणारच नाहीं. मग त्याप्रमाणें वर्तनास कां लागूं नये? तथापि पुनर्विवाहानें आज वर्णसंकर झाला असें नाहीं व तसें करण्याचा पुनर्विवाहोत्तेजक मंडळीचा क्रमही नाहीं. असें असतां आच्यार्य बुवांनीं मंडळीस वर्णसंकर करण्याचा जो दोष दिला आहे तो अगदीं मिथ्या व अप्रमाण आहे.

आतां प्रसंगानुसार ऋषींनीं ठराव केले व लोक त्याप्रमाणें वागूं लागले असें आच्यार्य बुवां कबूल करतील तर सांप्रतचा समयच तसा आहे. कारण आतां गत युगांमध्यें जसें मनुष्यास सामर्थ्य व आयुष्य होतें तसें राहिलें नाहीं. दररांज हजारों गर्भपात होत आहेत त्याअर्थीं अशीं पापें करून झांकावीं व नि:शंकपणें वागावें अथवा वेश्या बनून दुकानें मांडावीं त्यापेक्षां विधवांनीं पुनर्विवाह करून प्रसिद्ध वागावें हेंच नीट आहे असा सांप्रतचा काळमान व प्रसंग आहे

जगद्गुरु शंकराच्यार्यांची गादी शोभविणारे स्वामीनीं या गोष्टीचा विच्यार करण्याचें काम आपले शिरावर घ्यावें तें न घेतां लोकांस पाहिजे तसे लेख प्रसिद्ध करण्यास व वर्तण्यास मोकळीक दिल्यासारखें करून बौध्धावतार धारण केला आहे हें तरी विलक्षणच होय. त्यापेक्षां सांप्रतच्या स्थितीस व रतियास अवलोकन करून सर्वमान्य असा एकादा धर्मनिरूपणाचा ग्रंथ छापून प्रसिद्ध करावा हें तरी सोईचें आहे परंतु तेंही दिसत नाहीं. सारांश हल्लीं फारच जिकडे तिकडे गप्पागोंधळ माजला आहे. व ज्याला पाहिजे तसें तो वर्तन करितो आणि दुसरा त्यास वाटेल तसें दूषण देतो. कोणाची पर्वा कोणी ठेवित नाहीं यांत कांहीं अर्थ नाहीं. याजकरितां गजेंद्रगडकर आच्यार्य बुवांनीं जगद्गुरूस अनुमतसा या या प्रकारें लोकांनीं वागावें असा सर्वमान्य येक ग्रंथ प्रसिद्ध करून बंदोबस्त करावा हेंच उचित.

हल्लीं जुना काळ नसल्यामुळें जुने नियम तरी काय कामाचे? राज्य नवें, काळ नवा, लोक नवे तर कायदे (शास्त्र अथवा निबंध) ही नवेच पाहिजेत.

त्याकाळीं ब्राम्हणांनीं वेदाध्ययन करावें असें होतें. वं सर्व करीत होते. हल्लीं ते करणार शेकडा काय पण हजारी एक तरी सांपडेल काय? ब्रम्हचर्य, ग्रहस्थ, वानप्रस्थ आणि मग चतुर्थाश्रम असें होतें. त्याला आणि हल्लींच्याला किती फेर आहे? कलीमध्यें यती म्हणजे सन्यासी अथवा चतुर्थाश्रम करण्याचा प्रतिबंध शास्त्रसंमत आहे मग तोजर चालू केला आहे तर स्त्रियांचे सोईचा पुनर्विवाह कां चालू करूं नये? त्या बिचाऱ्या अनाथ गरीब अबलावर शस्त्र धरणें व त्यांस दुखविणें किती नीचपणाचें काम आहे; हर हर!!! हे परमेश्वरा तूं सर्वांचा वाली आहेस म्हणूनच त्या अबलांस दुःख सागरांतून बाहेर काढण्याचा विचार लोकांचे मनांत भरला तरी हा सर्व देशभर पसरो आणि हजारो प्राणी दुःखसागरांत बुडत आहेत ते तरणोपायास लागोत व असंख्य गर्भपात होत आहेत ते बंद होवोत.

मला वाटतें कीं दुराग्रही मनुष्यांसी गांठ पडली असतां स्तब्ध राहणेंच भांडणापेक्षा बरें. यास्तव पुनर्विवाहोत्तेजक मंडळीनें आपले सुविचाराचें पुण्यप्रद हातीं धरलेलें काम मोठे सपाट्यानें चालवावें. मुद्दाम होऊन विवाद करण्यास जाऊं नये. सहस्रावधि प्राण्यांस सुख देणारी गोष्ट विचारानें योग्य आहे

तर हाल्लींच्या काळास शास्त्रापेक्षांही बलवत्तर मानावी. काडीमात्र कोणास लाभ नसून उगेंच इतक्या स्त्रियांस दुःख डोहांत बुडवावें अथवा शोकार्ग्नीत जाळावें हें शास्त्रच बलवत्तर नव्हे. आणि येकप्रसिद्ध गोष्ट अशी आहे कीं "एके गरीब भटास पाच हात पंचाही नेसावयास मिळण्याचें कठीण होतें म्हणून वारंवार त्याचा कासोटा सुटत असे. पुढें दैवयोगानें त्याचे मुलास मोठमोठीं धोत्रें नेसावयास मिळूं लागलीं तथापि अज्ञानपणामुळें तो 'बापाप्रमाणें कासोटा सोडण्याची चाल आपण चालवूं लागला" त्या प्रमाणें विद्वान प्रोफेसर केरोलक्ष्मण छत्रे यांणीं केलेलें पंचांग प्रत्यक्ष अनुभव घेण्यासारखें असतां तें चालू न करण्याविषयीं दुराग्रही लोक हट्ट करितात त्याच प्रतीतलि ही गोष्ट होय. याकरितां सुज्ञ मनुष्यांनीं विवाद करून व्यर्थ काळ घालविणें प्रशस्त नाहीं.

रेसिडंट साहेबांचा जाहिरनामा नं० ३७.

ता० १६ जुलाई सन १८६९.

वऱ्हाडांतील डिपार्टमेंटल परीक्षा देण्यास उत्सुक असलेले असिस्टंट कमिशनर आणि इतर आफिसर यांच्यामध्यें परीक्षेकरितां कोणते विषय पहावे याबद्दल संदेह उत्पन्न झाल्यावरून पूर्व व पश्चिम भागचे कमिशनर यांचे अनुमतानें आसिस्टंट कमिशनर आणि एकस्ट्रा असिस्टंट कमिशनर यांच्या परीक्षेविषयीं खालीं लिहिलेले नियम प्रसिद्ध करण्यांत आले आहेत.

वऱ्हाडांतील असिस्टंट लोकांच्या परीक्षेचे नियम.

उमरावती किंवा अकोला एथें वर्षांस नोवेंबर महिन्याचे पाहिले तारखेचे सुमारास परीक्षा होत जाईल. व ती तारिख कमिशनरांकडून अगाऊ कळविली जाईल.

२. परीक्षेकरितां कमिटी नेमितील तींत पूर्व किंवा पश्चिम भागचे कमिशनर, पोलिसचे इन्स्पेक्टर जनरल, विद्या खात्याचे डायरेक्टर जनरल, आणि एक डिपुटी किंवा असिस्टंट कमिशनर, ज्याची हायर स्टांडर्ड परिक्षा उतरली असेल, व ज्यास जुडिशियल फुल पावरचा अधिकार मिळालेला असेल तो, इतके मेंबर असतील.

३. सदरहू कमिशनर व डिपुटी कमिशनर हे परीक्षेच्या पूर्वीं कांहीं दिवस एकत्र जमतील व परीक्षेकरितां प्रश्न आणि इतर कागद पत्र यांची योजना करितील. व ती तयार होतांच बंद करून त्यांवर मोहोर करितील; ती मोहोर परीक्षेच्या नेमल्या दिवशीं नेमल्या तासास कमिटीचे मुख्य (प्रेसिडंट) तोडतील. दरम्यान तुटणार नाहीं.

४. परीक्षेच्या दोन प्रती ठराविल्या आहेत. एक हायर स्टांडर्ड (श्रेष्ठ) व एक लोअर स्टांडर्ड. (कनिष्ठ) दोन्ही परीक्षेचें स्वरूप सारखेंच परंतु एक अवघड व दुसरी सोपी इतकाच कायतो त्यांत भेद राहील. हायर स्टांडर्डची परीक्षा देऊ इच्छिणारा पहिल्यानें लोअर स्टांडर्डमध्यें पास झालेला पाहिजे.

५. सर्व असिस्टंट आणि एकस्ट्रा असिस्टंट कमिशनर जे दोन्ही परीक्षेंत पास झाले नाहींत त्यांनीं परीक्षेकरितां हजर झालें पाहिजे.

६. परीक्षा तोंडी व लेखी अशी दोन प्रकारची होईल.

७. भाग १ देशाची व कोर्टाची भाषा परीक्षा देणारास चांगली आली पाहिजे. १स्वच्छ लिहिलेला कोणता एखादा फैसल अथवा अर्जी परीक्षा देणारानें शुद्ध व स्पष्ट वाचली पाहिजे व ती त्यास समजली पाहिजे. २ कोर्टाच्या अधिकाऱ्यांपाशीं सरकारी कामा संबंधी साधारण गोष्टीवर, व शेतकऱ्याशी खेड्यापाड्या संबंधीं गोष्टींवर आणि इतर सामान्य गोष्टींवर परीक्षा देणारास समजण्या सारखें भाषण करतां आलें पाहिजे.३ कागद पत्राचे वगैरे कसलें सहाय न घेता त्यास कोर्टाचे भाषेंत साधारण लेखी तर्जुमा करतां आला पाहिजे. इंग्रजी रिपोर्ट अथवा हुकूम याचें समजण्याजोगें भाषांतर त्यास तोंडानें सांगतां आलें पाहिजे.

भाग २— कायद्याची व कामें चालविण्याच्या मुख्य मुख्य तत्वासंबंधी तशीच राज्यकारभारांतील हरएक खात्या संबंधी साधारण माहिती, परीक्षा देणारास लेखी उत्तरानें देतां आली पाहिजे. व त्याकरितां कसल्याही पुस्तकाचें सहाय्य न घेतलें पाहिजे.

या परीक्षेकरितां पुस्तकें नेमिलीं आहेत तीं येणेंप्रमाणें—

दिवाणी.

१. दिवाणी काम चालविण्याचा कायदा, सन १८६१ चे २३ वे पुरवणी आक्टा सुद्धा आणि औध एक्सेप्शन्स म्हणजे अयोध्येकडील अपवाद.

२. मुदतीचा कायदा.

३. रजिष्टर म्हणजे नोंदणीचा आक्ट.

४. स्मालकाज कोर्टाचा आक्ट.

५. रेसिडेंट साहेबांचीं सर्कुलरें.

६. हिंदुस्थानांतील वारशाच्या आक्टांतलि मुख्य मुख्य भाग.

७. पुराव्याचा कायदा चालू असेल तो.

फौजदारी आणि पोलिशी.

१. हिंदुस्थानच्या अपराध्यास शिक्षा करण्याचा कायदा.

२. फौजदारी काम चालविण्याचा कायदा. व सन १८६१ चा आक्ट. ५वा

३. जेल म्यानुएल म्हणजे तुरुंगा विषयींचे नियम.

४. रेसिडंट साहेबांचीं सरकुलरें.

मुलकी आणि वसुली.

१. वऱ्हाड सेटलमेंट रूल.

२. पोटभागीदारीची रूल.

३. स्टांप आक्ट.

४. खाजिन्याचे हिशेब ठेवण्यासंबंधीं अकौंटंट जनरलचीं सरक्युलरें.

५. रेसिडेंट साहेबांचीं सरकुलरें.

६. सारा वसूल करण्याची व लिहिण्याची रीत.

७. अबकारीचे नियम व त्यासंबंधी जिल्ह्यांतील सर्व प्रकारची बारकाव्याची माहिती.

८. परगण्याचे व गावचे कामदाराचे हक्क व दस्तूर.

भाग ३ — दिवाणी अर्जांत व चौकशींत परीक्षा देणारे मुद्दे कसे काढतात व पुरावा कसा घेतात या विषयींही त्यांची परीक्षा होईल व याकरितां त्या उमेदवारानीं परीक्षेच्या पूर्वींल सहा महिन्यांत जे फैसले केले असतलि त्यांतलि १२ दिवाणी व १२ फौजदारी मुकद्दमे काढून तपासून पाहतील व त्यांत उमेदवारांनीं ज्याप्रमाणें कायद्याचें ज्ञान दाखविलें असेल; अभिप्राय दिले असतील,व समजूत घेतली असेल ती पाहून त्यावरून गुण ठरवितील.

भाग ४— ज्या डिपुटी कमिशनराच्या ताब्यांतील उमेदवार असेल त्यानें कमिटीस एक रिपोर्ट करावा त्यांत परीक्षा देणाराचा उद्योगीपणा, नियमितपणा, आंगची चलाखी, उत्सुकता, आणि स्वभाव याविषयीं थोडक्यांत लिहिलें पाहिजे.

ही परीक्षा ज्याकामदाराचा विद्याभ्यास बरा, साधारण समजूत व योग्यता बरी, जो आपले कामांत तत्परता चांगली राखतो व ज्यास कोर्टाची भाषा अवगत आहे, तशा करितां आहे. व ती दोन वर्षांत उतरली पाहिजे.

कोणी उमेदवार कोर्टाच्या भाषेच्या लिहिण्या वाचण्यांत व संभाषण करण्यांत नापसंत होईल, आणि मुलकी, दिवाणी वगैरे कामांत पसंत होईल तर; किंवा भाषेच्यांत पसंत होऊन दुसऱ्या बाबदींत नापसंत होईल तर त्यास त्या नापास झाल्या विषया पुरती पुढल्या वर्षांस येऊन परीक्षा देण्यास मोकळीक आहे.

हुकुमावरून
डब्ल्यु टुइडी
आफिशि • फस्ट असिस्टंट
रेसिडंट

TESTIMONIAL TO Mr. DADABHOY NOWROJEE.

Dear Sir,—We, your friends and admirers, feel it our duty, on the eve of your departure to England, to express our feeling of heartfelt gratitude and sincere thankfulness for the valuable services you have rendered to our country. Wherever you have been, at home or abroad, you have always evinced the warmest interest in the promotion of the social, political, and moral welfare of India and its inhabitants.

Pre-eminently you are one of those self-made men, who rise by the force of their individual merits and conduct: all the greater, therefore, is our respect and esteem for you.

Your distinguished career as a scholar at the Elphinstone Institution, your native state and talent for Mathematics and Natural Sciences, and your sterling qualities as a teacher were not long in bringing you the notice of the late Board of Education and the Government of Bombay, by whom you were nominated to the Chair of Mathematics and Natural Philosophy in the Elphinstone College on the death of the late lamented Professor Patton,—and in your nomination the whole native community felt itself highly honoured for you were the second native, after the late lamented Professor Bal Gungadhur Shstri, on whom this honourable post was conferred; and it has afforded us extreme pleasure to find that during your tenure of office you conducted your duties with credit to yourself and advantage to those entrusted to your care.

From early life you have always taken an active part in every movement which had for its object the improvement of the moral, social, and political condition of our countrymen, and in particular you have evinced great interest in the cause of popular education and the diffusion of useful knowledge. The records of the Students' Literary and Scientific Society, the Guzerati Dnyan Prasarak Sabha, the Native General Library, the Eramji Cowasji Institute, the Parsi Girls' School Assosiation, and the Bombay Assosiation, bear ample testimony to your indefatigable energy and zeal for the public cause.

For the spread of Vernacular literature and the creation of a taste for reading in the Guzerati-speaking population of this Presidency we are in a great measure indebted to you. In starting the Guzerati Dnyan Prasarak Sabha the first of its kind in Bombay, and the Magazine bearing the same name, you took a prominent part, and besides delivering public lectures in the Vernacular and contributing instructive and interesting essays to the Magazine, you materially assisted its funds so as to cheapen its price and bring it within the reach of the poorer classes of the community.

In respect to female education your services are not less marked You were one of those few who took an important part in establishing the first Native Girls' School under the auspices and superintendence of the Students' Literary and Scientific Society, and assisted in overcoming, by their personal influence and labours as voluntary teachers, the prejudices of the people against female education. With the valuable aid of several leading members of the Parsi community, you contributed not a little to put the Parsi schools on a permanent footing.

Such were your labours in the cause of native progress and enlightenment, when 15 years ago you proceeded to England as partner in the first native firm established in that country, with the important object of naturalizing native commercial enterprize therein.

By directing your attention during your stay in England towards the study of politics, you have proved yourself of immense service to India, in being able thereby to represent our cause honestly and faithfully before the English public

Your disinterested labours in the establishment and conduct of the London Indian Society and the East India Association, and in the formation of a branch of the latter at Bombay, your valuable services in the discussion of important imperial questions affecting the rights and interests of the natives of India, are too recent and well known to require lengthy acknowledgments.

Such are your services, and when to your high character for integrity and probity, dear sir, we add your readiness, disinterestedly to devote your time, talents, and energy towards the advancement and welfare of India, with such

urbanity of manners and width of sympathy as to place your valuable advice within the reach of every countryman who might need it, we cannot refrain from publicly acknowledging them, and as a small token of our esteem and affection we request your kind acceptance of a purse of Rs. which we have subscribed.

We also solicit the favour of your kindly consenting to have your life-size portrait placed in the hall of the Framji Cawasji Institute.

In conclusion we beg heartily to wish you a happy voyage to England, and we pray Almighty God to grant you long life and prosperity and that we may have the happiness of once more seeing that benign and cheerful countenance among us.

We remain, dear Sir, your sincere friends and admirers.

[To be signed by the subscribers to the Testimonial.]

Mr. Dadabhoy Nowrojee received the address amid prolonged applause, and then said—Mr. Venayekrao, and kind friends,— It is utterly impossible for me to express fully my feelings for the honour you are doing me this day The interest of such a large gathering I can attribute to generous sympathy and kindness only. I accept the testimonials, which are more of your kindness than of my deserts, with great thankfulness. If I could consult my own feelings I should, though equally thankful as at present, hesitate to accept the purse. But certain circumstances, with which I need not trouble you, have made it necessary for me to avail myself of it. I hope, however, I shall not give any reason for dissatisfaction to those kind friends who have particularly wished me to accept the purse, when I say that I shall look forward hopefully to the day when I may be able to devote this generous gift to some purpose of public usefulness. (Applause.) You have, kind friends, put an excessively high value upon my humble work, which was simply that of duty. But I am glad that the address justly states that I am only one out of a number who have worked in the various causes you have enumerated. In my early career I enjoyed the good fortune of uniform kindness from my masters and professors. In the cause of female edücation, great honour is due to those who, like the late Sir Jamasetjee and Framjee Cowasjee, and Mr. Manockjee Cursetjee and others, educated their daughters against general prejudices and oppoition. (Applause.) I may, howevere, fairly claim for the Studens' Literary and Scientific Sociey to have made famale education a national institution, and I cnnot conceal my pleasure in being amember of that society and hving had a share in the work. The principal labourers in this fiel are known, but I think I owe itthat I should acknowledge here the very opportune and valuable assis wine of four gentlemen- witout efforts of may venture to say, the Students' Sciety would not have been so redily and highly succesful—(appluse) —I mean Mr. Framjee Cowsjee Mr. Cursetjee Nussenvanjee Cama and his late father and brother Dhunjeebhoy. Jamsetjee helped in the movement by establishing schools in conncetion with that "benevolent institution" which bears his honoured name. (Applause.) The credit of the first enterprise of opening a way for the establishment of native commercial firms in England belongs solely to three "Cama" firms of Bombay, and I feel thankful to them for associating me in their work. It is a great gratification and encouragement to me, that my humble work, both here and in England, has met with your approbation. I must not forget that in nearly all the movements you have mentioned, English moral or active influence has contributed much to their success. (Hear, hear.) For instance, in the case of girls' schools, besides the active labours of the English members of the Students' Society, we had the energetic. though quiet, aid of Sir Erskine Perry, and the general moral support and sympathy of the English community. (Applause.) In the East India Association, to which you have alluded, it is really the active efforts and sympathy of many English philanthropic gentlemen who take an interest in the natives of India,—(applause) and, therefore, I earnestly desire that the British rule may continue long to influence the destiny of this vast and venerable country, and to lead it on to an equality among the great nations of the earth. (Applause.) Again I thank you, Mr. Venayekrao and kind friends, most sincerely for this signal mark of your kindness and generous feelings towards me and I sincerely pray for the true welfare of you all and of my native country. (Much applause.)

Local
वऱ्हाड.

सुधारलेलें क्रिमिनल प्रोसिजर कोड म्हणजे सन १८६९ चा आक्ट ८ वा वऱ्हाडास लागू केला या विषयीं हिं० स० चा जुंडि० खा० जाहि० नं० १९२ ता० २९ जून स० १८६९ इ०

उमरावतींत, बुलढाण्यास व इलिचपुरास पर्जन्य चांगले पडले. वाशिम जिल्ह्यांतील पुसदाहून पत्र आल्यावरून तिकडे पाऊस नसल्याचें कळतें. देऊळगावराजाकडेही पावसाची हाकाहाक आहे.

बुलढाणें एथें मि० लायल साहेब कमिशनर येऊन सेशन भरलें होतें. दरोड्याच्या आरोपावरून चार असामी कैदी होते त्यांस गुन्हा शाबिद नाहीं म्हणून सोडून दिलें. हवा चांगली आहे. रोगराई बिलकूल नाही. तळ्यास व विहिरीस पाणी पुष्कळ झालें आहे.

इलिचपुर, उमरावती व खामगाव एथील स्मालकाज जडज्याचे जागेवर जे आसिस्टंट कमिशनर आहेत त्यांस जज्जाचे कामा करितां शंभर शंभर रुपये मिळतील असा ठराव झाला. स० प्र०

अकोला.

कमिशनर साहेब सोमवारीं बुलढाण्याहून एथें आले.

मि० मेकंजी साहेब बुलढाण्याच्या डिपुटी कमिशनरचे जागेवर गेले. व बुलढाण्याहून मि० मेंजी साहेबांस इलिचपुरचे मि० स्प्यान्स्की साहेब रजेवर जात आहेत त्यांचे जागेवर नेमिलें.

पाऊस या आठवड्यांत पडला नाहीं व तापाचा आजार घरोघर जारीच आहे.

खामगावास चीफ कान्स्टेबलचे जागेवर इलिचपुरचे मि० मुबारक अली यांची नेमणूक झाली.

तिसरे तारखेपासून सेशन सुरू होईल मुकद्दमे ४ आहेत.

खामगावास मि० वोडहौस साहेब स्माल काज कोर्टाचे जज्ज यांस माजिस्त्रेटचा अधिकार मिळाला.

खामगावच्या रेल्वेकारितां एकाझिक्यु० इंजि०, असि० इं०, सबइंजि० सुपर वायझर, अकौंटंट वगैरेंच्या नेमणुका होऊन ते आले आहेत.

Epitome of News.
वर्तमानसार.

हिंदुस्थानास रेल्वेचें कर्ज १०९ कोटि रुपये आहे. व गुदस्त साल अखेर पावेतों ६२ कोटि रुपयांची फेड झाली आहे.

मद्रासच्या मुनाशिपल कमिटीला १२ लक्ष ८० हजार रुपये कर्जाऊ काढण्याची परमाणगी मिळाली आहे.

नव्या वजना मापा विषयीं विलायत सरकारचें सागशन झालें.

मुंबई पोलिसानें सुरतेस जोसेफ किग या नावाचा एक मनुष्य पकडला आहे तो खोट्या नोटी करणारा आहे. त्याजपाशी हजार हजार रुपये दराच्या चार पुऱ्या तयार व पन्नास अपुऱ्या नोटी व त्या करण्याचीं हत्यारें वगैरे सापडलीं आहेत.

बंगाल्याकडे २४ परगण्यांत जयमंगल नदींतून एक तांदळानें भरलेलें बोट जात असतां चोरट्यानी लुटली. त्याचा नायक एक युरोपियन साहेब आहे. तो व दुसरे ४४ असामी सीक जातीचे पकडले आहेत.

नाशकास रा० रा० विष्णु मोरेश्वर भिडे यांस प्रिन्सिपाल सदर अमीन म्हणजे फर्स्ट क्लास फर्स्टग्रेड सबार्डिनेट जज्ज नेमिलें.

अबिसीनियेचा मयत राजा थिओडोर याचा पुत्र प्रिन्स आलमेयो नावाचा कलकत्याकडे आला आहे.

मुरादाबादचे जज्ज मि० लिंडसे हे पंजाबास नवीन चीफ जज्ज होणार.

रजपूत संस्थानांत चहूंकडे पाऊस पडला.

फौजदारी मुकद्दम्यांत स्टांप कागदाचीं माफी असावी अशा बाबदींत मुंबई सरकार व हिंदुस्थान सरकार यांचा पत्रव्यवहार चालला आहे.

पुण्यास होणाऱ्या मुलींच्या नार्मल स्कुलाला श्री० रा० तात्यासाहेब सांगलीकर यांच्या कुटुंबानीं १२०० रुपये बक्षिस दिले

जाहिरखबरा

नाटिस बेशमे— शिवराम पाटील वस्ती माझोड तालुके अकोले यांस नोटिस देणार जगुलाल नंदलाल साहू दुकान वाडेगाव तालुके बाळापूर— देण्यांत यतेकीं तुम्ही जवारी खंडीभर याचे रुपये ४० व गहूं पंधरामण याचे रुपये [illegible] ८९ चा सवदा केला पैकीं रुपये [illegible] म्हांकडून घेतले व बाकी रुपये [illegible] राहिले व सदरहू सवादा [illegible] डून घेणें राहिला पैकीं तुम्ही [illegible] हा आम्हास वसूल दिला बाकीं [illegible] व जवारी खंडी १ याप्रमाणें तुम्हाकडून येणें राहिलें सबब आम्ही [illegible] शिपाई याचे बरोबर रुपये ४० [illegible] माल मोजून घ्यावा म्हाणोन म्हटले असतां तुम्ही रुपये घेतले नाहींत. आणि पोतें १९ सदरहू मालाचे भरण्या करितां तुमचेकडे स्वाधीन केले असून तुम्ही त्यांत माल मोजून देऊन भरून दिले नाहींत यास्तव तुम्हास नोटिस देण्यांत येतेकीं आज तारखे पासून आठ दिवसांत तुम्ही आपले रुपये ४० घेऊन जावे व आमचा बाकी राहिलेला माल पोत्यासुद्धां द्यावा न दिल्यास या नोटिशीचे खर्चा सुद्धां तुम्हावर फिर्याद करून माल यावयाचा त्याबद्दल पैसा घेतला जाईल ही नोटिस लिहून दिली तारीख ३० माहे जुलाई सन १८६९ इसवी.

(सही) जगुलाल नंदलाल
गुजराथी दस्तुर खुद

नाटिस— रामजी वल्लद जानजी पाटील वस्ती खांडवी तालुके जळगांव जिल्हा अकोला यास खालीं सही करणार याजकडून देण्यांत येतेकीं आमचे तीर्थरूप भवानी शंकर यानी तुम्हावर जळगांव येथे रुपये १९०चा हुकूमनामा मिळविला. त्याचे अमलवारी [illegible] विठ्ठल गंगाराम वकील यानीं दरखास्त दिलीं तवेळी रुपये खर्चासुद्धां १५० निघाले त्यांपैकीं वकील मजकुराशी रुपये ६० देऊन बाकी रुपये शंभर १०० राहिल्याचा पुर्जा त्याजपाशी लिहून दिला त्याचे रुपये अद्यापि दिले नाहींत वस्त ऐवजावरून व्याज सुद्धां रुपये दाम दुपटीवर होतात सबब तुम्हास या नोटिसीनें कळविण्यांत येतेकीं आज तारखेपासून आठ दिवसांत रुपये दाखल करावे अगर वेहडेजोड करावी. तसे न केल्यास या नोटिशीचे खर्चासुद्धा एकदम सर्व रुपये [illegible] दावा केला जाईल कळावें तारीख ३० माहे जुलाई सन १८६९ इसवी.

(सही) सोनाजी भवानी कुळकर्णी दस्तुर खुद.

नाटिस बेशमे— सखाराम आडनांव जोंग वस्ती मौजे कारोद तालुके बाळापूर जिल्हा अकोला सन १२७९ फसली कारणे लिहून देते ऐसाजे माझे लग्न उमर वर्षे ९ ची मी होते तेवेळस सदरी इसमाशी होऊन आजमासे २० वर्षे झालीं तेव्हा त्याचे बाळपणच होते त्याचे काहींच समजले नाहीं हल्लीं सदरील माझा नवरा हा आपले वयात येऊन जन मार्गाची रूढी असती ती काहींच पुढें मजला संतती होण्याची त्याजपासून उमेद नाहीं. मी बहुता प्रकारें प्रयत्न केला त्याची परीक्षा पाहिली तो पुरुषांत नसून नपूसकांत आहे याविषयीं मीजे मजकुरी दुसरी औरत आणून तिणेंही याप्रमाणें मजकूर जाहीर केला नंतर चार पंच गांवातील व शिवे शेजारील जमा करून त्यासही मजकूर माहित आहे. त्यावरून मी पंचास विनंती केलीकीं माझी वाट कशी करता पंचानें त्यास समज देऊन हिची पावती घ्यावी असें सांगितलें त्या इसमानें पंचाचेंही मानले नाही. तेव्हा मी किती दिवस अशा वयांत घालवू पुढें माझा परीणाम कसा लागेल. आमचे जातीत दुसरा ठाव करण्यास मोकळीक आहे. तर नोटिशीनें आज तारखे पासून आठ दिवसांत सदरील इसमानीं येऊन मजला फारकती द्यावी अगर समक्ष हजर व्हावे सदरी इसमानी फारकती देण्याचा करार एक महिन्याचा केला होता तोही गुजरून गेल्यावरून, समजूत या नोटिशीनें दिली आहे. कळावे तारीख ३१ माहे जुलाई सन १८६९ इसवी.

(सही अज्ञान मर्द सखाराम
इच्या हातची निशाणी बांगडी असे.

रा० रा० वऱ्हाडसमाचारकर्ते यांस.

वि० वि०—

"ईश्वरानें मनुष्यास निर्माण करून चांगल्या व वाइटाचा धनी त्यासच केलें आहे असें पुष्कळ उदाहरणावरून सिद्ध होतें. अमक्यानें चांगलें काम केलें म्हणून ईश्वराची स्तुति करणारे फारच थोडे निघतील पण ज्यानें चांगलें केलें तोच स्तुतीस पात्र होतो. तसेंच वाईट कामाचें आहे तात्पर्य कर्माचा धनी वास्तविक करणाराच आहे, ईश्वर नाहीं. परंतु या सृष्टींत अशा कांहीं वस्तू आहेत कीं बहुतेक मनुष्यांची चाल व वर्तणूक बिघडण्यास कारणीभूत त्या होतात. आतां यावरून म्हणजे वाईट वर्तणुकीचा दोष मनुष्याकडे नाहीं असें होते नाहीं किंबहुना तो दोष मनुष्यावरच लागू होतो; कारण परमेश्वरानें मनुष्याच्या अंगीं ज्ञान या अमोल्य वस्तूचें वास्तव्य करून दिलें असतां त्यानें या ऐहिक जगांतील क्षुल्लक गोष्टींच्या मोहपाशांत पडून अधिकाराच्या मदानें उन्मत्त होऊन इतर मनुष्यांस किडे व मुंग्याप्रमाणें समजून त्यांचा उपमर्द करावा हें त्याच्या अधिकारास, विद्येस, व ज्ञानास लाजिरवाणें व बट्टा आणणारें आहे. जे, अधिकारावर असून रास्त रीतीनें वागतात; जे, संभावित व मोठेपणास योग्य अशा वर्तणुकीनें चालतात; ज्या वर्तणुकीनें आपल्या भले चालीस, व उत्तम कुळास, डाग लागेल अशा वर्तणुकीचा त्याग करून. जी वर्तणूक, आपल्या नावास, कुळास, व अधिकारास भूषण देणारी, अशी आचरण करतात; तेच पुरुष धन्य होत. कारण अशा सत्पुरुषांची चाल त्यांच्या कठिण विपत्तीकाळांतही निकृष्ट दशेस न पावतां त्यांस अधिक भूषण देणारी होते. कारण मनुष्याच्या वाईट व विपत्ति काळांत चांगली वर्तणूक बिघडण्याचा संभव फार आहे. व अशा महान पुरुषांस अधिकार व संपत्ती मिळाल्यानें गर्व व आढ्यता येत नाहीं,,

याप्रमाणें मी स्वप्नांत आपल्या एका मित्राशीं बोलत असतां एकाएकीं कांहीं संभावित लोकांची मंडळी दृष्टीस पडली. ते रस्त्यानें चालत असतां नाना तऱ्हेच्या विषयांवर बोलत होते इतक्यांत ते एकाएकीं स्तब्ध राहिले स्तब्ध राहण्याचें काय कारण असावें म्हणून मी खिडकी बाहेर तोंड काढून पाहिलें तों असें दृष्टीस पडलें कीं त्यांच्या समोरून दुसरी एक मंडळी त्यांच्याकडे येत आहे. या दोन्ही मंडळ्यांतील गृहस्थांस मी ओळखतों म्हणून अर्थातच मला त्यांचें भाषण काय होतें हें ऐकण्याची उत्सुकता प्राप्त झाली. त्यांचे जवळ जाऊन भाषण ऐकणार तोंच एक संभाविती चालीचें व कितर्ता घेण्याजोगें उदाहरण दृष्टीस पडलें तें असें.

नवीन समोरून ओलल्या मंडळीचे व पहिल्या मंडळीचे नमस्कार व "शेकहांड,, चाललें आहेत इतक्यांत समोरच्या मंडळींतील एका गृहस्थाचा "हांड,.शेक करावा म्हणून पहिल्या मंडळींतील एका ग्रहस्थानें आपला हात पुढें केला. त्याही गृहस्थानें आपला "हांड,,"शेक" करूं देण्यास पुढें केला. इतक्यांत मोठा चमत्कार झाला. ज्यानें पहिल्यानें आपला हात पुढें केला होता' त्यानें त्या दुसऱ्या गृहस्थाचा हात पुढें येतांच आपला हात मागें घेतला, तेव्हां एकाएकीं दोहींकडची मंडळी आश्चर्यें करून "शेक" झाली. कारण त्या गृहस्थास (ज्याचा हात "शेक" न होतां "रिजेक्ट" झाला) त्यास मोठें वाईट वाटलें. याच गृहस्थाचा हात त्याच्या उत्कृष्ट वर्तणुकी वरून शेकडो संभावित लोकांनीं व ज्यानें रिजेक्ट केला त्यानेंही "शेक" केला आहे. मग याचवेळेस असें होण्याचें काय कारण हें ईश्वरास व त्या "रिजेक्ट" करणारासच माहीत असें पाहून आपलें आंग "शेक" करून वाईट कल्पना "रिजेक्ट,,करून जागा झालों.

ता० २७ जुलाई

सन १८६९ इ० एक झोंपघेणार

मु० बिछाना

नोटिस—रा० सदाराम मोतीराम मारवाडी दुकान मौजे धरणगांव तालुके मळकापूर यांस खालीं सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं निंबाजी बलद बहिरू इंगळा धरणगांवकर याज जवळून सुमारें जेष्ठ महिन्यात तुम्हीं एक दस्तऐवज लिहून घेतला असून त्यांत गहाण माल घर मौजे धरणगाव येथील ३६ खांबी लिहून घेतलें परंतु सदहू निंबा याजला तें घर सर्व लिहून देण्याचा बिलकुल अधिकार नाहीं कारण तें घर पृथक पृथक चार बंधुंचें असून त्यांत त्याचा फक्त चौथा हिस्सा अलग ९ खांबांचा आहे असें असतां त्याणें सर्व घर लिहून दिल्हें व तुम्ही लिहून घेतलें या कज्यावरून तुम्हांस व त्यास कांहीं फायदा न होतां उलटें नुकसान होणार आहे आमचे हिश्याचे घरावर तुमचे पैशाचा बिलकुल दावा नाहीं हें तुम्हास आज या नोटिशीनें कळवित आहे.

दुसरे सदहू निंबाजी वलद बहिरू याचा जो चौथा हिसा वर लिहिलेल्या घरांत आहे तो त्याणें आमचे रुपये ७९ यानवर गहाण ठेविला आहे. आता फक्त अलग हिशावर आमचे ऐन व्याज सुद्धां गहाणाचा हक्क राहणार आहे. कळावे तारीख २४ माहे जुलाई सन १८६९ इ०.

(सही) पाडू वलद शंकर इंगळा धरणगांव कर हाली वस्ती मौजे नरवेल तालुके मलकापूर

नोटिस—जान महमद शिकलकर राहणार पातुर सेखबाबू तालुके अकोले यांस खाली सही करणा याजकडून नोटिस देण्यात येते कीं तुमची आमची शेतांत भागी आहे ती अशी की तुमचे पाच हिसे व आमचा एक हिसा असे सहा हिंशे आहेत व त्या आपआपले हिशा प्रमाणें म्हणजे सरकारी सारा तुम्ही आपले हिशा प्रमाणें द्यावा व आम्ही आपले एक हिशा प्रमाणें सरकार सारा भरला परंतु तुम्ही मागील वहिवाटी प्रमाणें आमचे हिशाचा माल आम्हास आज दोन वर्षे दिला नाही त्यास तुम्हास या नोटिशीनें कळवितों कीं ही नोटिस पावल्या पासून आमचे हिशाचा माल दोन वर्षाचा यावयाचा त्याचे अकारा बदल एकंदर रुपये ४९ ही नोटिस पावल्या पासून आठ दिवसाचे आंत आम्हांस द्यावे न दिल्यास आम्ही तुम्हांवर फिर्याद करून हिशेबाचे रुपये४९ व या नोटिशीचा खर्च व फिर्यादीचा खर्च तुम्हापासून भरून घेऊ कळावे तारिख २३ माहे जुलाई सन १८६९ इ०.

(सही) मारुती घनाजी आंबले राहणार पातूर सेखबाबु दस्तुर खुद.

कायद्यासंबंधीं नवीन मासिक पुस्तक.

मुख्यत्वेंकरून माजिस्ट्रेट, सबमाजिस्ट्रेट, फौजदारी काम करणारे अगर करूं इच्छिणारे वकील आणि फौजदार यांच्याकरतां.

हर कोणत्याही दिवाणी कामांत इन्साफ समदत करण्याकरतां कलकत्ता, मद्रास व मुंबई या ठिकाणच्या हायकोर्टांचे झालेले निवाडे ज्यप्रमाणें प्रसंतर पाहाण्यास कारणीभूत होतात त्याच प्रमाणें त्याच कोडतांच्या फौजदारी निवाड्यांचा फौजदारी कामांत उपयोग करणें अगदीं जरूर आहे परंतु आजपर्यंत तशा निवाड्यांचा संग्रह करण्याचें आमच्या देशांत कांहींच साधन नसल्यामुळें ते एक ठिकाणीं असें कोठेंच मिळूं सकत नाहींत व त्याच कारणानें वरिष्ठ वरील हाय कोडतांच्या निवाड्यांपासून न्यायास किती मदत होते हें जसें दिवाणी कोडतांस व त्या कोडतांच्या पक्षकार वगैरे इतर लोकांस माहित झालें आहे त्याप्रमाणें अद्याप फौजदारी कोडतांस अगर त्यांच्या संबंधाच्या इतर लोकांस माहित झालें नाहीं असें दिसून येतें—फौजदारी न्यायाच्या कामांत हायकोडतांच्या ठरावांचे आधार दाखविण्यास आमच्या देशांत कांहींच साधन नाहीं असें फौजदारी काम करणाऱ्या सनदी वकील लोकांच्या तोंडचें अनेक वेळां आम्हीं ऐकिलें आहे.—फौजदारी कामांत ही जी फारच मोठी व महत्वाच्या गोष्टीची उणीव आहे ती दूर करण्याच्या हेतूनें, कलकत्ता, मद्रास व मुंबई या तिन्ही हाय कोडतांच्या फौजदारी निवडक निवे येत्या अक्टोबर महिन्यापासून एक मासिक पुस्तक छापून प्रसिद्ध करण्याचा विचार केला आहे. व त्याच प्रमाणें या मासिक पुस्तकांत प्रिव्हि कौन्सलाचेही महत्वाचे सर्व ठराव घेतले जातील.

या पुस्तकाचीं दरमहा अष्टपत्री साच्याचीं चोवीस (२४) पृष्ठें असून तीं सुंदर रीतीनें खिळे छापावर छापलीं जातील.

हें सर्वांस घेण्यास सुलभ पडावें व त्याच्या योगानें न्यायास मदत होऊन आमच्या श्रमाचें सार्थक व्हावें म्हणून याची किंमत अगदींच थोडी ठेवली आहे. ती अशी कीं, एक वर्षाची दोन महिन्यांच्या आंत आगाऊ देणारास सहा (६) रुपये, व मागाहून देणारास आठ (८) रुपये.

आम्ही अशी आशा करतों कीं, माजिस्ट्रेट, सब माजिस्ट्रेट, वकील, फौजदार व इतर लोक हे या लहानशा पण फार महत्वाच्या कामास मोठ्या आनंदानें मदत करतील.

ज्यांस हें पुस्तक घेणें असेल त्यांणीं किमती बद्दलचे रुपये व आपले नाव गाव वगैरे ठाणें येथें अरुणोदय छापखान्यांत लिहून पाठवावें.

विनायकराव गणेश दातार, सिरस्तेदार नि० फ. अ. सु. पोलिस, खानदेश

शंकरकृष्ण देवभानकर

शिरस्तेदार दि. सु. पोलिस, खानदेश

वऱ्हाडसमाचार वर्तमानपत्र घेण्याचें बंदकरून ज्या लोकांनीं आजवदलची बाकी येणें असलेली पाठविली नाहीं त्यांस कळावें कीं, दरमहा दरसपयास अर्धआणा प्रमाणें व्याज द्यावें लागेल. ता० १० माहे आक्टोबर सन १८६८

वऱ्हाडसमाचाराचे मालक.

वर्गणीदारांस विनंती.

गेल्या वर्षाचे आक्टोबर महिन्यांत आम्ही आकोल्यास वऱ्हाडसमाचार पत्र सरूकेलें त्यास वर्ष होऊन गेलें तर आगाऊ वसूल न दिलेल्या आमच्या प्रिय वर्गणीदारांनीं आपला वसूल या महिन्यांत सत्वर पाठवून आम्हांस मदत करावी. उशीर लावून त्या योगें वारंवार पत्रें लिहिविण्याची तसदी त्यांनीं आम्हांस देऊं नये व आपणास घेऊं नये, याकरितां नम्रतेनें आमची त्यांस ही विनंती आहे. व हिला मान्य करणाराचे आम्ही उपकार मानूं.

वऱ्हाडसमाचाराचे मालक.

आक्ट.

सन १८६८चा ६वा

पेशे व धंदे यांवरील कराविषयीं

किंमत च्यार आणे.

नादारी प्रकरणीं नियम.

हें पुस्तक आमचे छापखान्यांत नुकतेंच छापून तयार झालें आहे. वऱ्हाडांतील न्यायाच्या कोर्टांत हे नियम चालतात. किंमत ८६ सहा आणे व डाक हाशिल एक आणा पडेल. व. स. म्यानेजर.

TO OUR SUBSCRIBERS.

We beg to remind our subscribers that their Subscriptions, for the present year, should be remitted as early as possible, otherwise, we would, however reluctantly, be under the necessity of ceasing to transmit the paper to their addresses. We believe that this reminder will not fail to arouse the sympathies of our Constituents in the country and bring about speedy remittances from defaulting Subscribers.

Proprietors of Berar Samachar

किंमतीचे ठराव.	रु.	अ
वर्षाची आगाऊ देणारास··· ···	६	•
साल अखेर ··· ···	७	•
सहा महिन्याची आगाऊ ··· ···	३	८
सहामाही अखेर ··· ···	४	•
फुटकळ एक अंकास ··· ··· ···	•	६

या इशरा बाहेरील लोकांस वर्षाचे ९२ आठवड्यांबदल टपाल खर्च आगाऊ पडेल तो ३ रु. ४ आणे व सालअखेर ३ रु० ८ आणे.

आगाऊ पैसा देण्याची मुदत पत्र घेण्याचे सुरू तारखेपासून २ महिनेपर्यंत समजावी. व जुने वर्गणीदारांसही त्यांचा मागील हिशेब सरून नवें साल चालू होईल तेव्हां २ महिन्यांची मुदत समजावी.

नोटिसा वगैरे छापण्याचे दर.

१० ओळी पर्यंत··· ··· ··· १ रुपया

१० ओळींवर प्रत्येक ओळीस ०।०१

एकच मजकूर वारंवार छापणें झाल्यास दर ओळीस एक आण्याप्रमाणें किंमत पडेल.

हें पत्र अकोला येथें वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत मालकांकरितां छापून प्र० केलें.